

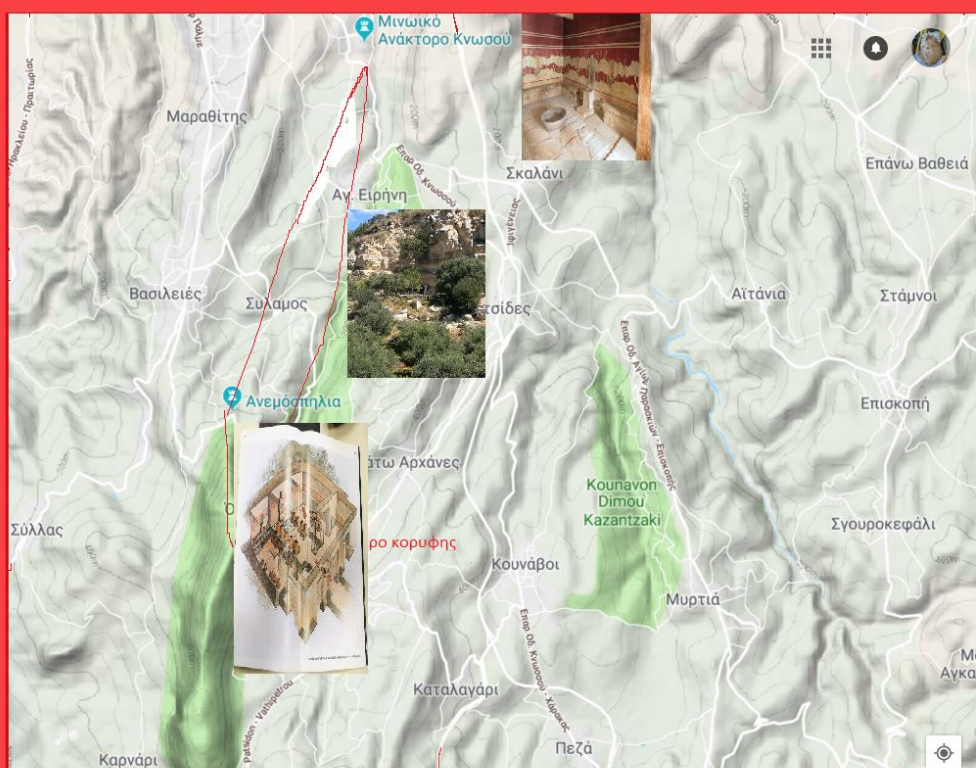
ΒΛΑΜΜΑ ΒΕΝΕΤΙΑ

ΤΟ ΞΕΣΠΑΣΜΑ

Στα όρια του μύθου

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2018

Αφιερωμένο στον Χρήστο Μάστορα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

ΤΑ ΜΑΤΩΜΕΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Και ήρθε η στιγμή εκείνη να ανοίξει και πάλι η πόρτα του αρχαίου λαβυρίνθου, που ήταν ένα οικοδόμημα φυλακή, του πιο γνωστού λαβυρίνθου στον κόσμο, εκείνου στην Κρήτη και το Ηράκλειο, στο αρχαίο μινωικό ανάκτορο, που είχε γίνει μέρος της εκδίκησης, καθώς εκεί μέσα κανένα θηρίο δεν κατοικούσε.

Ένας αρχαίος μύθος ήτανε, που έλεγε για τον Μινώταυρο, για να δικαιολογήσει την κατάκτηση της Αθηνάς από τους Μινωίτες κι εκείνου του ιδιότυπου φόρου που πλήρωναν οι κατακτημένοι, που ερχόταν σκλάβοι από την Αθηνά, κάθε εννέα χρόνια. Τι γινόταν οι σκλάβοι; Πού πλήρωναν μάλλον με τις ζωές τους τον θάνατο του πρίγκιπα Ανδρόγεω. Έχτιζαν τα ανάκτορα; Δούλευαν στους αγρούς και τις πόλεις; Πέθαιναν από τη σκληρή δουλειά; Κάθε μύθος βασίζεται σε ιστορικά γεγονότα. Για να στέλνουν καινούριες караβιές με νέους κάθε εννέα χρόνια οι Αθηναίοι, σημαίνει ότι πέθαιναν οι άλλοι σκλάβοι. Αλλά έτσι ήταν τότε ο κόσμος.

Ο επιφανής Ηρακλειώτης Μίνωας Καλοκαιρινός, με το χαρακτηριστικό όνομα του αρχαίου βασιλιά, που έδωσε το όνομα του σε έναν ολόκληρο πολιτισμό, ήταν και εκείνος ο πρώτος εραστής της αρχαιολογίας, που άρχισε να ανασκάπτει κι έπεσε πάνω στο ανάκτορο αυτό και σ. όλο εκείνο το χώρο.

Πηγαίνοντας στο Ηράκλειο το καλοκαίρι του 2017 και στην Κνωσό, έμαθα δυο πράγματα. Το ένα ήταν ότι τον κόσμο δεν τον ξέρω, γιατί τίποτε δεν ήταν όπως φαίνεται και με τον απόλυτο τρόπο που μου έμαθαν να ζω, ότι ο κόσμος δεν είναι χρώματα, το καλό και το κακό, αλλά κάτι γκρίζο και μπερδεμένο, οπού και τα δυο ζούνε μαζί. Το δεύτερο που έμαθα ήταν ότι η πρώτη ανασκαφή αυτού του αρχαιολογικού χώρου έγινε από έναν Έλληνα κρητικό, που το όνομα του ήταν Μίνωας, κι ήταν η πρώτη αποκάλυψη της σκαπάνης. Θαρρείς από την μοίρα του ανθρώπου, από εκείνο το παράξενο RNA στα κύτταρα μέσα, στην ουσία του ανθρώπου, η έλξη, που γεννάει την δύναμη και την επιθυμία της ερευνάς.

Είναι αυτή η ανωτερότητα του ανθρώπου, που είναι πιο πάνω από τα ζώα, πιο πέρα από τη δική τους περιέργεια, και είναι αυτό το κίνητρο της αποκάλυψης αυτής.

Ο άνθρωπος που γεννήθηκε στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα, ο κύριος με την ευγενική μορφή και τα σγουρά του μαλλιά, που ακολούθησε αυτήν την κλήση που δέχτηκε, από τα κύματα της ιστορίας, που στις καλυμμένες πέτρες και τις ελιές που γύρω τριγύρω

είχαν ξεφυτρώσει ανάμεσα στα πεύκα, είχαν σκεπάσει και κρύψει θαμμένα μυστικά.

Που ίδια ήταν αυτά όλα με εκείνα του σύγχρονου αιώνα που ζούμε, όταν η φυλακή των νέων σκλάβων στο λαβύρινθο, δεν σταμάτησε να υπάρχει ποτέ στους σύγχρονους λαβυρίνθους, στις φυλακές και στο σκοτάδι της ψυχής της κοινωνίας.

Όταν και τώρα οι άνθρωποι οι μικροί οι ασήμαντοι, που δεν βρίσκουν ούτε γωνιά, ούτε έλεος, κυνηγημένοι από την αλαζονεία των μεγάλων και πλουσίων και σπουδαίων, γίνονται κάποτε οι ίδιοι τιμωροί και χτυπούν και βιάζουν σε ένα ξέσπασμα ψυχής, σε μια διάθεση δικαίωσης παράξενης και τρέλας. Σαν και αυτής που τους έθεσε στο περιθώριο. Και η μονή δύναμη που τους είχε απομείνει κάτω από το φως του ηλίου και της σελήνης, είναι η δύναμη της βίας και της επιβολής στους πιο αδύναμους. Η και στους πιο δυνατούς από αυτούς, αν πέσουν στα χεριά τους. Αστυνομικοί, φυλακές, ομάδες κρούσης βίας, χούλιγκανς και απλοί πατέρες, παππούδες και φίλοι, που ξεσπούν τα καταπιεσμένα από τη ζωή και αγριεμένα τους ένστικτα. Χωρίς φυσικά αυτό να δικαιολογεί τις πράξεις τους. Απλά σαν φυσικό αποτέλεσμα μιας αέναης άρρωστης ανθρώπινης κοινωνίας, σε όλο αυτόν τον πλανήτη που λέγεται γη.

Η ηδονή της επιβολής της εξουσίας και η εκδίκηση, για αυτά τα ένστικτα και για μια τέτοια ζωή, και κάτι που στο τέλος γίνεται συνήθεια και ανάγκη.

Και σαν προσευχή απλώνεται στο σύμπαν η εκδίκηση θυτών και θυμάτων κάθε αδικίας.

Τα Χριστούγεννα απ. όλες τις γιορτές που ξεχωρίζουν στον μισό πλανήτη, συμβολίζουν τον ερχομό στη γη του Θεού-φωτός. Για να παύσει κάθε αδικία. Φως εκ φωτός. Που δεν φέγγει πια στις ψυχές των ανθρώπων;

Και κάθε χρόνο στις γιορτές, στολίζονται με φωτά και στολίδια οι πόλεις και οι ευχές των ανθρώπων για εκδίκηση και δικαίωση. Και λάμπουν τα φωτά μέσα στο σκοτάδι των λίγων ημερών, λες και ζητά η ψυχή των ανθρώπων να βρει παρηγοριά για το σκοτάδι της. Γι αυτήν την μαυρίλα που γέμισε και την σκορπά και η ίδια.

Και κάθε χρόνο οι γιορτές είναι ματωμένες, γιατί σε κελιά και δωμάτια, σε δρόμους και στενά βασανίζονται και βιάζονται και θανατώνονται άνθρωποι. Χάνονται από το φως της ημέρας, και ξαφνικά σταμάτα να ακούσει κανείς γι αυτούς, και τα ψώνια των γιορτών συνεχίζονται, και τις παραμονές οι εκδηλώσεις, κι ύστερα κουρνιάζουν στις πολυθρόνες τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας, βλέποντας ταινίες, και γεμίζοντας ποτήρια και ευχές με αλκοόλ. Και ύστερα στα ζεστά κοιμούνται σε ήσυχα όνειρα και ξεκούραση, γιατί πολύ απλά δεν μπορούν να κάνουν τίποτε για να σταματήσουν το κακό της ανθρωπότητας. Παρά μόνο να ξεκουραστούν ξεχνώντας τους ανθρώπους που χάνονται και δεν ακούει ποτέ ξανά κάποιος γι αυτούς.

Επιλέγοντας και αυτοί να τους ξεχάσουν, για να μην ακούσουν τα τραγικά νέα που τους συνέβησαν. Γιατί οι άνθρωποι δεν αντέχουν άλλο. Γιατί λαβύρινθος και

**γρίφος άλυτος και δεσμός που δεν απελευθερώνει
υπήρχε και θα υπάρχει πάντα σ. αυτή τη γη. Τι
συμβολίζει ένα τέτοιο πέτρινο τούνελ; Πώς
χρησιμοποιήθηκε σαν έννοια στην ανθρώπινη
ιστορία; Πώς; Σαν κάτι που μπαίνεις μέσα,
κατάσταση μπερδεμένη από την οποία δεν μπορείς
να ξεφύγεις. Ήταν η μεγάλη εντύπωση που έκανε
στους ανθρώπους αυτό το πέτρινο τούνελ με την
περίεργη μορφή που έχτισε ο Δαίδαλος.**

**Αυτόν που πλάι στα ανάκτορα με την περιέργεια του
Μίνωα Καλοκαιρινού κάποια χρόνια μετά θα ξέθαβε
την πετρά του μια σκαπάνη.**

**14 παιδιά νεαρά περίμεναν την Άνοιξη. Κι εκείνα τα
χρόνια τα αρχαία, έκανε τον χειμώνα κρύο, και μέσα
στο κρύο περίμεναν υπομονετικά την Άνοιξη. Να
καλυτερεύσει ο καιρός και να ζήσουν μεγαλώνοντας.
Κι όμως δεν ήταν γραφτό. Γιατί ο φόρος αίματος που
πλήρωναν οι Αθηναίοι στους Κρήτες, επέβαλε να τους
μεταφέρουν με καράβι στην Κρήτη και να τους
ρίξουν στον λαβύρινθο της αμαρτίας. Κι έτσι έχασαν
τη ζωή τους μέσα σε μια στιγμή, στη διαδρομή που
τους μετέφερε μ. ένα καράβι από το ένα λιμάνι στην
σκλαβιά.**

**Ο μύθος λέει για τον Μινώταυρο, το τέρας που ήταν
άνθρωπος με κεφάλι και ουρά ταύρου. Ίσως για να
δικαιολογήσει ότι μόνο ένα ζώο, ένας
αποκτηνωμένος, θα σκεφτόταν να καταβροχθίσει
νεαρούς αιχμάλωτους, ίσως για να δώσει μια
σηματική μορφή, σε αυτό που γινόταν στο
λαβύρινθο. Την φυλακή απ' όπου μέσα ξεκινούσαν,**

για να καταλήξουν κάποιοι στις ανθρωποθυσίες που γινόταν στην αρχαία Κρήτη. Ήταν αυτό λοιπόν που συμβόλιζε στο μύθο που λέγαν, πως τους έστελναν για να τους φάει ο Μινώταυρος; Το τέρας του βασιλιά Μίνωα, λίγο πιο πέρα από τα ανάκτορα της Κνωσού.. Ήταν οι ανθρωποθυσίες;

Όμως την εποχή εκείνη η θυσία ανθρώπου θεωρούνταν μια υπέρτατη θυσία και κάτι ιερό. Γιατί όμως έτσι δεν αναφερόταν καθαρά, παρά τυλιγόταν στα όρια ενός μύθου; Ποιος ήθελε να καλύψει και τι; Οι Αθηναίοι την ντροπή της ήττας και του φόρου που πλήρωναν;

Και στο κουβάρι του μίτου της Αριάδνης, που ξετύλιξε ο Θησέας για να σταματήσει τον φόρο αίματος, και στο κουβάρι του σύμπαντος επάνω πληρώθηκε η αμαρτία αυτή, και καταστράφηκε μετά από τον σεισμό του ηφαίστειου της Σαντορίνης, ο μινωικός πολιτισμός.

Στον σύγχρονο αιώνα, οι μεμονωμένοι βιαστές και δολοφόνοι αθώων νέων παιδιών και εφήβων, αναμένουμε την θεία δικαιοσύνη και μεμονωμένα επίσης μαθαίνουμε ότι κακόπαθαν στη ζωή τους, το έγκλημα τους για να πληρώσουν.

τέλος Α κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

ΓΚΡΙΖΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

Πάνω στο στερέωμα που είχε γεμίσει το γκρίζο από την έκρηξη του πυρηνικού εργοστασίου, δεν είχε πετάξει πια πουλί, ούτε ζώο είχε αφήσει τη φωνή του. Και τα σπίτια μείνανε άδεια, με τα παιχνίδια τους μέσα εγκαταλελειμμένα.

Κι ύστερα όσοι μεγάλωσαν, ερήμωσαν κι αυτοί άλλα σπίτια και τα άφησαν με τα παιχνίδια εγκαταλελειμμένα κι αυτά.

Πολλά χρόνια πριν τα ψυχρά γαλανά ματιά αυτών που κυβερνούσαν τις χώρες με τη μεγάλη δύναμη συγκεντρώνονταν με περίσκεψη, διορθώνοντας τα ρούχα τους, γύρω από ένα τραπέζι, αποφασίζοντας να χρησιμοποιήσουν την πυρηνική ενεργεία και τον πόλεμο ξανά, και πιο πολύ την απειλή πόλεμου, για να επιβληθούν στην αντίπαλη χωρά τους.

Κι από την άλλη πλευρά, πιο πέρα, στην αντίπαλη χωρά, οι παρόμοιοι άνθρωποι με τα ψυχρά κι αυτοί ματιά, είχαν αφήσει την απόφαση, κι ήταν έτοιμοι να πατήσουν εκείνο το κουμπί που θα εξαπέλυε μια πυρηνική επίθεση, την ίδια ώρα που κάποιος νέος τραγουδούσε σε μια μεγάλη αίθουσα, κι ένα κορίτσι καθόταν σε ένα φωτεινό δωμάτιο παίζοντας μουσική.

Και βρεθήκαν αντιμέτωποι, και την τελευταία στιγμή, εκείνο το κουμπί δεν πατήθηκε, κι έγινε ειρήνη, και όλη η ενεργεία η πυρηνική δεν χρησιμοποιήθηκε τη δεκαετία του 1980 για τον πόλεμο, αλλά για την παράγωγη ενεργείας.

Κι έναν αιώνα πριν ο έμπορος με το όνομα Καλοκαιρινός έψαχνε να βρει την ιστορία, κι αποκάλυπτε ένα παλάτι, χωρίς να ξέρει ότι μαζί του πήγαινε κι ένας λαβύρινθος και μια φυλακή, που θα ξυπνούσε τις μαρτυρίες ενός ακόμα πόλεμου. Αυτού που αρχαίος βασιλιάς και ιερέας Μίνωας, που του είχε δώσει το μικρό του όνομα, είχε εξαπολύσει εναντίον της πόλης της Αθηνάς, γιατί είχαν σκοτώσει τον γιο του Ανδρόγεω. Με ότι οδήγησε στον φόρο αίματος, που περιγράψαμε στις προηγούμενες σελίδες.

Και θα έλεγε κανείς ότι περνώντας οι αιώνες, οι άνθρωποι θα καταλάβαιναν την ματαιότητα του πόλεμου και του αλληλοσκοτωμού, και θα υπέγραφαν την ειρήνη.

Η πρώτη ανασκαφή της Κνωσού έγινε τον 19ο αιώνα, και μετά τους δυο μεγάλους πολέμους, και τον ψυχρό πόλεμο, ήρθε η ειρήνη, όπως πίστευαν όλοι οι λαοί το 1989, το μόνο που έγινε μόνο ήταν να μην υπάρχουν πια δυο αντίπαλοι, αλλά μια μεγάλη υπερδύναμη, που απλά συνέχισε τον πόλεμο στην Ανατολή.

Το μόνο που άρχισε να ξεσκεπάζει στην Κνωσό στα μέσα του 19ου αιώνα, ο έμπορος Καλοκαιρινός ήταν ένα γκρεμισμένο παλάτι. Αργότερα ανακαλυφθήκαν

και κάποια απόφια τμήματα του, όμως αυτό το σύμβολο νίκης και εξουσίας, όπως και κάθε παρόμοιο σύμβολο, γκρεμίστηκε σε ερείπια. Όπως θα γκρεμιστεί και στο μέλλον κάθε τι παρόμοιο. Γιατί είναι όλα απλά ένα κομμάτι πετρά. Όλα τα σύμβολα εξουσίας είναι απλά ένα κομμάτι ακριβής πετράς, που θα φθαρεί στο χρόνο και θα σταματήσει κάποια στιγμή να υπάρχει.

Και γι αυτόν τον πλούτο, και την κυριαρχία και την ακριβή πετρά οι άνθρωποι αλληλοσκοτώνονται. Θα έλεγε κανείς πως θα έβαζαν μυαλό, όταν έβλεπαν την κατάντια του υπερόπλου, της πυρηνικής ενεργείας, και την διάλυση που προκάλεσε η έκρηξη της. Όμως δεν σταμάτησε, άλλαξε απλά μορφή ο πόλεμος.

Κι όμως αυτές τις γκρεμισμένες πέτρες τις βλέπουν ακόμα οι άνθρωποι. Τις έβλεπαν τότε που αποκαλύπτονταν και τις βλέπουν και τώρα. Αλλά μόνο με τα ματιά και όχι με το μυαλό και την ψυχή και την καρδιά και την σκέψη, όπως θα έπρεπε.

Κι όταν ηχεί η αρχαία μουσική, μέσα στο μισογκρεμισμένο παλάτι, ξυπνούν οι μνήμες οι παλιές, για τα αρχαία εκείνα εγκλήματα ανθρώπου προς άνθρωπο, που δεν έρχεται ποτέ να σβήσει, αλλά πάντα ξαναγυρνάει μέσα στον κύκλο του ο χώρος και ο χρόνος με τα μαγνητικά του κύματα.

Κι η καρδιά στη μνήμη κυλάει χτυπώντας δυνατά τον χτύπο της, στιγμές συνδέοντας του παλιού με το καινούριο.

Κι όταν η αξίνα του κρητικού εμπόρου με τους εργάτες του χτυπήσαν την πετρά του αρχαίου θαμμένου ανακτόρου, ζωγράφισαν στο σύμπαν τα μαγνητικά ρευστά που είχαν ανοίξει με την καινούρια αυτή πράξη. Κι όπως η πετρά ξεθαβόταν άρχισε να αποκαλύπτεται το μυστήριο του παλιού και εγκαταλελειμμένου ερειπίου.

Μη ξέροντας ακόμα κι οι ίδιοι τι είχαν ανακαλύψει. Πέντε χιλιόμετρα από τη θάλασσα και την πόλη του Ηράκλειου.

Πέτρες που μείνανε μισές, γιατί είχανε χρησιμοποιηθεί για να χτιστούν τα φρούρια τα δυο, το παλιό και ο Κουλές, στη θάλασσα. Πέτρες που μείνανε μισές, γιατί έγιναν οικοδομικά υλικά. Και τα τείχη της πόλης.

Πέτρες που ήταν εκεί και τις έριχνε φως ο ήλιος κάθε μέρα, και σκοτάδι η νύχτα, μέρες χιλιάδες και ατελείωτες. Τις έβρεχε το κρύο και το χιόνι, από τις σπάνιες φόρες που έριχνε και τις έκανε καυτές η ζεστή του καλοκαιριού. Άνθρωποι γεννιόταν, μεγάλωναν, ζούσαν και πέθαιναν, κι όμως οι πέτρες έμεναν εκεί. Τις γκρέμιζαν οι σεισμοί, όμως κάποιες έμειναν εκεί. Χρόνια πολλά, χιλιάδες. Οι εποχές άλλαζαν, τα κτίρια, τα ρούχα, τα σκευή, οι συνήθειες των ανθρώπων κι αυτές έμεναν εκεί. Και σχημάτιζαν κολώνες κόκκινες, και θρόνο μαρμάρينو, σκαλιστό και τοιχογραφίες κόκκινες με ανθρώπους και ζώα παραστάσεις. Ήταν εκεί ασάλευτες, όταν οι άνθρωποι επαναστάτησαν κατά των κατακτητών τους, όταν γεννούσαν μωρά, όταν πέθαιναν για την λευτεριά ή από αρρώστια και γηρατειά, κι ήταν πάντα

αυτό που έχτισαν οι άνθρωποι για να μείνει θαρρείς για πάντα. Οι άνθρωποι πέθαιναν και οι πέτρες έμεναν. Χτισμένο ανάκτορο, και μια μικρή πόλη, πάνω από τον λαβύρινθο του Δαίδαλου.

Κάλεσαν οι άνθρωποι τις πέτρες τις χτισμένες να δώσουν την ενεργεία τους και να γυρίσουν στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον, να φωτίσουν, να κρύψουν, να προφυλάξουν, να βοηθήσουν.

Γιατί βλέπεις οι λαβύρινθοι από κάτω τους, και κάθε τόπος θυσίας και μαρτυρίου των ανθρώπων γινόταν και μια χαρισματική ενεργειακή πύλη.

Κι οι πέτρες της Κνωσού είχαν ποτιστεί με το αίμα των νέων Αθηναίων που είχαν γίνει ανθρωποθυσία, λέγοντας πως τροφή γινόταν του Μινώταυρου. Και είχαν πάρει την μορφή της χωροχρονικής πύλης. Και σαν να μην έφτανε αυτό, αλλά χρησιμοποιήθηκαν και για να φτιαχτεί το καστέλλο κομούνις (castello communis) το κάστρο του θανάτου, του βασανισμού και των εκτελέσεων των πρώτων επαναστατών, των πρώτων αγώνων της Κρήτης, κι ύστερα κατεδαφίστηκε, και με τις πέτρες του, κι άλλες ακόμα από την Κνωσό έγινε ο Κούλες, το κάστρο του θανάτου στα μετέπειτα χρόνια, στους αγώνες κατά της τουρκοκρατίας. Κι έτσι συνδεθήκαν ενεργειακά τα κάστρα στη θάλασσα με το μινωικό ανάκτορο, που αρχικά είχε την πρώτη καταστροφή και την εγκατάλειψη, μετά την έκρηξη του υφαιστείου της Σαντορίνης. Χρόνια χιλιάδες, πριν ο Θεός επισκεφθεί τη γη. Όμως δεν είχε πέσει ολοκληρωτικά. Οι αιώνες το σκέπασαν με άμμο και με σκόνη.

Κι ήρθε εκείνη η μέρα, που ο έμπορος, το τελευταίο παιδί του μεγαλεμπόρου πάτερα του με καταγωγή από τα Κύθηρα, που γεννήθηκε το 1843 στο Ηράκλειο, από μητέρα κρητικιά.

Στα 1878, παντρεμένος και πατέρας τεσσάρων παιδιών, αγόρασε τον λόφο Κεφάλα, από τον Τούρκο ιδιοκτήτη του, καθώς είχε ακόμα τότε τουρκοκρατία στο νησί, κι άρχισε την ανασκαφή. Ο Τούρκος πρώην ιδιοκτήτης κράτησε το 1/3 των ευρημάτων του ανακτόρου, και τα υπόλοιπα κινητά ευρήματα, αυτά που μπορούσαν να μεταφερθούν δηλαδή, τα κράτησε ο Καλοκαιρινός στο σπίτι του. Όμως όταν αυτό έπιασε φωτιά, κατά την σφαγή της 25ης Αυγούστου του 1898, χάθηκαν όλα, καθώς δεν είχε μπορέσει να τα μεταφέρει σε κάποιο μουσείο της Αθήνας, λόγω της τουρκοκρατίας.

Είκοσι εργάτες, με επιστάτη τον κρητικό δάσκαλο Παπαουλάκη, έκαναν ανασκαφές για 3 εβδομάδες. Και η ανασκαφή σταμάτησε με εντολή του γενικού διοικητή της Κρήτης Φωτιάδη πάσα. Μέχρι το 1894 κι άλλοι, ανάμεσα τους και ο γνωστός αρχαιολόγος ο Σλήμαν, προσπάθησαν να ανακτήσουν άδεια για ανασκαφές στην Κνωσό, αλλά μόνο ο Έβανς τα κατάφερε, ο Άγγλος αρχαιολόγος, και συνέχισε την ανασκαφή το 1900.

Ήταν λίγο πριν μπει στο τρίμερες ιερό και δίπλα από την αίθουσα του θρόνου ο Μίνωας Καλοκαιρινός, όταν σταμάτησε την ανασκαφή, 22 χρόνια πριν.

Καθώς ανεβαίνεις σήμερα περνάς πάνω από την ξύλινη γέφυρα, μετά την είσοδο, και βλέπεις από κάτω την ανασκαφή αυτών που κάποτε πρέπει να

ήταν δωμάτια, βασιλικά διαμερίσματα, και τοίχο συναντάς και βλέπεις μια κομμένη γκρεμισμένη κόκκινη κολώνα, λίγο πριν την αίθουσα του θρόνου, το τμήμα με τα τρία μέρη, τις τρεις πόρτες-ανοίγματα, με τα μάρμαρα, ως εκεί έφτασε εκείνη η ανασκαφή.

Το μάτι του ανθρώπου ξεχωρίζει σχήματα, μα οι αρχαιολόγοι ήξεραν τι ήταν εκείνα τα σχήματα, όταν ερχόταν μετά την ανασκαφή να δουν τι είχε αποκαλυφθεί.

Στους τοίχους πίσω του ανακτόρου της Κνωσού, έπαιζε η αρχαία λύρα μουσική, όταν η βασίλισσα Πασιφάη, παρασύρθηκε από την τρελά του πάθους. Ποιος καημός θα μπορούσε να την είχε βρει, πως θα μπορούσε να είναι ανικανοποίητη από τον βασιλιά της, τον Μίνωα στο κρεβάτι, για να ερωτευτεί έναν ταύρο, όπως λέει ο μύθος, ένα ζώο, δυνατό και ρωμαλέο, αλλά πάντα ένα ζώο. Ένα άλλο είδος. Και στους στάβλους μέσα γυμνή, μέσα σε ένα ομοίωμα αγελάδας, που της κατασκεύασε ο Δαίδαλος, ο οποίος έφτιαξε και τον λαβύρινθο, για να τον ερεθίσει, χαιδευοντάς τον και να συνευρεθεί μαζί του, κάνοντας όχι έρωτα, αλλά σεξ. Και λέει ο μύθος ότι από το σπέρμα που δέχτηκε στον κόλπο της, φύτρωσε στην κοιλιά της ένα παιδί με σώμα ανθρώπου και κεφάλι ταύρου και ουρά ταύρου. Άλλος πάλι μύθος λέει ότι ήταν η τιμωρία του βασιλιά, γιατί αντί να θυσιάσει έναν όμορφο ταύρο στον Ποσειδώνα που του τον έστειλε, αλλά δεν τον χαλάλισε, και έκανε θυσία με ένα άλλο ζώο κατώτερο σε αξία, οργίζοντας τον.

Δεν θα μπορούσε φυσικά αυτό να είναι παρά ένας συμβολισμός για την απιστία και την έκπτωση του ερωτά σε απλή σεξουαλική ανάγκη για επαφή. Και πιθανώς και για κάποια κτηνοβασία. Ο μύθος θέλει την βασίλισσα να είναι μάντισσα και μάγισσα, που απομάκρυνε κάθε πιθανή ερωμένη από τον βασιλιά της, κι ότι ο Ποσειδώνας την έκανε να ερωτευτεί τον ταύρο, για να τιμωρήσει τον Μίνωα. Όμως αυτή είναι η ερμηνεία των σημερινών ανθρώπων, καθώς στην πραγματικότητα η βασίλισσα ήταν ιέρεια μαζί με τον βασιλιά ιερέα.

Ίσως γιατί έτσι ήθελε ο μύθος να απαλύνει αυτές τις πράξεις των βασιλέων. Τις τοποθετεί στο λαβύρινθο, έναν αριθμό 130 δωματίων, που όταν η ανασκαφή αποκάλυψε, εκεί τοποθετεί τον Μινώταυρο και τις ανθρωποθυσίες. Αναφέρεται ότι μέχρι και θυσία βρέφους είχε γίνει, καθώς βρέθηκε εύρημα με τραύμα από μαχαίρι στα μικρά οστά του. Δεν υπάρχει άγιος άνθρωπος, και στον κόσμο όλο τέτοια γινόταν περιστατικά.

Στην αποκάλυψη της πραγματικότητας και του θρύλου, οπου ο κανιβαλισμός από τον Μινώταυρο, των νέων από την Αθηνά, παραπέμπει στις ανθρωποθυσίες, οπου το "φάγανε" άνθρωπο, έχει το νόημα της θανάτωσης για την αφιέρωση στους θεούς.

Κι όμως η σύγχρονη ιστορία αυτόν τον μύθο συνδέει με την πόλη και το ανάκτορο της Κνωσού, πολύ βολικά ξεχνώντας να αναφέρει ότι αυτό ήταν ένα από τα πιο αξιοσημείωτα μνημεία του αρχαίου κόσμου για μας σήμερα. Διότι μέχρι και κάτω από το δάπεδο υπήρχε μοναδικό για το είδος του σύστημα

θέρμανσης του ανακτόρου, το οποίο είχε ενεργειακή βάση και προσανατολισμό, καθώς οι Μινωίτες γνώριζαν ότι όλα οφείλονται στην σωστή ενεργεία, στον κάλο αερισμό και φωτισμό του. Επίσης εκείνα τα χρόνια υπήρχε μια πολύ σημαντική κοινωνική δομή και ένας πρωτόγνωρος θρησκευτικά στηριζόμενος πολιτισμός.

Τέλος Β Κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η Αριάδνη

Μέσα στη νύχτα, στο παλιό αρχοντικό, ξαπλωμένος στο κρεβάτι με τις κουρτίνες τραβηγμένες, διάβαζε το βιβλίο της Οδύσσειας, που στίχους είχε για την Κρήτη.

Η πόλη της Κνωσού ήταν σύγχρονη της εποχής του Ομήρου.

-Θα πάω κι εγώ μου βγει και σε κακό.

Στο φως της νυχτερινής λάμπας που σιγόκαιγε, ψιθύρισε αυτή τη φράση ο Μίνωας.

Γύρισε η γυναικά του, που δεν είχε ακόμα αποκοιμηθεί και τον ρώτησε.

-Είπες τίποτα;

-Δεν κοιμάσαι;

-Όχι ακόμα.

-Έχω μια ιδέα. Λένε οι αρχαίοι συγγραφείς, ο Όμηρος, ο Ηρόδοτος και ο Στράβωνας για την αρχαία πόλη του μινωικού πολιτισμού την Κνωσό. Ότι

αυτή ήταν η κυρία πόλη. Λοιπόν εκεί πρέπει να είναι
θαμμένο το Μινωικό ανάκτορο. Πάνω στο λόφο
Κεφάλα. Στο χτήμα των προγόνων μου. Και
σκεφτόμουν μήπως το όνομα μου δεν είναι τυχαίο.
Μήπως είναι γραφτό να το ανακαλύψω εγώ.

-Τεράστιο τόλμημα, ολόκληρη ανασκαφή, θα μας
καταστρέψει οικονομικά.

-Μια ιδέα είναι μόνο. Καληνύχτα.

-Καληνύχτα.

Όμως γύριζε όλη τη νύχτα αυτή η ιδέα στο πίσω
μέρος του μυαλού του. Οδηγημένος από το χέρι της
μοίρας, χωρίς να το έχει συνειδητοποιήσει, κι αν όλα
τα στοιχεία ήταν εναντίον του, κι αν όλα έλεγαν στον
άνδρα των 35 ετών, ότι αυτό πράγματι θα μπορούσε
να γονατίσει οικονομικά τις επιχειρήσεις του, και να
τον λυγίσει, όμως δεν μπορούσε να συγκρατήσει την
ψυχή και τη σκέψη του από το να έλκεται απίστευτα
από την ιδέα της ανασκαφής.

Αστραπές άρχισαν να φωτίζουν τον ουρανό, κι απ
έξω από το παράθυρο και πάνω από τη θάλασσα του
λιμανιού, μια φωνή ακουγόταν, σαν να ήταν
άνθρωπος που στον ύπνο του μιλούσε και ψιθύριζε
ένα όνομα. Αυτό που τον καλούσε να προχωρήσει. Το
μυθικό πρόσωπο που έτρωγε τους νέους.
Μινώταυρος.

Αρχαιολόγος δεν ήτανε, ούτε ειδικός σε τέτοια

θέματα. Όμως δεν μπορούσε, δεν ήθελε να παραιτηθεί από αυτή την ιδέα. Όσο η νύχτα προχωρούσε και μαζί της και η καταιγίδα που δυνάμωνε φτάνοντας το αγριεμένο κύμα σχεδόν μέχρι τα σκαλοπάτια του σπιτιού, τόσο πιο πολύ δυνάμωνε τη θέληση του.

"Θα ψάξω, θα ρωτήσω αύριο στο καφενείο. Κάποιος θα ξέρει. Θα βρω ανθρώπους που να γνωρίζουν όσα εγώ δεν ξέρω, να με βοηθήσουν. Να με κατατοπίσουν", σκέφτηκε.

Έξω ακουγόταν το χτύπημα από την άκρη κάποιας βάρκας, παρασυρμένη από τα νερά, που χτυπούσε πάνω στον πέτρινο τοίχο, στο μπεντενάκι.

Και μ. αυτήν την θετική σκέψη, έσβησε το φως του λυχναριού της νύχτας, και έκλεισε τα ματιά του. Το δωμάτιο συνέχιζε να φωτίζεται από τις λάμπες της καταιγίδας που ξεσπούσε.

Στον ύπνο του, σαν μια γυναίκα την Αριάδνη, έβλεπε, τον θαμμένο αρχαιολογικό χώρο, που του πρόσφερε ανοιχτά τα θέλγητρα της. Λες και κάτω εκεί στην άκρη του λαβυρίνθου, ήταν έτοιμη η αρχαία κόρη με το κουβάρι της στο χέρι, να του δώσει και σ, αυτόν την άκρη του νήματος που χρειαζόταν, για να μπει και αυτός να ξεθάψει τα πανάρχαια μυστικά της.

Την άλλη μέρα το πρωί, ο καιρός είχε καθαρίσει και είχε ξημερώσει η μέρα με έναν ήλιο λαμπρό, να

**στεγνώνει ακόμα τα απόνερα από ανάμεσα από τις
ράγες του πλακόστρωτου.**

**Μονάχα τα βρεγμένα παραθυρόφυλλα του καφενείου
θύμιζαν την χτεσινή νεροποντή. Σαν ένα προμήνυμα.
Αλύγιστος και ευθυτενής μπήκε μέσα στο καφενείο.**

**-Καλώς τον άρχοντα, αποκρίθηκε ο καφετζής στο
αντίκρισμα του.**

**Και μαζευτήκαν γύρω του άνθρωποι απλοί και
καθημερινοί της πόλης του Ηράκλειου, εκείνου του
δεύτερου μισού του 19ου αιώνα. Κι η συζήτηση
περιστράφηκε φυσικά στο θέμα που είχε σκεφτεί να
ανοίξει ο Καλοκαιρινός την προηγούμενη νύχτα.**

**Από την άκρη του πάγκου ακουγόταν το τσιτσίρισμα
από το μαγείρεμα στο τηγάνι.**

**-Ο αρχαίος μύθος της γυναίκας, που έσωσε έναν
άντρα από τα νυχιά του Μινώταυρου, αλλά
διατάχθηκε να την παρατήρει στο θεό Διόνυσο. Και
έτσι έγινε από θνητή, θεά αθάνατη, γύρισε ένας
άλλος θαμώνας κοιτώντας την ομήγυρη που
συζητούσε και παρεμβαίνοντας στη συζήτηση.**

**-Δάσκαλε Παπαουλάκη, είπε ο Καλοκαιρινός, πως
είσαι;**

**-Καλά, ώστε τώρα αποφάσισες να ασχοληθείς με τους
αρχαίους μύθους;**

-Ναι είναι μια ιδέα, που μου κατέβηκε.

-Είναι μια ιστορία εκδίκησης, στη γη που γέννησε την

εκδίκηση. Ξεκινάει από τον Ανδρόγεω, τον γιο του Βασιλιά Μίνωα.

-Φώτισε μας, δάσκαλε.

Κι εκείνος ξεκίνησε να λέει την ιστορία από την αρχή.

-Τι φτιάχνεις εκεί, Ανδρέα; ρώτησε ένας τον καφετζή.

-Ψήνω λίγα λουκάνικα να σας φιλέψω μαζί με μια ράκη. Μ. αρέσουν αυτά που λέτε και ακούω.

-Μην διακόπτεις τον δάσκαλο, παρατήρησε ένας άλλος. Συνέχισε δάσκαλε.

Και συνέχισε εκείνος να μιλάει για την αρχαία πόλη και τους οικισμούς της και πως αυτή πέρασε σχεδόν μέσα από το πιο βαθύ σημείο της ανθρώπινης ιστορίας, τα πιο παλιά χρόνια. Από την μακραίωνη, είτε, εποχή την νεολιθική, μέχρι την εποχή του χαλκού και αυτήν μετά του σιδήρου. 6. 000 χρόνια πριν εμφανιστεί ο Χρίστος στη γη, είχαν σ. εκείνο τον οικισμό μια τέλεια φτιαγμένη αγροτο-οικονομική και κτηνοτροφική κοινότητα. Ένα πλήρες ανεπτυγμένο σύστημα αυτοσυντήρησης. Αλλά στην ύστερη νεολιθική εποχή γύρω στα 3. 500 χρόνια προ Χρίστου, ασχολούνταν και με την κεραμική και με την υφαντουργία. Κι αν και η θάλασσα ήταν και είναι σε απόσταση πέντε χιλιομέτρων, δεν τους εμπόδισε στην ναυτιλία και στις εμπορικές σχέσεις με τη Μήλο, απ. οπού προμηθευόταν τον οψιδιανό, ένα υφαιστειακό υλικό, από το οποίο έφτιαχαν τις διάφορες λεπίδες τους.

Είναι που μαθαίνουμε στα παιδιά στο σχολείο, ότι οι Έλληνες πρώτοι έμαθαν τον πολιτισμό και τις τέχνες στην υπόλοιπη Ευρώπη. Από ταξίδι σε ταξίδι μετέφεραν τα προϊόντα, αλλά και τη γνώση. Για το καλό και για το κακό.

-Από φωτιά δεν καταστράφηκε; ρώτησε κάποιος

-Από τον σεισμό της Σαντορίνης, όταν εξερράγη το υφαίστειο στην αρχαιότητα και το παλιρροϊκό κύμα που δημιουργήθηκε από τον σεισμό, μα κυρίως από τη φωτιά που το έκαψε απάντησε ο Καλοκαιρινός.

Κι ο δάσκαλος εξακολουθούσε την ιστορία του. Ο ήλιος που όλο και πιο ψηλά ανέβαινε, είχε ρίξει τη ζεστή του στο παράθυρο και χτυπούσε το πρόσωπο του, κι είχε αναποκοκκινίσει καθώς με θερμή και με το πάθος του εκπαιδευτικού που αγαπούσε τη δουλειά του και φαινόταν, συνέχιζε την περιγραφή του.

-1. 700 χρόνια λοιπόν περίπου πριν, χτίστηκε και το πρώτο παλάτι στην περιοχή, που καταστράφηκε από σεισμό και ξαναχτίστηκε. Και γύρω στα 1. 500 χρόνια π. Χ. ήταν που εξερράγη το υφαίστειο της Σαντορίνης, και σχηματίστηκαν μεγάλα παλιρροϊκά κύματα που έφτασαν και κατέστρεψαν την περιοχή. Τότε με τον σεισμό έπιασε και φωτιά και έγινε η μεγάλη καταστροφή.

-Και πως τα ξέρεις όλα αυτά, κυρ δάσκαλε, ρώτησε ένας.

-Τα αναφέρει η ιστορία και η ιστορική συνέχεια. Μπορεί να κατακτηθήκαμε από Άραβες και Ενετούς και Τούρκους, αλλά οι ιστορίες δεν έπαψαν να

λέγονται από στόμα σε στόμα στην αρχή και έτσι έχουμε την γνώση του και την ιστορική συνέχεια. Είμαστε πάντοτε Έλληνες και ξέρουμε ποιοι και τι έκαναν οι προγονοί μας. Η φωνή του αίματος που δεν χάνεται.

-Ποτέ. Πιθανολογώ ότι η τοποθεσία βρίσκεται στο λόφο της Κεφάλας, είπε ο Καλοκαιρινός. Γιατί από ανάμεσα από το λόφο και τα χωράφια πάνω του προεξέχουν τετράγωνες πέτρινες στήλες. Το ξέρω από τους προγονούς μου και από τα γύρω ευρήματα τα αρχαία που τόσα χρόνια βρίσκουν σκάβοντας οι αγρότες τα χωράφια τους γύρω. Αν τελικά το τολμήσω, θα με βοηθήσεις, δάσκαλε;

-Με πιο τρόπο;

-Με το να διευθύνεις την ανασκαφή, να βλέπεις, να παρατηρείς και να κατευθύνεις τον κόσμο που θα σκάψει.

-Σε ποιον ανήκει τώρα η περιοχή;

-Ανήκει στον Ζεκυρή Μπένη, τον Ιμπραήμ Αφεντάκη, απάντησε ο Μίνωας, άρα το μόνο που μένει είναι να τον βρούμε, να τον επισκεφθώ να συζητήσουμε.

-Αν θελήσει να σου το πουλήσει, παρατήρησε ο δάσκαλος.

-Δόξα τω Θεώ, τα σαπούνια και τα κρασιά μου πάνε πολύ καλά. Από τότε που διαιρέσαμε την περιουσία με τον Λυσίμαχο, πάω πολύ καλά οικονομικά. Κι έπειτα δεν είμαι τυχαίος. Μην ξεχνάτε ότι είμαι υποπρόξενος της Ισπανίας και διερμηνέας του Αγγλικού προξενείου εδώ πέρα, αποκρίθηκε.

-Καλή τύχη, λοιπόν, του ευχήθηκαν, όλοι
τσουγκρίζοντας τα ποτήρια τους. Η κόρη του βασιλιά
Μίνωα και της βασίλισσας Πασιφάης, η Αριάδνη να
σου φέρει και σένα τύχη, επεσήμανε ο δάσκαλος.

-Αμήν την έβλεπα στο όνειρο μου.

Και καθώς έτρωγαν και έπιναν και μέσα στη σιωπή,
εξακολούθησε εκείνος να λέει την ιστορία. Ότι ο
Μίνωας είχε τέσσερα παιδιά, κι ανάμεσα τους τον
Ανδρόγεω. Πού ήταν ρωμαλέος και αθλητής και που
πήγε στην Αθηνά να λάβει μέρος στους
Παναθηναϊκούς αγώνες, και τους νίκησε όλους.
Όμως ο βασιλιάς Αιγέας τον φοβήθηκε και για να τον
εξοντώσει τον έστειλε να αντιμετωπίσει ένα τέρας,
τον Μαραθώνιο κάπρο, κι αυτός τον σκότωσε. Κι έτσι
ο βασιλιάς Μίνωας, αφού κατέλαβε τα Μέγαρα,
πολιόρκησε την πόλη της Αθηνάς, κι αυτοί για να
γλυτώσουν αποδέχτηκαν τους ορούς του. Να
στέλνουν κάθε εννέα χρόνια, επτά νέους και επτά
νέες σαν τροφή του Μινώταυρου, του μυθικού
τέρατος, που ζούσε στο Λαβύρινθο. Και για να τους
γλυτώσει, από αυτόν τον φόρο αίματος, πήγε κάποτε,
ο γιος του Αιγέα στην Κρήτη, ανάμεσα στους άλλους
νέους. Εκεί ερωτεύτηκε την Αριάδνη, που τον
ερωτεύτηκε κι αυτή, και του έδωσε ένα κουβάρι, όταν
τους έριξαν στον λαβύρινθο. Κι εκεί αφού πάλεψε και
σκότωσε τον Μινώταυρο, ακολούθησε το νήμα και
βγήκε. Και παντρεύτηκε την Αριάδνη, και έφυγαν για
τη Νάξο, όπου εκεί του ζήτησε ο θεός Διόνυσος, να
την εγκαταλείψει, γιατί την ήθελε για δική του
γυναικά, και την πήρε και την έκανε αθάνατη. Κι
όταν έφτασε ο Θησέας στην Αθηνά, ξέχασε να βγάλει

τα μαύρα πανιά από το καράβι του και να βάλει τα άσπρα, όπως είχε συνεννοηθεί να κάνει με τον πάτερα του, για να ξέρει εκείνος, ότι γύρισε ζωντανός. Κι όταν λοιπόν είδε τα μαύρα πανιά, νόμισε ότι ο γιος του πέθανε, κι έπεσε ο Αιγέας στη θάλασσα και πνίγηκε και για να τον τιμήσουν, ονόμασαν τη θάλασσα Αιγαίο Πέλαγος.

-Και που έγινε όλο αυτό, δάσκαλε;

- Στην περιοχή εκεί πέρα στην Αγιά Ειρήνη, στα Σπήλια, γιατί τον λαβύρινθο τον είχε χτίσει ο Δαίδαλος, μετά από εντολή που είχε λάβει από τον βασιλιά Μίνωα, είπε ο Καλοκαιρινός.

-Θα ρωτήσω να μάθω το σπίτι του Ιμπραήμ Αφεντάκη, και θα σου στείλω μήνυμα, άρχοντα μου, είπε ο καφετζής.

-Ευχαριστώ πολύ, Ανδρέα, απάντησε ο Καλοκαιρινός και συνέχισαν να τρώνε και να πίνουν.

Τέλος Γ κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΘΛΙΨΗ

Και πέρασε έτσι ακόμα μια μέρα. Και η νύχτα εκείνης της πρώτης μέρας, της πρώτης σκέψης, ήρθε για να γεννήσει καινούριες ελπίδες. Πού κάθε νύχτα έτσι γεννάει στις ψυχές καινούριες ελπίδες επιτυχίας.

Να υψωθεί πάνω από τα ανθρωπινά, τα φθαρτά και τα καθημερινά.

Έτριψαν τα φώτα στο μικρό στενό του σήμερα, που έδωσαν το όνομα του αρχαίου πρίγκιπα. Εκείνου που στο αρχαίο παλάτι θα απεικονιζόταν ημίγυμνος και με κρίνα στα χέρια. Εκείνος που σκοτώθηκε για να ξεσηκώσει την πρώτη μεγάλη στον άνθρωπο εκδίκηση.

Τον πρίγκηπα Ανδρόγεω, που το αίμα του γύρισε να εκδικηθεί φόρες πολλές η ενεργεία που έμεινε πίσω. Εκεί που θα χτιζόταν στο μέλλον μια εκκλησιά. Εκεί που θα σκοτωνόταν κάποτε για την πίστη, κάτω από το ιερό στο βουνό, ένας ακόμα άνθρωπος.

Τα φώτα έξω από το μεγάλο στάδιο με τα μάρμαρα έκαιγαν ακόμα σε ένα ακόμα ξημέρωμα μέσα στην

πόλη της Αθήνας. Οι δάδες και τα λυχνάρια, που όσο βαστούσαν έκαιγαν μέχρι το πρώτο φως, λες και ήθελαν να φωτίσουν το σκοτάδι του πλακόστρωτου δρόμου, με τα κάρα του αφημένα έξω και πέρα, χωρίς αναβάτη.

Και μέσα και γύρω από την εστία κρατούσαν συντροφιά στα δάκρυα της μάνας, που το αγόρι της δεν θα έπαιρνε μέρος σε τίποτα πια, και δεν θα γινόταν ποτέ άνδρας. Ούτε σε μάχη, ούτε σε αγώνες, ούτε στη ζωή. Τότε που κυριαρχούσε ο Μινωικός πολιτισμός, που η κυριαρχία του τελευταίου και η εκδίκηση του βασιλιά Μίνωα για τον γιο του Ανδρόγεω που σκοτώθηκε, της άρπαξαν το παιδί της, για να το στείλουν τροφή για το τέρας του λαβυρίνθου, τον Μινώταυρο, όπως τον είχαν ονομάσει.

Και μέσα στη θλίψη της αρχαίας μάνας, γυρνούσαν οι σκέψεις για το παιδί της, που μαζί με άλλες νέες και νέους είχαν αρπάξει και το είχαν φυλακίσει εκεί και κομματιαζόταν.

Και τότε και ύστερα και πάντοτε, καθώς η σύγχρονη ιστορία έγραφε για τις ανθρωποθυσίες, που δεν σταμάτησαν φυσικά στην εποχή του χαλκού, αλλά συνεχίστηκαν και συνεχίζονται έως τις μέρες μας. Τότε γινόταν οι θυσίες στους θεούς και σήμερα γίνονται θυσία οι νέοι και οι νέες στο βωμό της διαφθοράς και του χρήματος. Πού διαλύει οικογένειες, και τις χωρίζει, που σκοτώνει κάθε μορφή έμβιας ζωής και γεννάει και τότε και πάντα τον κύκλο της ατελείωτης βίας. Όποια μορφή και αν διαλέξει ο σύγχρονος άνθρωπος και σε οποιαδήποτε

κοινωνία θα δει την συνεχεία ενός λαβυρίνθου, γιατί δεν θα δει και δεν θα βρει τίποτε άλλο από το θάνατο. Και τη δύναμη ορισμένων να υψωθούν ψηλά για να συνεχίσουν να εκδικούνται.

Όσο ακόμα δεν είχε βρεθεί η τοιχογραφία, που κανείς άλλος δεν θα μπορούσε να είναι, παρά μονάχα η ψυχή ενός σκοτωμένου μέλους της βασιλικής οικογενείας, που ιερέας καλούνταν, μπορούσαν να ονειρεύονται μύθους και ιστορίες οι άνθρωποι. Η αποκάλυψη του άνω μέρους, που βρέθηκε αργότερα, ήταν και η αίτια της δυστυχίας που ήρθε σε αυτό το βασίλειο. Η εκδίκηση που έφερε την αρνητική ενεργεία, κι ύστερα τον σεισμό και το τσουνάμι που κατέστρεψε το ανάκτορο.

Και κατέστρεψε αργότερα ο κύκλος της βίας και του θανάτου και όλη τη χωρά και όλη την Ελλάδα, και την παλιά και τη νεώτερη.

Κι η σύγχρονη μάνα, που άκουσε τις ιστορίες αυτές, το βράδυ εκείνης της πρώτης μέρας, όταν ο Μίνωας Καλοκαιρινός γύρισε από το καφενείο, και μοιράστηκε τη γνώση με τη γυναικά του Σκεύω, η σύγχρονη μάνα αναλογιζόταν το βράδυ, καθώς ετοίμαζε το δείπνο, μπροστά σε εκείνη τη στοβα με την κατσαρόλα που άχνιζε, το πως θα μπορούσε να είναι η ανθρωποθυσία όλων αυτών των παιδιών. Και δεν τολμούσε να μοιραστεί με τον άντρα της τη σκέψη πως όλο αυτό το κακό που θα φτηκε κάτω από τον καπνό και τη σκόνη και το νερό μέσα στους αιώνες, θα έπρεπε να μείνει θαμμένο, και να μην αποκαλυφθεί. Για το κάλο της ιστορίας και της

φήμης. Είναι καλύτερα αυτό το κακό να μην το μάθει κανείς. Αλλά τον είδε έτσι να είναι ξεσηκωμένος στην ιδέα της ανασκαφής, και δεν του είπε τίποτα. Είχε θάψει τους γονείς και τα αδέρφια του, κι είχε διαιρέσει και την περιουσία με τον αγαπημένο του αδερφό. Κι ίσως ήταν μια εσωτερική ανάγκη που θα τον είχε κάνει ξαφνικά να ασχοληθεί με κάτι τέτοιο τόσο διαφορετικό από τη νομική που σπούδασε, χωρίς να τελειώσει και με τις επιχειρήσεις του. Και έτσι αποφάσισε να μην μιλήσει.

Είκοσι χρόνια μετά

Πάνω στο πορτραίτο του πάτερα Καλοκαιρινού στον τοίχο, έπεσε μια λαμπρή ακτίνα του ηλίου, από εκείνες που γέμιζαν το σπίτι με φως, τις πρώτες ώρες του πρωινού της επόμενης ημέρας.

Η οικογένεια βρισκόταν στον κήπο του σπιτιού, για τον πρωινό μέσα στην δροσερή πρωινή ώρα του καλοκαιριού, πίσω από την σιδερένια σκαλιστή καγκελόπορτα, που σχημάτιζε γιρλάντες στηριγμένη σε δυο πέτρινες κολώνες και δυο τρία σκαλοπάτια μετά άρχιζε η αυλή σε σχήμα Γ με δυο μεγάλα δεντρά και ένα συντριβάνι, με μια μεγάλη γούρνα στη βάση του, σκαλισμένη σε γιρλάντα και μια δεύτερη πιο πάνω και πιο μικρή, για να πίνουν νερό τα πουλιά στο τελείωμα της. Και από την άλλη μια μεγάλη μαρμάρινη ψηλή γλάστρα με πόδι για λουλούδια και στη βάση της σκαλισμένες παραστάσεις. Δυο μεγάλοι μαρμαρίνοι φανοστάτες μπροστά από τις λεύκες

μαρμάρινες κολώνες της εισόδου, που φώτιζαν τη νύχτα τον κήπο. Και ανεβαίνοντας έξι μαρμάρινα σκαλοπάτια, περνώντας από το αέτωμα του αρχαιοελληνικού κορινθιακού ρυθμού στηριγμένο πάνω σε δυο μαρμάρινες κολώνες λεύκες με βάση στρογγυλή.

Ένα μεταλλικό ρόπτρο σε σχήμα μεταλλικού χεριού χτυπούσε την μεγάλη δίφυλλη ξύλινη εξώπορτα, στολισμένη με γλάστρες με λουλούδια γύρω γύρω, για να μπει ο επισκέπτης στο σπίτι.

Δυο μεγάλα τοξωτά παράθυρα με ξύλινα παντζούρια και από κάτω βάση με παρόμοιες κολώνες με τις προσόψεις, βρισκόταν εκατέρωθεν της μεγάλης ξύλινης πόρτας, και μπροστά από τα παράθυρα του υπογείου βρισκόταν πλέγμα σιδερένιο προστατευτικό. Κι όλη η άυλη ήταν πλακόστρωτη και τα τμήματα που είχαν χώμα είχαν επάνω πετραδάκια, για να μην το σηκώνει το χώμα ο αγέρας.

Απέναντι από το σπίτι βρισκόταν μια κρήνη από τα χρόνια τα ενετικά για να ξεδιψούν άνθρωποι και ζώα.

Μια όμορφη μέρα που τίποτε δεν θα προμήνυε την κατάληξη της. Εκείνο το πρωινό ο αδερφός του Μίνωα, Λυσίμαχος και πρόξενος της Βρετανίας στο νησί, και Άγγλος υπήκοος, έδωσε ένα μικρό βρετανικό στρατιωτικό τμήμα σαν συνοδεία στους χριστιανούς υπάλληλους, που πήγαν να παραλάβουν την υπηρεσία του τελωνείου της πόλης. Γιατί μετά τους αγώνες κατά των Τούρκων η Κρήτη είχε πια αυτονομηθεί, και είχε εγκατασταθεί η κρητική πολιτεία, και οι μεγάλες δυνάμεις ήταν σαν εγγυήτριες, για την παράδοση της διοίκησης από

τους Τούρκους στους κρητικούς. Αυτό όμως δεν άρεσε στον μουσουλμανικό όχλο που όρμησε και σκότωσε την φρουρά, που αποτελούνταν από 17 Σκοτσέζους και στη συνέχεια επιτεθήκαν στους χριστιανούς και έσφαξαν όσους περισσότερους μπόρεσαν. Και έβαλαν φωτιά σε σπίτια, γραφεία και καταστήματα. Στις δυο το μεσημέρι άρχισαν σφάζουν τον άμαχο πληθυσμό και να λεηλατούν. Ανάμεσα σε εκείνα τα σπίτια που παραδοθήκαν στο πυρ, ήταν και το σπίτι του Μίνωα Καλοκαιρινού. Πριν ακόμα στεγνώσει το αίμα και του τελευταίου μάρτυρα που στη μέση της πλατείας είχε ξεψυχήσει κρεμασμένος από τους Τούρκους, νέο αίμα χριστιανικό πότισε την κεντρική πλατεία και τον δρόμο τον μεγάλο που από την εκκλησιά του Αγίου Τίτου περπατούσε και ανοιγόταν μέχρι το λιμάνι.

Κι όπως έτρωγαν οι φλόγες τα πάντα, ήρθαν και βρήκαν και το πορτραίτο του πατριάρχη της οικογενείας στο πλήθος. Μαυρισμένο το τζάμι από τον καπνό και ραγισμένο από την θερμοκρασία την υψηλή που είχε αναπτυχθεί, σπασμένο, παραδόθηκε και κάηκε όλος ο καμβάς και το πρόσωπο μετατράπηκε σε στάχτες.

Και κάτω στο υπόγειο, άρχισαν να καίγονται οι αρχαιότητες που είχε συλλέξει από την ανασκαφή της Κνωσού. Ρίχτηκε με τους κουβάδες ο πιστός μπιστικός, ο παραγιός, ο πρώτος υπηρέτης, αρπάζοντας τους κουβάδες με το νερό που γέμιζαν στην άυλη οι άλλοι υπηρέτες, προσπαθώντας να σώσουν το βίος. Και όπως προσπάθησε να κατεβεί στο υπόγειο, να αρπάξει τουλάχιστον τη συλλογή με

τα δαχτυλίδια, άρπαξε και ο ίδιος φωτιά και βγήκε, με την πλάτη του να καίγεται, καθώς είχε αρπάξει φωτιά η σάρκα του. Άφησαν τρομαγμένοι οι άλλοι υπηρέτες να σβήνουν το σπίτι και ρίχτηκαν με κουβέρτες και νερό να σβήσουν το σώμα του νεαρού παλληκαριού. Πού λαβωμένος, ξεψύχησε λίγο πιο πέρα, λίγες ώρες αργότερα, από οξεία νεφρική ανεπάρκεια, παρά τις προσπάθειες και τις περιποιήσεις και του γιατρού και της οικογενείας να τον σώσουν. Πεθαίνοντας για να σώσει τις πέτρες. Τα δαχτυλίδια και τους σφραγιδόλιθους, που μπορούσαν να βγουν έξω.

Πέτρινος ο τοίχος μέσα στο παλιό ενετικό λιμάνι. Και οι φωτιές στα φανάρια της νύχτας, φώτιζαν το δρόμο και τις παρόβαρκες που λικνίζονταν στο ρυθμό του κύματος. Μέσα στη νυχτερινή βόλτα από το σπίτι του μέχρι το λιμάνι και το κάστρο, που μέσα του κάποτε βρισκόταν φυλακισμένοι αγωνιστές κατά των Τούρκων, που απελευθερώθηκαν από την κρητική πολιτεία, ο κατεστραμμένος πια ανασκαφέας της Κνωσού αναζητούσε μια ανάσα αισιοδοξίας. Στο σπίτι του, ανάμεσα στα αποκαΐδια, αναζητούσε τα απομεινάρια από τα αχνάρια των κτερισμάτων που είχε βρει στην ανασκαφή. Μα ούτε δαχτυλίδια, ούτε σφραγιδόλιθοι υπήρχαν πια. Κι ο δρόμος που κατηφόριζε προς το λιμάνι μύριζε ακόμα καμένο γεμάτος αποκαΐδια.

Πάλι καλά που κράτησε ο Τούρκος εκείνο το άγαλμα, σαν μερδικό του, και δεν χάθηκαν όλα, σκέφτηκε,

**καθώς κοντοστάθηκε στον τοίχο του λιμανιού,
κοιτάζοντας το κάστρο, τον Κούλε.**

**Σαν λωρίδες φωτιάς, φωτός που χρύσιζε το
αντιφέγγισμα από τα φανάρια, ήτανε πάνω στο
σκοτεινό χρώμα της θάλασσας. Ήθελε να ξεκουράσει
την ψυχή και το σώμα του, πάνω στον αρμυρό αγέρα
που φυσούσε, γυρεύοντας να ξεκαθαρίσει το μυαλό
του από τις σκοτούρες. Χωρίς σπίτι, αδερφό, με ένα
σκοτωμένο υπηρέτη, πάνω σε μια πόλη χαμένη στον
πανικό της σφαγής και του εμπρησμού της 25ης
Αυγούστου. Η παλιά αρχοντιά του κέντρου είχε πια
χαθεί μαζί με τα σπίτια που καταστράφηκαν. Και
μόνο αυτό το κομμάτι του κάστρου είχε μείνει
ανέπαφο. Ήθελε να δει κάτι που έμεινε ακέραιο και
αναλλοίωτο. Την πόλη που από τη θάλασσα και πάλι
θα ξανακτιζόταν. Από τα ψάρια και από το λάδι της
ελιάς. Από τα εσπεριδοειδή της. Το χώμα της που
βγάζει καρπούς και θα φιλοξενήσει πάνω του τις
ρίζες από τα νέα σπίτια.**

**Κι από κει τράβηξε πάλι πάνω κατά το παλιό
απομεινάρι του δουκικού ανακτόρου, για να δει το
άλλο το μέγαρο που είχε σωθεί, απέναντι από την
εκκλησιά του Αγίου Πέτρου στη θάλασσα. Λες και
ήθελε να σιγουρευτεί πως η πόλη θα συνέχιζε να
υπάρχει, πως θα ξαναφτιαχνόταν γύρω από αυτά τα
κτίρια. Καθώς το δικό του και η περιουσία του είχαν
χαθεί.**

**Λίγο πιο πέρα από αυτό στο τέλος της 25ης
Αυγούστου, ως το τέλος είχαν φτάσει τα καμένα. Μα
αυτό ήταν πιο δίπλα, στην εκκλησιά απέναντι κι είχε
μείνει εκεί με την κόκκινη πόρτα με σκαλισμένα από**

ένα λουλούδι σε κάθε πορτόφυλλο της και μπροστά η πρόσοψη που βλέπεις τη θάλασσα, κολώνες κορινθιακού ρυθμού, δυο κολώνες στο μπαλκόνι του ισογείου με κόκκινο γύρω από τα παραθυρόφυλλα και στο δεύτερο όροφο τέσσερις κολώνες κορινθιακού ρυθμού με κόκκινο τοίχο γύρω από το παραθυρόφυλλο και σιδερένια σκαλιστά κάγκελα, υποστηριζόμενα από τέσσερις μαρμάρινους πεσσούς σχηματίζοντας ρόδακες και όλο το υπόλοιπο σε χρώμα κίτρινο του κρόκου, με μαρμάρινες προεξοχές στα παράθυρα που περιέχουν πέντε κολώνες μαρμάρινες λεύκες στο καθένα και από πάνω αέτωμα ημικύκλιο γαλάζιου χρώματος στην πρόσοψη της οροφής, προσέχοντας λίγο από το μπαλκόνι του δευτέρου ορόφου.

Τα χρόνια περνούσαν κι έμεναν εκεί, που ούτε ο καπνός δεν τα ξεθώριασε, τα χρώματα το κόκκινο και το κίτρινο να χαιρετίζουν τον ήλιο συνεχίζοντας μέρα με τη μέρα, κάθε ξημέρωμα.

Τέλος Δ κεφαλαίου.

«Πολλά δ' ἂν καὶ ἄλλα τις ἀποδείξει
τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν ὁμοίωτροπα τῷ νῦν βαρβαρικῷ διαιτώμενον».
(Θουκυδίδης Α' 66)

«Πολλὲς ἀποδείξεις ὑπάρχουν πῶς
στὰ παλιότερα χρόνια οἱ Ἕλλη-
νες ζοῦσαν ὅπως οἱ σύγχρονοι
μας βάρβαροι: αὐτὴ ἡ ἐκπληκτικὴ γὰρ τὴν
ἐπιστημονικὴν τῆς διατύπωσης τοῦ ἀρχαίου
ιστορικοῦ κλείνει: ἐλόκληρο τὸ νόημα τῆς
ιστορικῆς ἐξέλιξης, γι' αὐτὸ καὶ θεωρεῖται
μὴ ἀπὸ τίς σημαντικότερες συλλήψεις τῆς
ἀρχαίας ἀσκήσεως. Ἀπὸ τότε πέρασαν αἰῶ-
νες πολλοὶ ὅσο νῆρθε: ἡ ἐθνολογία νὰ στη-
ρίξει: μὲ χειροπιαστὰ ἀποδείξεις τὴν ὁρμή-
τητά της. Ἔτσι: σήμερα, τῇ φράσει τοῦ
Θουκυδίδου παίρνουμε σὲν κλειδί γιὰ νὰ
περάσουμε τὸ κατώφλι τοῦ νὰς τοῦ ἀνα-
κρίψαν, στὴν Ἀρχαία τοῦ —τυχεροῦ ἐκ
θέλαμε νὰ ποῦμε— ἀρχαιολόγου, καὶ νὰ ἀν-
τιγράψουμε χωρὶς φόβο καὶ χωρὶς πάθος,
ἀλλὰ καὶ χωρὶς προκατασκευασμένες ἱδέ-
ες, τὰ πολυτάραχα εὐρήματα ποὺ ἐδῆγγαν
τοὺς δύο ἔρευνητές, τὸν Γιάννη καὶ τὴν Ἐ-
φη Σακελλαράκη, στὸ συμπέρασμα πῶς πά-
νω στὸ Γιοῦχτα, ἱερὸ δουνὸ τῆς Μινωικῆς
Κρήτης, εἶχε συντελεσθεῖ ἔθω καὶ 37 αἰώ-
νες ἀνθρωποποισία.

Τὴν πρώτη ἀνακρίνωσι γιὰ τὰ εὐρήμα-
τα καὶ τὰ συμπεράσματά τους ἔκαναν ὁ
Γιάννης καὶ ἡ Ἐφη Σακελλαράκη μὲ διά-
λεξή τους στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογι-
κῆς Ἑταιρείας στὴς 14 Φεβρουαρίου. Ἀπὸ
τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἡ ἀνασκαφὴ στὴν Ἀρχαία
ἐγίνετο μὴ ἀπὸ τίς πολυάριθμες ἀνασκα-
φές τῆς ἀρχαίας. Ὁ Ἕλληνας καὶ ὁ διεθνὴς
τύπος ἀπείρως στήριξε αὐτὴ τὴν πρῶ-
τη ἀνασκαφικὴ ἐπιθετικὴ τῆς τέλεσης
ἀνθρωποποισίαν στὸ γῆρας τοῦ Αἰγαίου. Ἐνθὺ
οἱ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι διχάστηκαν (γιὰ
δευτέρην φορά μέσα στὰ τελευταῖα χρόνια,
ἀνὰ θεμελιώδη τίς ἀντιρρήσεις καὶ τίς ἀντι-
θέσεις ποὺ εἶχε προκαλέσει ὁ καθηγητὴς
Μανώλης Ἀνδρόνικος δὲν διατύπωνε τὴν
ὁπότεσθί του πῶς ὁ βασιλικὸς τάφος τῆς
Βεργίνης θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ὁ τάφος τοῦ
Φιλίππου).

Αὐτὲς οἱ ἀντιθέσεις μᾶς ἔκαναν νὰ πᾶ-
με νὰ ἀκούσουμε ἀπὸ πρῶτο χεῖρ τὰ ἐπιχει-
ρήματα τῶν δύο ἐρευνητῶν. Πρὶν ὅμως πε-
ράσουμε στὴν πολὺ ἐνδιαφέρουσα συζήτηση
ποὺ εἶχαμε μαζί τους, θυμίζουμε πολὺ σύν-
τομα τὴν πορεία τους πᾶνω στὴν πλαγιά
τοῦ δουνὸ τοῦ Γιοῦχτα:

Ἐθὼ καὶ δεκαπέντε χρόνια, ἀπὸ τὸ
1964, ὁ Γιάννης καὶ ἡ Ἐφη Σακελλαράκη
σκάδουν στὴ σκιά αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπομέ-
φρου δουνὸ, ποὺ οἱ Κρήτες τὸ θεωροῦσαν
τάφος τοῦ Δία. Τὰ εὐρήματά τους ἦσαν πολ-
λὰ καὶ σπουδαῖα. Ἐπιστημὸνιθκε μεγάλω-
πρεπο ἀνακτορικὸ κτίριο (ἐφ' ἑμῶς στὴν
κατασκευὴ μὲ τὰ ἀνάκτορα τῆς Κνωσοῦ
καὶ τῆς Φαιστοῦ τὸ θεωροῦν μερικὸι ἀρ-
χαιολόγοι), ἀνασκάφηκαν μικρὰ τμήματα
τοῦ οἰκισμοῦ ποὺ περιβάλλει τὸ ἀνάκτορο
καὶ ἐρευνήθηκε πρὸ λεπτομερειακὰ τὸ νε-
κροταφεῖο στὸ Φουρνί. Αὐτὴ ἡ ἀνασκαφὴ
ἐθαίξε συνεχῆ χρῆσιν τοῦ νεκροταφείου ἀπὸ
τὸ 2500 ὡς τὸ 1100 π.Χ. καὶ ἔδωσε εὐρή-
ματα τόσο σημαντικὰ ὥστε νὰ χαρακτηρί-
ζεται ἀπὸ Ἕλληνες καὶ ξένους ἀρχαιολό-
γους ὡς τὸ σημαντικότερο νεκροταφεῖο τοῦ
προϊστορικοῦ Αἰγαίου. Ὅλα αὐτὰ ἔκαναν
τὴν ἀνασκαφὴ στὴν Ἀρχαία νὰ θεωρεῖται
μὴ ἀπὸ τίς μεγάλες ἀνασκαφές τῶν τελευ-
ταίων χρόνων, ἀλλὰ τίποτα ὅταν ἔδειχνε
πῶς θὰ γινόνταν μὴ ἀπὸ τίς ἀνασκαφές -
σταθμοὺς στὴν ἱστορία τῆς ἀρχαιολογίας.
Κι ἔτσι: ἐκ ἔμεναν τὰ πράγματα, ἂν ἡ καλὴ
θεὰ τῆς ἀρχαιολογίας δὲν ἐδῆγγετο τὰ θῆ-
ματα τῶν δύο ἐρευνητῶν στὰ Ἀνεμοσπι-
λία. Σὲ ὕψος 400 μέτρων καὶ 400 μέτρα
χαμηλότερα ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Γιοῦχτα,
σὲ μὴ μικρὴ ἐπίπεδη γῆρας γῆς κοντὰ
στὸ χαμηλὸ λόφο μὲ τίς μικρὲς σπηλιὰς ποὺ
ὁ λαὸς πιστεύει πῶς τίς θεμιόβηγε ὁ ἄ-
νεμος γι' αὐτὸ καὶ ἐνέμασε Ἀνεμοσπιλία
τὴν τοποθεσίαν, οἱ ἐρευνητές ὅρμηκαν ἕνα
καμμάτι ἀπὸ πηλὸν μὲ χαρακτηριστικὸ ἕνα σκου-
λετὸ τῆς γραμμικῆς Α' γραφῆς. Αὐτὸ καὶ
μόνο ἦταν θεῖγμα πῶς κάποιος «ἐπίσημος»
κτίριο ἔπρεπε νὰ ἐρίσκει: σ' ἐκεῖνος τὸ
σημεῖο. Δευτέρω ἐπιφανειακὸ εὐρήμα ἐπι-
θετικῶς τὴν πρώτη ὑπόθεσιν: ἕνα «ἐξέ-
ρατο καθιερώσεως», μήκου ἐνὸς μέτρου, ἀπὸ
πυρρίθου. Τὰ κέρματα καθιερώσεως ἔδει-
χναν τίς προσόψεις τῶν ἀνακτόρων καὶ τῶν
ἱερῶν στὸ κρατομνησιακὸ Αἶγαλο καὶ ἔτσι
ἦσαν πᾶν φανερό πῶς ἡ ἀρχαιολογικὴ σκα-
πάνη θὰ εἶχε πολλὰ νὰ ἐρεῖ σ' αὐτὴ τὴ
θέση.

Αὐτὸ ποὺ δρέθηκε ἦταν ἕνα ὀρθογώνιο
κτίριο μὲ τρία ἱσομεγέθη κλειστὰ δωμάτια
στὸ νότο καὶ ἕνα μακρὸ διάδρομο στὸ βορρὰ
καὶ περίβολο ποὺ ἡ ἀποκάλυψή του δὲν ἔ-
χει ἀκόμη ἐλοκληρωθεῖ, ἀλλὰ ποὺ οἱ δύο
ἐρευνητές πιστεύουν πῶς πρέπει νὰ περιέ-
κλειε τὸ κτίριο ἀπὸ ἑξῆς τίς πλευρές. Ὁ
Γιάννης καὶ ἡ Ἐφη Σακελλαράκη πιστεύ-
ουν πῶς αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα φέρει τὰ χα-
ρακτηριστικὰ στοιχεία τῶν «τριμερῶν ἱε-
ρῶν» ποὺ παραστάσεις τους βλέπουμε σὲ
θαυμάσιον ποὺ ἐρέθηκε στὴν Ἀρχαία, σὲ
χρυσὸ ἔλασμα ἀπὸ τίς Μυκήνες ἢ στὸ λίθι-
νο ρυτὸ τῆς Ζάκρου. Αὐτὴ ἡ τελευταία
παραστάσις, ἀπὸ τὸ ρυτὸ τῆς Ζάκρου, εἶχε
θεωρηθεῖ ἀπόθεσις «ἱεροῦ κορυφῆς» —ἱερὸ
ποὺ χτιζόταν στὸ ψηλότερο σημεῖο τῶν δουν-
ῶν. Πρόσφατα ὅμως ὁ ἀρχιτέκτονας - ἀρ-
χαιολόγος J. Shaw ἐνημοσίωσε μελέτη του,
βασισμένη κυρίως στὸ ρυτὸ τῆς Ζάκρου,
ἐποὺ ὑποστηρίζει πῶς πρόκειται γιὰ ἱερὸ

ΕΝΑΣ ΟΥΣΙΑΣΜΕΝΟΣ ΝΕΟΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΑΙΕΣ

Μποροῦμε πράγματι
νὰ ποῦμε τὴ φοβερὴ λέξη
ἀνθρωποποισία,
μετὰ τὰ τελευταῖα
εὐρήματα
στὴν Ἀρχαία τῆς Κρήτης;
Μιὰ συζήτηση μὲ
τοὺς ἀρχαιολόγους
Γιάννη καὶ Ἐφη
Σακελλαράκη.
τῆς Ἑλλης Πανπὸ

1. Τὸ χάλκινο τελετουργικὸ ἐγχειρίδιο, μὲ παράσταση φανταστικοῦ ζώου. 2. Ὁ σκελετὸς τῆς γυναικὸς - ἱέρειας
στὴν νοτιοδυτικὴ γωνία τοῦ δυτικοῦ δωματίου καὶ ὁ σκελετὸς τοῦ ἱερέα. Δυὸ ὄριμοι, καλοφτιαγμένοι ἄνθρωποι
τῆς «ὕψηλης» μινωικῆς κοινωνίας ποὺ δὲν πρόλαβαν νὰ φύγουν τὴν ὥρα τοῦ σεισμοῦ. ● Οἱ φωτογραφίες εἶ-
ναι τοῦ Σπύρου Τσαθδόρογλου, ποὺ εἶχε ἀπαθανάτισει καὶ τὴ Βεργίνα καὶ ποὺ πέθανε πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ.

Ο σκελετος του αρχιερα,που θυσιασε το θυμα.

ΕΝΑΣ ΘΥΣΙΑΣΜΕΝΟΣ ΝΕΟΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΑΝΕΣ

28 ◀ Χτισμένο στην πλαγιά και όχι στην κορυφή θουνού. Μ' έναν τέτοιο τύπο «ιερού πλάγους» ταυίζονται το εύρημά τους ο Γιάννης και η Έφη Σκαλλάρη.

Οι 33 μέρες της άνασκαφής στη Άνερμο-σπίλμα έδωσαν τέτοιο πλούτο εύρημάτων και παρατηρήσεων, που γεμίζουν 785 σελίδες στο ημερολόγιο της άνασκαφής. Οι δύο έρευνήτες σταματούν ιδιαίτερα στην ανεύρεση άγγεων θούρων μ' αυτά που βλέπουμε στην αναπαράσταση αίματηρης και αναίμακτης θυσίας στη σφαυράδα της Άγιας Τριάδας. Από τα πιο παράξενα εύρηματα —άλλα και τα πιο χαρακτηριστικά— είναι τα δύο πήλινα πόδια, σε φυσικό μέγεθος, που δρέθηκαν στο κεντρικό δωμάτιο του κυρίου. Οι δύο έρευνήτες πιστεύουν πως στήριζαν το «ξόανο», το ξύλινο λατρευτικό άγαλμα που πρέπει να δρισκόταν στο κεντρικό δωμάτιο, στον ιερότερο χώρο των τριμερών ιερών. Κομμάτια από καμένο ξύλο που δρέθηκαν στον ίδιο χώρο συνηγορούν γι' αυτή την έκδοχή, όπως συνηγορούν και τα άγγελα για τις αναίμακτες (δοχεία με καρπούς) και τις αίματηρες (κάδοι για το αίμα του σφαγμένου ζώου) θυσίες, που δρέθηκαν κοντά στο σημείο όπου θα ήταν στήσιμο το ξόανο. Τρίτος κάδος, με παράσταση ταύρου που δεξιά: 2 προς τη θυσία, δρέθηκε στη θύρα του κεντρικού δωματίου, σπαρμένος. Κι αυτό ήταν το πρώτο σχήμα, το δρώμα που παιχθηκε τις τελευταίες στιγμές της ζωής του οικοδομήματος αυτού, πριν το γκρεμιστεί ο σεισμός και το καταφάκε η φωτιά. Ήταν φανερό πως το οικοδόμημα αυτό είχε την τύχη των άλλων κυρίων της μυκηναϊκής Κρήτης: καταστράφηκε από σεισμό και το έργο της καταστροφής συμπλήρωσε η φωτιά. Εδώ όμως και μια μοναδικότητα: ανθρώπινος σκελετός δρισκόταν πλάι στο σπαρμένο κάδο, σημαίνει πως άνθρωποι δρισκόνταν μέσα στο ιερό την ώρα της καταστροφής. Μοναδικό εύρημα, γιατί χωρίς ανθρώπινη παρουσία εύρισκε πάντα η αρχαιολογική σκαπάνη τα οικοδομήματα της Κρήτης. Οι κάτοικοι, ειδοποιημένοι από τις πρώτες θονήσεις, τα εγκατέλειπαν.

Τι συνέβαινε, λοιπόν, σ' αυτό το οικοδόμημα, στην πλαγιά του Γιούχτα; Ο κάδος με την παράσταση του ταύρου ήταν λάθαιτο σχήμα τανυσθυσίας. Κάκκαλα ζώων, ταύρων, χοίρων και αιγοειδών, που δρέθηκαν στο βυτικό τμήμα του περιβάλλοντος, δεδαιώονταν την υπόθεση πως σ' αυτό το ιερό γίνονταν θυσίες αίματηρες. Οι έρευνήτες προχωρούσαν στην άνασκαφή, θέθαινοι πως την ώρα του σεισμού γινόταν μέσα στον θούλο ταύρου — για εξουμάνισμα των θυμάτων της καταστροφής προφανώς.

Στο βυτικό δωμάτιο, όμως, περιμένα η μεγάλη έκπληξη: ένας σκελετός ανθρώπου

«πεσμένου μπροστά στη γωνιά του δωματίου, με το δεξί χέρι στο κεφάλι και άνοιχτα τα πόδια». Ήταν φανερό —και σ' αυτό συμφώνησαν άθροιστικά και λατρευτικοί που εξέτασαν τον σκελετό— πως ήταν ο σκελετός ανθρώπου που σκοτώθηκε την ώρα της καταστροφής κι έμεινε στη θέση, όπου τον βρήκε ο θάνατος.

Στο ίδιο δωμάτιο, δρέθηκε δεύτερος σκελετός, σε άκρη πιο παράξενη στάση: «πεσμένος ανάσκελα, με ταυωμένο το δεξί πόδι ως και τα δάχτυλα και το άριστερό σηκωμένο σε έρθη γωνία», ένω τα χέρια του κάμπτονται ψηλά στο στήθος. Τη στάση αυτή μόνο οι λατρευτικοί μπορούν να εξηγήσουν. Κι αυτοί είχαν πως πρόκειται: «για την τυπική στάση του ανθρώπου που σκοτώνεται από την πτώση της στήλης», που αποδοχόμει με το ένα πόδι σηκώνοντας ψηλά τα χέρια, γι' να προστατεύσει το κεφάλι. Η κάμψη των χεριών πάνω στο στήθος, λένε πάλι οι λατρευτικοί, είναι αποτέλεσμα της φωτιάς, που «αναγκάζει τα χέρια να συρρικνωθούν».

Η εξέταση του σκελετού αυτού από ειδικούς επιστήμονες θέλει πως άνηκε: σε άντρα γύρω στα 37 χρόνια, ύγιη, καλοσχημένο, ύψους 1.78 — εξαιρετικά ύψηλο για τη μυκηναϊκή Κρήτη. Το δάχτυλο που φορούσε στο μικρό του δάχτυλο ήταν από ασήμι και σίδερο, πράγμα που δείχνει την ύψηλη κοινωνική του θέση, γιατί το σίδερο ήταν μέταλλο σπάνιο και πανάκριβο την εποχή εκείνη. Την ίδια κοινωνική θέση δείχνει και η σφραγίδα από ασήμι, που φορούσε στον καρπό. Οι έρευνήτες συμπεραίνουν από όλα αυτά τα δείγματα, πως πρόκειται για «ήγετική φυσιογνωμία» και το δίνουν τον τίτλο του ιερέα.

Ο σκελετός που δρέθηκε μπροστά στη γωνιά, άνηκε: σε γυναίκα μικρόσωμη, ύψους 1.45, ήταν το μέσο ύψος των γυναικών της μυκηναϊκής Κρήτης ήταν 1.54, καλοσχημένη, που δρισκόταν στην ώριμη, γι' την εποχή, ηλικία των 28 χρόνων, όταν σκοτώθηκε. Διαπιστώθηκε ακόμα πως ήταν φορέας μεσογειακής αναμείξης. Φαίνεται πως η γυναίκα αυτή δεν ήταν τυχαία ούτε και τυχαία ήταν η παρουσία της στο ιερό την στιγμή του σεισμού. Οι έρευνήτες την ονομάζουν Ιέρεια.

Άλλα η μερίστη έκπληξη ήταν ο τέταρτος σκελετός, ο τρίτος που δρέθηκε μέσα στο βυτικό δωμάτιο: δεν βρίσκεται στο έδαφος, αλλά πάνω σε μια κατασκευή ερθεογώνια, γεμμένος στο δεξί πλευρό, με τα πόδια λυγισμένα έτσι, που η φτέρνα του ενός ποδιού να ακουμπάει σχεδόν στο μηρό, με τη σιαγόνα σφιστά κλειστή —σάν να την έκλεισε άνθρωπος χέρι μετά τον θάνατο— και με ένα χάλκινο μαχαίρι μήκους 40 εκατοστών τοποθετημένο κοντά του, με τη λαβή προς τα πάνω. Οι εξετάσεις που έγιναν δεδαιώσαν πως πρόκειται για νεκρό άτομο, γύρω στα δεκαοχτώ του χρόνια, πως ήταν νεκρό τη στιγμή του σει-

1. Η σφραγίδα που δρέθηκε στον καρπό του χεριού του ιερέα. Διακρίνεται η παρόσταση ιερατικού πλοίου σε σχήμα πουλιού. 2. Ο κάδος με την ανάγλυφη παράσταση ταύρου, από τα χαρακτηριστικότερα στις αίματηρες θυσίες σκευή. 3. Χέρι σύγχρονου ανθρώπου μίας δείχνει πως φορούσε το δάχτυλίδι του ο ιερέας του 1700 π.Χ.

ΕΝΑΣ ΘΥΣΙΑΣΜΕΝΟΣ ΝΕΟΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΑΝΕΣ

30 ◀ ρισό και πώς η ατία του θανάτου του ήταν η απόλυτη του αμαρτία.

Η αναπαράσταση του θράματος μπορούσε πάλι να γίνει, και η λέξη «άνθρωπος» μπορούσε να προσφερθεί.

Δεν άνηκε σε μέν να κρίνουμε τα στοιχεία που έκαναν τον Γιάννη και την Έρη Σακελλαράκη να προσφέρουν τη «φαινομενικά φοβερή λέξη άνθρωπος». Μπορούμε όμως να επαναλάβουμε αυτό που είπε ο «Άγγλος αρχαιολόγος κ. Κάτλιγκ, διευθυντής της βρετανικής Αρχαιολογικής Σχολής στην Αθήνα: «Κανείς δεν είναι σε θέση να δώσει μια εξήγηση καλύτερη από αυτήν. Άν κάποιος μπορούσε να δώσει μια άλλη εξήγηση, θα τη δεχθώ. Αλλά, παρακαλώ, επιχειρήστε...».

Όπου να βρεθεί, λοιπόν, μια διαφορετική εξήγηση για την παρουσία αυτών των τεσσάρων ανθρώπων, στις θέσεις που βρέθηκαν, μέσα σε ένα κτίριο την ώρα του βορρικού σεισμού, που συγκλόνισε την περιοχή κάπου στα μέσα του 17ου π.Χ. αιώνα, είμαστε υποχρεωμένοι να αντιμετωπίσουμε τη «φαινομενικά φοβερή» λέξη. Γιατί η ανθρώπινη φύση που συντελέστηκε εδώ, την αντίληψη των ανθρώπων της εποχής εκείνης, δεν έχει στην πραγματικότητα τίποτα το φοβερό ή το άκομμο. Είναι η έρη στυγνή μιας υπέρτατης θυσίας, που προσφέρεται για το γενικό καλό: για να εξευμενιστούν οι δυνάμεις του ελπίου, χρειάζεται η θυσία ενός παλληκάρου. Κι αυτό το δεκαοκτάχρονο παλληκάρι της μυκητικής Κρήτης θα δώσει στο θάνατο γαλήνιο, σε μίαν υπέρτατη προσφορά σωτηρίας των συνανθρώπων του.

Είναι η τυπική σκηνή του ιερού θράματος, που παύθηκε άπειρες φορές στην ιστορία της ανθρωπότητας και παίζεται ακόμα δίχως τελειωμό. Θάπρεπε, αλήθεια, να λείπει από την ανθρωπότητα η θυσία της ανθρώπινης ζωής, για να μπορούμε να αδιακρίσουμε «φρίκη» μπροστά σ' αυτή τη θυσία του παλληκαριού της Κρήτης. Όσο όμως θα έχουν ζωντανά νόημα οι εκπράξεις «έδωσε το αίμα του για την πατρίδα του», «θυσιάστηκε για τις βίβες του», «έδωσε τη ζωή του για την πίστη του», είμαστε υποχρεωμένοι να αναγνωρίσουμε την ίδια ιερότητα στη θυσία που τελέστηκε στο γατό της πλαγιάς του Γιούχτα, έρω και 37 αιώνας.

Αν τη θεωρούμε δείγμα αγριότητας ή καρδάρτητας, τότε το ίδιο θα πρέπει να πούμε για άλλη την ατέλειωτη σειρά των ανθρώπων που συντελέστηκαν και συντελούνται, έστω κι αν ο θάνατος δίνεται με άλλα μέσα κι όχι με το μαχαίρι του ιερέα - θύτη, που σκόδι εὐλαδικά πάνω στο ανθρώπινο σπάχι.

Με αυτές τις σκέψεις πήγαμε να δρομήσουμε τον Γιάννη και την Έρη Σακελλαράκη, ύστερα από τη θημότητα συζήτηση στην οποία κλήθηκαν να ακούσουν τις αντιρρήσεις των συνδεδεμένων τους και να απαντήσουν σ' αυτές. Ζητήσαμε από τον Γιάννη Σακελλαράκη να μας δώσει τα στοιχεία που

τεκμηριώνουν την έκδοσή της ανθρωποθυσίας:

«Όταν άρχισαμε να σκάβουμε σ' αυτό το σημείο, δεν ξέραμε ότι θα βρούσαμε ένα ναό. Τό ξέραμε όμως από τη δεύτερη μέρα. Όσο προχωρούσε η ανασκαφή, βλέπαμε καθαρά ότι βρούσαμε τεκμήρια για αμαρτηρές και αναμιακές θυσίες. Στο ανατολικό δωμάτιο βρούσαμε τεκμήρια για αναμιακές θυσίες, ενώ τα κεντρικά ζώον έδω από το δυτικό δωμάτιο έδειχναν ότι εκεί τελούνταν οι αμαρτηρές θυσίες. Είχαμε σταν έτοιμοι να βρούμε μπροστά σ' αυτό που αποστέλλεται κοινό τόπο της μυκητικής θρησκείας - αμαρτηρές θυσίες ζώων.

Πρέπει να πω ότι και προσωπικά ορισμένοι σε ένα χώρο που τον ήξερα πολύ καλά, θεωρούμε ότι και το θέμα του διδακτορικού μου διπλώματος στη Χαϊδελβέργη είναι ακριβώς αυτό: το τυπικό της θυσίας των ζώων στη κρητομυκηναϊκή χρόνα. Έπομένως, δεν ήμουν άσχετος με το θέμα και ήξερα τι θα έπρεπε να βρεθεί. Το δυτικό δωμάτιο ήταν άδειο, ενώ στους άλλους χώρους ήταν έντονα πυκνότητα των ερειπίων. Έτσι, μπορούσαμε να συμπεράνουμε πως το δωμάτιο αυτό ήταν άδειο, για να μπορούμε να κινούνται ελεύθερα αυτοί που τελούσαν τη θυσία. Κι ένα ώραίο πρωί -δεν ξέρω, αλήθινά, πόσο ώραίο ήταν αυτό το πρωί - βρήκαμε ένα μαχαίρι πλάι σε κένταυρο.

Πιστεύαμε πως είχαμε φτάσει στον τόπο της θυσίας του ζώου κι υποθέταμε ότι ήταν έτος ή ελγινότερη θυσία που ξέρουμε - το ταύρο - κι ότι θα βρούσαμε τον ταύρο στολισμένο, όπως μας λέει ο Όμηρος, με χρυσά κέρατα, και έτος να το είχαν κόψει το κεφάλι. Με αυτή την πεποίθηση, καθαρίζουμε τα κένταυρα κι εμφανίζεται ένας ανθρώπινος σκελετός! Νομίζω ότι απάντησα στην ερώτησή σας για το τι μας έκανε να πιστεύουμε πως βρισκόμαστε μπροστά σε ανθρωποθυσία: Τό ερώτημα. Ο σκελετός, πάνω σε μια κατασκευη κι όχι στο έδαφος, με το μαχαίρι πάνω του, μέσα στο δωμάτιο για το οποίο είχαμε τόσους λόγους να πιστεύουμε ότι σ' αυτό τελούνταν αμαρτηρές θυσίες. Με άλλα λόγια, αν βρούσαμε όσα ταύρου, θα λέγαμε ενάτος ο ταύρος, όπως το περιμέναμε. Σας δεθαυώνω ότι ένωσα άμυχάνια, έπως θα ένωσε οποιοσδήποτε μπροστά σε ένα τέτοιο άπροσδόκητο εύρημα. Αλλά αυτό βρήκαμε. Δεν μπορούμε να κάνουμε διαφορετικά, δεν μπορούμε να μεταμορφώσουμε τον άνθρωπο σε ταύρο...»

Μετα από τις αντιρρήσεις που προβάλλονται είναι ότι το οικοδόμημα που ανακαλύφθηκε δεν είναι ναός κι έτσι δεν μπορεί να έχουν τελεστεί εκεί ούτε θυσίες ούτε, πολύ περισσότερο, ανθρωποθυσίες. Θα θέλατε να μας μιλήσετε για τα τεκμήρια που θεμελιώνουν την πεποίθησή σας για την ιερότητα του χώρου;

«Όι ο Γιούχτας είναι ολόκληρος ένας άγιος τόπος το ξέρουν όλοι οι Κρητικοί. Έχω λατρεύει αυτό το δουνό δεκαεπτά χρόνια και μπορώ να έθμαι κατηγορηματικά σ' αυτό το θέμα. Είναι άγιος τόπος από τα παλαιότερα μυκηναϊκά χρόνια κι από

μα ως σήμερα, καθώς στις μνημίες των ανθρώπων ζουν αναμιακές, σχετικές με τον τάφο του Μένιου Θεού, του Δία, στις Άρχαρες. Αυτό τεκμηριώνεται άλλωστε κι από τους αρχαίους συγγραφείς και από τα ως σήμερα ανασκαφικά μας ευρήματα. Στο νεκροταφείο Βιαιτέρα, έχουμε βρει στοιχεία ταρκής λατρείας τελείως άγνωστα σε άλλες περιοχές της Κρήτης.

Παράδειγμα, η ταυροθυσία, που έχει γίνει προς τιμήν μιας νεκρής πριγκίπισσας. Κάτι που δεν το έχουμε πεισμένο άλλο. Μέσα σ' αυτό το γενικό πλαίσιο πρέπει να ενταχθεί και το φαινό εύρημα, το Τέμενος, ο περίβολος διαβή, που περι-κλείει ένα κομμάτι αυτής της γής με ένα ναό στο κέντρο του, όπου έχει άρεθεί ένα κομμάτι πέτρας αλάξυτο, για να λατρεύεται η Έρα ή Γη.

Μια ακόμα αντίρρηση είναι ότι η κατασκευή πάνω στην οποία βρέθηκε ο ανθρώπινος σκελετός με το μαχαίρι δεν είναι θωμός. Η θωκή σας έκδοχή που τηρείται;

«Είναι θωμός, πάρα από κάθε αμφιβολία, απαντάει η Έρη Σακελλαράκη. Είναι κατασκευή χαμηλή, δοθονή, ακριβώς σαν τον θωμό που βρέθηκε στην κεντρική αυλή της Ζάκρου, ακριβώς ίδια κατασκευή - γύρω πέτρας και στη μέση πυλώ. Αντίστοιχη χαμηλή κατασκευή έχει βρεθεί στη δυτική αυλή του άνακτορου της Κνωσού, και μια άλλη στα Μάλια. Αυτά είναι τα τρία πιο χαρακτηριστικά δείγματα που έχουμε ως τώρα, και κανένα τους δεν έχει χαρακτηριστικά διαφορετικά από κανέναν αρχαιολόγο.

Καταλαβαίνω πάρα πολύ καλά - λέει ο Γιάννης Σακελλαράκης - ότι ένας αρχαιολόγος μπορεί να αμφιβάλλει όποτε να αποκτήσει τις απαραίτητες αποδείξεις. Κι έμεις οι ίδιοι θέσαμε ερωτήματα στον εαυτό μας. Αλλά ο μόνος τρόπος για να αρνηθείς μια έρημεια, είναι να δώσεις μίαν άλλη. Αν δεν είναι ναός αυτό το οικοδόμημα, τι είναι; Αν δεν είναι θωμός αυτή η κατασκευή, τι είναι; Ακούσαμε πολλές σκέψεις, για το αν αυτό το πρόγραμμα είναι θωμός ή έστια ή φουρός, αλλά κανείς δεν μας είπε τι έκαναν, τέλος πάντων, τέσσερις άνθρωποι μέσα σε ένα κτίριο, όταν γύρω τους γκρεμιζόταν το σύμπαν - γιατί όλοι δέχονται ότι γινόνταν σεισμός. Γι' αυτό θα άναφερθώ στα λόγια του Κάτλιγκ, πως είναι εύκολο να διατυπώνεις κανείς αντιρρήσεις, αλλά κανείς ως τώρα δεν έδωσε μια καλύτερη έρημεια. Είπε ακόμα ο Κάτλιγκ, πως ο Σακελλαράκης βρίσκεται στη μοναδική θέση του ανθρώπου, που το δικό του έχει κριθεί πριν ακόμα να γραφεί...»

Στην Αμερική συναντηθήκατε με 60 περίπου ειδικούς άπιστιμους, σε μια συζήτηση, που κράτησε πάνω από τρεις ώρες. Μπορείτε να μας πείτε πως δέχτηκαν την ανακοίνωσή σας;

«Σ' αυτή τη συζήτηση πρέπει να πω πως η γυναίκα μου κι εγώ μάθαμε πολλά πράγματα. Ένας συνέδελφος, ειδικός στη σημαντική αρχαιολογία, μας είπε, ότι βρέθηκαν πλίνθα πώδια σε άνασκαφές στη Μέ-

▶ 160

ΕΝΑΣ ΘΥΣΙΑΣΜΕΝΟΣ ΝΕΟΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΑΝΕΣ

«Τη "Ανατολή". Άλλος μάζ είχε ότι άνθρωποι θυσίες έχουν γίνει και σε άλλα μέρη, που δεν τα ξέραμε. Ο καθηγητής της Τστορίας της Θεολογίας στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ και ειδικός «ανθρωποθεολόγος» Α. Χέντριξ, μάζ είχε ότι τον Αύγουστο, στο φετινό Συμπόσιο Κλασικής Αρχαιολογίας, που θα γίνει στη Γενεύη, το θέμα θα είναι «Οι θυσίες στην αρχαιότητα» κι ότι ο ίδιος έχει αναλάβει να μιλήσει πάνω στο θέμα «Ανθρωποθεσία, πρακτική και ήθικα βελήματα». Μπορείτε, λοιπόν, να καταλάβετε τι συζητήθηκε ανάμεσα σ' αυτόν τον άνθρωπο και σε μάζ, που είχαμε αυτό το ετήσιο.

— Άλλοι ειδικοί — προσθέτει η Έφη Σακελλαράκη — μάζ έβλεπαν περισσότερα στοιχεία για τα θύσανα, από τις δικές τους έρευνες. Η Έβελιν Χάρισον, που είναι πολύ γνωστή στους Έλληνες αρχαιολόγους, μάζ συμπλήρωσε τα στοιχεία για τα θύσανα.

— Ωστόσο, στη βιβλιοθήκη συζήτηση της 'Αθήνας, αμφισβητήθηκε τόσο η χρήση των πηλινων ειδών που βρήκατε, όσο και η ύπαρξη θύσανου. Έχουν γίνει αναλύσεις του ξύλου που βρήκατε;

— Ναι, και είναι παράξενο, γιατί τα εθρήματα μάζ συμφωνούν απόλυτα με τα εθρήματα παλιότερων ανασκαφών. Το ρυτό με την παράσταση του ιερού, που βρέθηκε στις ανασκαφές του βασίλειου μάζ Ν. Πλά-

τωνα στη Ζάκρο, δείχνει ακριβώς και την αλλόθετη πέτρα μέσα στο ναό, στη θέση που πρέπει να βρισκόταν, και το λατρευτικό εθώλο στον καθ των 'Αρχαίων. Γι' αυτό το είδος του ξύλου περιμένουμε τα αποτελέσματα των αναλύσεων, που δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα.

— Πρέπει να τονίσουμε κάτι ακόμα, που δεν ανήκει στα εθρήματα, αλλά που το θεωρώ εξίσου σημαντικό — λέει ο Διάνης Σακελλαράκης: την απουσία κάθε στοιχείου αγριότητας μέσα σ' αυτό το ιερό. Κι αυτό δεν είναι μόνο δική μάζ εντύπωση. Το ίδιο είδαμε και στους φοιτητές, που δεν τολμούσαν στη αρχή να αγγίξουν ένα όστο από τάφο. Το ίδιο και στους χωρικούς, που επισκέφθηκαν τον χώρο των ανασκαφών. Μπροστά σ' αυτούς τους σκαλετούς δεν είχε κανείς την συντηρημένη αντίδραση του ζωντανού μπροστά στον νεκρό. Τους είδαν σαν «ζωντανούς», γιατί δεν υπήρχε τίποτα άγριο σ' αυτή την πράξη. Μάζ έναν παράξενο τρόπο, μπήκαν άμέσως στο νόημα μάζ θυσίας, που έγινε για το γενικό καλό, που ήταν ενταγμένη μέσα σε ένα τυπικό. Μάζ ανθρωποθεσία ενταγμένη σε ένα αυστηρό τελετουργικό τυπικό, σε μια κρίση για τον τόπο σιγνή, εξουγενίζεται. Κι αυτό το νόημα διασώθηκε μέσα στους αιώνες, στη στάση του θυσιασμένου νέου, στον ανάγκη στο σκαλετό του.

Ένας θυσιασμένος νέος. Ένας ιερέας, μια ιέρεια, κι ένας άσος — μέλος του ιερατείου ή του βοηθητικού προσωπικού — που μένουν ως την τελευταία στιγμή μέσα

στο ναό, αφήνοντας τον κίνδυνο, προσπαθώντας να πετύχουν την σωτηρία με τα μέσα και με τις αντιλήψεις της εποχής τους και πέφτουν νεκροί κάτω από τις πέτρες και τα θανάτια που σωρεύονται πάνω τους. Όλα αυτά προσβάτουν, στην πραγματικότητα, κάτι άσος πύ άγιο στην ιερότητα του χώρου. Κι αυτή η αίσθηση θυγαμώνει, όταν συζητάς με τον Γιάννη και την Έφη Σακελλαράκη, όταν βλέπεις τον σεβασμό και το έας τους μπροστά στο ανέλπιστο εθρήμα τους, κι αυτή την πάλη του επιστήμονα που είναι σύγχρονος για τα συμπεράσματά του και φοβάται ο ίδιος το μέγεθός τους.

Αυτοί οι θεοί αρχαιολόγοι βρίσκονται στην — όχι: σπάνια για αρχαιολόγους — θέση να έχουν φτάσει στις ρίζες του μύθου, εκεί που ο μύθος απορροώνεται και παρουσιάζεται γυμνή η πραγματικότητα που τον γέννησε. Έκεί όπου κανένα έλαφι δεν έρχεται: να πάρει πάνω στο θωμό την θέση της 'Ιφγένειας. Κι εκεί όπου πολλοί έμειναν να διατηρήσουν το μυθικό φλόγ, γιατί η πραγματικότητα έχει πλευρές τόσο καυτές, ώστε θύσανα να μπορεί να τις αντισταθεί το γυμνό μάτι.

Καθώς τελειώνει η συζήτηση μάζ με αυτούς τους θεοί επιστήμονες, στο ναό μου γυρνάει τα λόγια που έγραφε ο 'Αριστοτέλης για τον δάσκαλό του τον Πλάτωνα: «Ανάμεσα στην αγάπη για τους φίλους μάζ και για την αλήθεια, το ήμιο είναι: να προτιμάς την αλήθεια».

Ε. Π.

ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΣΥΝΤΟΜΕΥΕΙ ΤΗ ΖΩΗ

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ

'bona'

Δημιούργησε το επιστημονικό

GYMNASTHRIO

'bonaline'

HEALTH CLUB

Με την επίβλεψη ειδικευμένων ιατρών, Φυσιοθεραπευτών, γυμναστών & αισθητικών. Γυμνασθήτε ΟΣΟ ΘΕΛΕΤΕ. ΟΠΟΤΕ ΘΕΛΕΤΕ με χαμηλή μηνιαία συνδρομή

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ ΕΝΟΡΓΑΝΗ - ΑΝΟΡΓΑΝΗ ΣΑΟΥΝΑ - ΜΑΣΣΑΖ - ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

ΤΜΗΜΑΤΑ

ΑΝΔΡΙΚΑ	ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ
Τρίτη - Πέμπτη	Δευτέρα - Τετάρτη
Σάββατο	Παρασκευή

Άπό τις 9 το πρωί ως τις 9 το βράδυ

ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ 36 & Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΑΘΗΝΑ

4ος όροφος - Τηλ. 52 36 619, 52 29 749

● — ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ — ●

στό εξωτερικό και έσωτερικό

Αθηνάισα φίλοι

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος το καλοκαίρι το γραφείο μάζ έχει προγραμματίσει μία σειρά από προσεκτικά επιλεγμένες εκδρομές σ' όλο τον κόσμο και στην Ελλάδα.

Παράλληλα προσπαθήσαμε να προσαρμοστούμε στο πνεύμα της λιτότητας και γι' αυτό προσέξαμε πολύ ώστε οι τιμές μάζ να παραμείνουν σε λογικά επίπεδα χωρίς να αφαιρέσουμε τίποτα απ' την γνωστή πλέον ποιότητα των εκδρομών μάζ.

Μοναδικός μάζ στόχος είναι να σάς κάνουμε να περάσετε λίγες μέρες όσο πιο ξένοιαστα και ξεκούραστα γίνεται, να σάς ανοίξουμε, όπως λέμε, καινούργιους ορίζοντες.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΜΑΣ

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΑ - ΙΣΠΑΝΙΑ - ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ - ΜΑΡΟΚΟ - ΤΥΝΗΣΙΑ - ΡΗΝΟΣ - ΙΡΛΑΝΔΙΑ - ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ - ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ - ΚΥΠΡΟΣ - Η.Π.Α. - ΚΡΗΤΗ - ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ - ΠΟΡΤΟ ΧΕΛΙ

Πιριμπί

horizon Νίκης 14 (πλ. Συντάγματος) Αθήνα 118 Τηλ.: 323.3144

Δημοσιευμένες φωτογραφίες από τα Ανεμοσπηλια
στο Ιντερνετ

Ο γυναικειος σκελετος ο οποίος βρεθηκε
μπρουμτα,της ιερειας.

Πλάνο του ιερού. Το ακριανό δωμάτιο στα δεξιά όπως φαίνεται είναι το δυτικό δωμάτιο και αυτό που φαίνεται σαν τετράγωνο να προεξέχει είναι ο βωμός της θυσίας. Εκεί βρέθηκε ο θυσιασμένος σκελετός με το μαχαίρι μπηγμένο ακόμα μέσα του. Το διπλανό είναι το κεντρικό δωμάτιο όπου βρισκόταν το ξόανο της θεότητας και το άλλο από τα αριστερά είναι εκείνο που έκαναν τις αναίμακτες θυσίες.

Ο ναος όπως φαίνεται από μπροστα

Η σκαλα που οδηγει από τον δρομο στον περιφραμενο χωρο του ιερου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΠΕΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΝΑΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΛΥΤΜΩΝ

Πάλι πίσω στο 1878

Το γυναικείο ένστικτο της Σκεύως Καλοκαιρινού, που είδε κι αυτή το σπίτι της να καίγεται, ήταν ίσως που πριν είκοσι χρόνια, τότε το 1878, αισθανόταν πως η ανακάλυψη του ανακτόρου της Κνωσού, θα τους έφερνε κακή τύχη.

Γοργά λοιπόν, μετά την συζήτηση εκείνη στο καφενείο, ντύθηκε με τα καλά του ο Μίνωας και βγήκε από το σπίτι του να πάει να επισκεφθεί τον μπέη τον Ζεκυρή, που λεγόταν Ιμπραήμ Εφεντάκης, έχοντας πάρει επώνυμο, που να μοιάζει με κρητικό, όπως έκαναν πολλοί Τούρκοι εκείνη την εποχή.

Να του μιλήσει για την παλιά του ιδιοκτησία, τον λόφο της Κεφάλας, που άνηκε στην γιαγιά του

Αργυρώ Κρασσάκη, η οποία και τον μεγάλωσε, καθώς η μητέρα του και κόρη της πέθανε σε νέα ηλικία αφήνοντας τον ορφανό. Από τα χρόνια τα παλιά της ενετοκρατίας κρατούσε η γενιά της Αργυρώς, οπού είχαν σμίξει οι προγονοί της κρητικοί με τους Ενετούς. Και έτσι η καταγωγή της ήταν ενετική και κρητική. Από την αρχή της ενετοκρατίας και επειδή βλέπανε πως ήτανε παλάτι γκρεμισμένο, καθώς δεν ήτανε σκεπασμένο από χώμα ακόμα τότε, όλη η περιοχή άνηκε στο ενετικό κράτος, εκπρόσωπος του οποίου ήταν ο δούκας ο Ενετός στο Χάνδακα. Κάποιος λοιπόν από εκεί βρέθηκε να το κατέχει το μινωικό ανάκτορο κι όλο αυτό να έχει μετατραπεί σε ένα φέουδο που έφτανε μέχρι το Σκαλάνι και περιελάμβανε και την περιοχή από τα Σπηλιά μέχρι τον Δρακουλιάρη, στα σημεία στα οποία βρισκόταν το συμπλήρωμα του ανακτόρου, ο λαβύρινθος. Στα 1583 αναφέρεται για το Σκαλάνι πως φεουδάρχης του, επί ενετοκρατίας ακόμα ήταν κάποιος ονόματι Μάρκος Σαλαμών. Πρέπει λοιπόν από την εποχή εκείνη την παλιά κι αργότερα να γνώριζαν από τα αρχαία ευρήματα στην περιοχή γύρω από το μινωικό ανάκτορο και πέρα ότι από κάτω από το λόφο υπήρχε η Κνωσός θαμμένη και να πήγε από πάππου σε εγγονό και από αυτό σε αυτή εκείνη η παλιά ιστορία.

Αργότερα επί τουρκοκρατίας, φανερώνουν τα τουρκικά αρχεία ότι η περιοχή της Φοινικιάς και του Σκαλανιού δόθηκε σε πασάδες κατακτητές σαν δώρο από τον Σουλτάνο, για την κατάκτηση της Κρήτης. Όμως δεν υπήρχαν σαφή όρια για να ορίσουν τα όρια των περιοχών αυτών. Και έτσι τμήματα αυτών των

περιοχών καταλαττήθηκαν, προφανώς από τους χριστιανούς. Αυτά τα τμήματα μετατράπηκαν σε μετόχι. Ενώ εκείνα που κρατούσαν οι Τούρκοι τα βρίσκουμε αφιερωμένα στη βαλιντέ σουλτάνα να έχουν μετατραπεί σε βακούφια.

Κάπως έτσι πρέπει να δημιουργήθηκε το μετόχι που βρέθηκε να ανήκει στην οικογένεια της γιαγιάς Κρασσάκη.

Αργότερα μετά τα χρόνια της γιαγιάς οι Τούρκοι και καταπάτησαν τα χτήματα που ανήκαν στο μετόχι, και έκαναν και δικαστήρια κατά τη διάρκεια των αιώνων της τουρκοκρατίας, διεκδικώντας κατά διαστήματα να τα πάρουν για δικά τους.

Ίσως και με κάποιο παρόμοιο τρόπο, ο λόφος της κεφάλας και πάλι να πέρασε στα χεριά του νέου Τούρκου αφέντη, κι έτσι πήγε να τον βρει εκείνον τον νέο ιδιοκτήτη, τον Ιμπραήμ Εφεντάκη, εκείνη την μέρα, ο Μίνωας Καλοκαιρινός. Αιώνες στα χωράφια γύρω από το παλάτι στην πόλη της Κνωσού, γεννούσε η γη αρχαία ευρήματα. Καθώς έσκαβαν οι χωρικοί, έβρισκαν αρχαία αντικείμενα. Εύφορο το μετόχι με χτήματα και παράγωγή και κομμάτι του κι ο λόφος της Κεφάλας. Κάτι θα είχαν μάθει οι Τούρκοι και για τα αρχαία και το καταλαττήσανε σαν κατακτητές καθώς θέλανε να κατέχουνε τη γύρω περιοχή. Και πάνω στο λόφο αυτό είχαν δημιουργηθεί χωράφια και τα καλλιεργούσανε. Κάτι το οποίο ήταν καταστροφικό για τα αρχαία που ήτανε θαμμένα από κάτω, καθώς οι ρίζες των φυτών προκαλούν διάβρωση στην πετρά, καθώς και το νερό το οποίο περνούσε μέσα.

Όχι πως είχανε σπουδαίες αρχαιολογικές γνώσεις οι Τούρκοι, αλλά οικονομικές αξιώσεις. Μπορούσαν να πουλήσουν ότι έβρισκαν σε ξένους Ευρωπαίους συλλέκτες. Σ. αυτό το μετόχι στην περιοχή Σκαλάνι, οπου ανακαλύφθηκε αργότερα και το αρχαίο υδραγωγείο της Κνωσού, περιοχή συνδεδεμένη λοιπόν με το αρχαίο μινωικό ανάκτορο, κατέφυγε η γιαγιά Αργυρώ Κρασσάκη ανάμεσα στα χρόνια 1817-1820, μετά την πανώλη η οποία έπεσε στην πόλη και την σφαγή του άντρα της από τους Τούρκους, μαζί με τη μικρή της κόρη, την αργότερα μητέρα του Μίνωα Καλοκαιρινού. Κι έζησε ως την ηλικία των 117 ετών, το 1871.

Άνοιξε ο Μίνωας την βάρια σιδερένια σκαλιστή καγκελόπορτα και προχώρησε. Κοντοστάθηκε στο μαρμάρινο συντριβάνι, που ένα μικρό σπυργίτη είχε σταθεί να ξεδιψάσει από το νερό του. Διέσχισε το πλακόστρωτο μπροστά στο σπίτι, με τις μεγάλες μαρμάρινες λεύκες στρωμένες πλάκες.

Στάθηκε στη μεγάλη γαλάζια ξύλινη πόρτα με τα σκαλιστά τζάμια, και χτύπησε το ρόπτρο. Καθώς περίμενε να του ανοίξει η υπηρέτρια παρατήρησε τα δυο παράθυρα εκατέρωθεν της πόρτας με το μυτερό τόξο, το τόσο χαρακτηριστικό σχέδιο των κτισμάτων της ανατολής, και τα περίτεχνα σχέδια του σιδερένιου πλέγματος μπροστά από τα τζάμια. Και πάνω από το ισόγειο και τον όροφο, μια στέγη να προεξέχει, σαν αέτωμα αρχαιοελληνικό, παντρεύοντας έτσι την ανατολή με την Ελλάδα.

Όταν μπήκε μέσα στο σπίτι θαύμαζε τις μεγάλες αίθουσες και τα περίτεχνα ζωγραφισμένα ταβάνια.

Τον οδήγησαν στο μεγάλο σαλόνι. Εκεί ήταν ο μπέης και έκανε νεύμα να κεράσουν τον επισκέπτη καφέ και ναργιλέ και να τους αφήσουν να καθήσουν ήσυχα να τα πούνε.

Μετά τον πρώτο χαιρετισμό, και μέσα στους καπνούς των δυο ναργιλέδων περάσανε στη συζήτηση.

-Σε τι οφείλω την τιμή της επίσκεψης σου, Καλοκαιρινέ εφέντη;

-Η τιμή είναι όλη δική μου, μπέη μου. Ήρθα για το προγονικό μου κτήμα στο λόφο της Κεφάλας.

-Χμμ, μάλιστα. Λοιπόν τι θέλεις;

-Μπέη μου, η γιαγιά μου η Αργυρώ που με μεγάλωσε, μου είπε ότι από εκεί κάτω βρίσκεται θαμμένο το μεγάλο Μινωικό ανάκτορο το αρχαίο της Κνωσού. Ήταν βέβαιη.

-Και πως ήτανε τόσο βέβαιη;

-Είχε καταγωγή από Ενετούς κατακτητές η γιαγιά μου, και από κει το ξέρανε. Και στη γύρω περιοχή στα χωράφια τους σκάβοντας οι αγρότες, βρίσκουν συνεχεία αγγεία και αρχαία νομίσματα.

-Και τι το θέλεις πίσω λοιπόν;

-Να το αγοράσω, για να το ανασκάψω, μπέη μου θέλω.

-Ναι, μα τι θα βρεις από κάτω από εκεί πέρα;

- Τις αρχαίες αίθουσες που απάρτιζαν το αρχαίο παλάτι. Και ότι μπορεί να είναι θαμμένο μαζί τους. Αρχαία αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν οι Μινωίτες.

-Μεγάλη προσπάθεια, θα χρειαστείς πολλά χεριά. Και κάποιον που να ξέρει.

-Θα προσλάβω εργάτες και έχω κανονίσει και να έχω και επιστάτη μορφωμένο, τον δάσκαλο τον Παπαηλιάκη.

-Σύμφωνα με τον τούρκικο νόμο, ακόμα και να σου το πουλήσω, θα μου ανήκει το ένα τρίτο από όλα αυτά τα αρχαία που θα βρεις και θα βγάλεις από εκεί, από μέσα από τη γη.

-Ναι μπέη μου, θα σου τα φέρω.

-Και για ποσά χρήματα μιλάμε; Ποσά θα μου δώσεις;

Και αφού συζήτησαν τις λεπτομέρειες της αγοροπωλησίας, και αφού συμφώνησε να πληρώσει δυσανάλογο τίμημα από εκείνο που πραγματικά θα άξιζε αυτός ο τραχύς τόπος, έφυγε ευτυχισμένος ο Μίνωας, γιατί πέτυχε κι έναν ακόμα στόχο που είχε βάλει. Αφού συμφώνησε με έναν εκπρόσωπο των κατακτητών να αγοράσει πίσω αυτό που κάποτε ήταν δικό του, θα χρησιμοποιούσε την ανασκαφή, για να τραβήξει την προσοχή όλου του σύγχρονου κόσμου. Πού δεν θα μπορούσαν παρά να προσέξουν κάτι τόσο λαμπρό, όσο έναν τέτοιο αρχαίο απόκτημα. Αν η σκλαβωμένη ακόμα τότε Κρήτη είχε στα σπλάχνα της έναν τέτοιο αρχαιολογικό θησαυρό και αποκαλυπτόταν, τότε, πίστευε ότι οι μεγάλες δυνάμεις θα έκαναν κάτι τελικά για την ανεξαρτησία της.

Και έτσι πέρασε προς τα έξω την σιδερένια καγκελόπορτα, χαμογελώντας.

Κι από την μακρυνή του σκέψη, που στην ανασκαφή είχε προσηλωθεί, δεν μπορούσε να φύγει η εικόνα του αρχαίου αυτού θησαυρού που όπως υπολόγιζε, σύντομα θα αποκαλυπτόταν.

Ήταν όμως και κάτι το οποίο ποτέ δεν ανακάλυψε, πιο πάνω από την Κνωσό, κι όμως ήταν ένα κομμάτι του Μινωικού συγκροτήματος.

Στο χρόνο πίσω, χιλιάδες χρόνια όμως πριν, ήταν εκείνη η στιγμή που το κακό του γκρεμίσματος ξεκίνησε.

Κι όπως πέταξε το μαύρο κοράκι πάνω από τον ουρανό ζητώντας να φάει το κουφάρι κάποιου ζώου, έτσι αποχαιρέτησε και η ψυχή του ανθρώπου τα εγκόσμια ανεβαίνοντας προς τον ουρανό και κάτω κοιτάζοντας την γη που συθέμελα κινούνταν σε ένα ακόμα σεισμό, προκαλώντας κίνηση κατακόρυφη και σβαρνίζοντας κάτω ζώα και ανθρώπους και κάρα και τα δέντρα από τα κλαδιά του κουνώντας. Και υψώθηκε η ψυχή περνώντας σάρκα και οστά από του θανάτου την επιλογή και τυλιγμένη στην μαύρη μπέρτα της πέταξε πάνω από τη γη του σεισμού και της καταστροφής και μπήκε μέσα στον ουρανό που άνοιξε δείχνοντας τα μαύρα απειλητικά σύννεφα και μέσα στη νύχτα ταξίδεψε και πάλι πίσω στο χρόνο, για να ακούσει την κραυγή του νέου, που θυσιάζονταν στον Δια, κάτω στον λαβύρινθο και πάνω στο ιερό του στις Αρχάνες.

Νέος μινωίτης εθελοντής ήταν ο άνθρωπος που ανέβηκε μαζί με την ιερή πομπή από την Κνωσό μέχρι τις παρυφές του Γιούχτα, τις σπηλιές των Ανεμών και το ιερό. Δυο ιερείς τον συνόδευαν και μια

ιέρεια. Εκείνος 18 κι εκείνη 10 χρόνια μεγαλύτερη του. Κι είχε μεσογειακή αναιμία. Ξέστηθη όπως ήταν οι γυναίκες εκείνες, που βρεθήκαν στις τοιχογραφίες του ανακτόρου. Ανάβοντας του την επιθυμία να την αγγίξει. Καιγόταν από την επιθυμία να την αγγίξει, να την αρπάξει και να την σφίξει στην αγκαλιά του. Με τα στηθάκια της έξω να προβάλουν όπως οι θέες με τα φίδια, συμβολίζοντας τη γονιμότητα.

Δύσκολος ήταν και ανηφορικός ο δρόμος για να φτάσουν πάνω στο βουνό στους πρόποδες του βουνού του Θεού Δια και μέσα στο ιερό του στις Αρχάνες, στα Ανεμόσπηλια. Ήταν η δύναμη του ερωτά, της παπαρούνας, που πάντοτε φυτρώνει στους αγρούς και δίνει τα οπιούχα φάρμακα που τον μετέτρεψαν σε μια άλλη Ιφιγένεια για να θυσιαστεί; Ποια άλλη δύναμη θα μπορούσε να πείσει έναν νέο άνθρωπο να θυσιαστεί και να του κόψουν το νήμα της ζωής του πάνω στην ακμή της; Βεβαία οι αρχαίοι Μινώιτες δεν ζούσαν τόσο πολύ όσο εμείς σήμερα. Με μέσον όρο ζωής τα 36 χρόνια στην αρχαιότητα, στην ηλικία των 18 ήταν ένας ώριμος άνδρας.

Εκεί πάνω στο ιερό ύψωμα, στο ομαλό σημείο που ανοιγόταν βρισκόταν ο ναός των 10 μέτρων πλάτους και των 5 μέτρων μήκους. Με τους δυο ορόφους και την πετρά απελέκτητη και χωρίς συνδετική κολλά χτισμένη με την τοποθέτηση της μιας πάνω στην άλλη. Σήμερα την συναντάμε σε άλλη μορφή μετά την συγκόλληση της από την αρχαιολογική υπηρεσία. Ένα μικρό δωμάτιο 2, 5 x 3, 5 μετρά βρισκόταν στα δυτικά, που βλέπει προς το ιερό της κορυφής, ήταν ένας βωμός χτισμένος από πηλό και πετρά που

προεξείχε από το έδαφος. Εκεί επάνω τοποθετούσαν τα ζώα για τις αιματηρές θυσίες. Εκεί τοποθέτησαν τον νέο για την ανθρώπινη θυσία. Την υπέρτατη θυσία όπως το έβλεπαν. Με τα ποδιά του λυγισμένα τόσο που οι φτέρνες ακουμπούσαν πίσω στο σώμα του για να χωρέσει και δεμένα. Δεμένος, αν και εθελοντής, για να μην φύγει υπακούοντας την τελευταία στιγμή στο ένστικτο της αυτοσυντήρησης.

Ένα μικρό ξίφος ή λόγχη ήταν με δυο παράλληλες μικρές ορθογώνιες τρύπες στη μέση του με εγχάρακτη κεφαλή αγριογούρουνου.

Εκεί στα Ανεμόσπηλια πλάι στον μινωικό δρόμο που οδηγεί στο ιερό της κορυφής στον Γιούχτα, σ. αυτό το ιερό που αποτελούνταν από τρία ισομεγέθη δωμάτια με προθάλαμο. Οι αναίμακτες θυσίες γινόταν στο ανατολικό δωμάτιο του ιερού. Δίπλα στο δυτικό δωμάτιο βρισκόταν το κεντρικό που ήταν μεγαλύτερο και ξεχώριζε από το δυτικό με τοίχο και είχε και ξεχωριστή είσοδο και εκεί στο βάθος του τοίχου απέναντι από την είσοδο, βρισκόταν ένα ξόανο με πηλίνα ποδιά, που συμβόλιζε την θεότητα την οποία λάτρευαν και στην οποία θυσίαζαν οι Μινωίτες. Και δίπλα σε αυτό το ανατολικό δωμάτιο ίδιων περίπου διαστάσεων, στο οποίο βρισκόταν και αλλά διάφορα αγγεία, όπως και στο κεντρικό, για τις αναίμακτες θυσίες, τις πρόσφορες άλλων ειδών. Έξω από το κεντρικό δωμάτιο βρισκόταν αγγεία στα οποία καθάριζαν τα χεριά τους πριν εισέρθουν στα δωμάτια του ιερού. Μπροστά σε κάθε δωμάτιο βρισκόταν από δυο κολώνες μαρμάρινες, αλλά όχι μονοκόμματα, αλλά αποτελούμενες από τμήματα μάρμαρου. Επίσης

μάρμαρο υπήρχε και κάτω στο δάπεδο στην είσοδο του προθάλαμου του ναού μπροστά σχηματίζοντας ένα μικρό σκαλοπατάκι. Σε ένα συμβολισμό που μπορεί να πει κανείς ότι δεν ήθελαν οι αρχαίοι Μινωίτες, το φως του ηλίου που ανατέλλει, να δει το αίμα από τα σφαγεία ζώα να χύνεται.

Σαν σφαχτάρι, όπως συνηθιζόταν στις θυσίες των ζώων στην Αρχαία Ελλάδα, τον έσφαξαν. Πριν αρχίσει η θυσία, η μια από τις ιέρειες μπήκε στο δωμάτιο όλο γεμάτο με μαύρα και πήλινα πιθάρια, κρατώντας ένα πήλινο σκεύος με στενή βάση και πλατύ στο άνοιγμα του με δυο χερούλια στις δυο άκρες του και κυματιστά στην κατασκευή του πηλού χείλη, στο οποίο μέσα είχε κριθάρι και αλάτι και προεξείχε ένα μικρό ξίφος. Είχε μεγάλα αμυγδαλωτά ματιά, έντονα κόκκινα χείλη και ίσια μύτη. Τα μαλλιά της ήταν μαύρα και από τη μέση τους ήταν πλεγμένα σχηματίζοντας βοστρίχους. Προσέφερε το κάνιστρο στον άνδρα ιερέα και στάθηκε παραδίπλα, κοιτώντας τον νέο άνδρα που βρισκόταν ξαπλωμένος και δεμένος πάνω σε έναν βωμό κατασκευασμένο από πέτρες και πηλό, του οποίου η επιφάνεια επάνω ήταν ξύλινη και που προεξείχε από το στρωμένο με κονίαμα δάπεδο. Ένας όμοιος με αυτόν βωμός θυσίας υπήρχε και στα δυτικά του ανακτόρου της Κνωσού. Του είχαν λυγίσει τα γόνατα και του είχαν δέσει τους μηρούς. Οι φτέρνες του ακουμπούσαν στους μηρούς πίσω. Ήταν περίπου 18 χρόνων και με ύψος 1, 65. Ήταν γυμνός από τη μέση και πάνω.

Και ίσως ακόμα ότι κάτω από τον λαβύρινθο θα μπορούσαν να περνούν και να διασταυρώνονται οι

υπόγειες στοές της Γόρτυνας, και η μεταφορά του θυσιαζόμενου μέχρι τα Ανεμόσπηλια, να γινόταν υπογείως.

Κι αυτό γιατί όταν κατά τη διάρκεια της μάχης του Μαραθώνα, εμφανίστηκε να βγαίνει από τη γη ο Θησέας, είναι γιατί κάτω από το Λαβύρινθο, όπου και έδρασε οι στοές κάτω από τη γη οι σκαμμένες επιδρούσαν.

Σαν άλλη Αριάδνη που λυπήθηκε τον Θησέα, κοίταζε και αυτή η ιέρεια το ετοιμοθάνατο θύμα. Τον όμορφο και καλοφτιαγμένο νέο άνδρα με τα λαμπερά κάστανα ματιά, κι ας μην βλέπανε καλά. Ήταν όμορφα, πολύ όμορφα. Και το τετραγωνισμένο θεληματικό πηγούνι. Με το μισό πρόσωπο καλυμμένο με τα γένια ενός άνδρα. Με τα σφιχτοδεμένα, καλοφτιαγμένα σμιλεμένα μπράτσα και πόδια. Μ' ένα στήθος που κάθε γυναίκα θα ήθελε να ακουμπήσει και να ακούσει τον ήχο αυτής της ανδρικής καρδιάς να χτυπά. Όμως ο ιερέας, άνδρας ψηλός και γεροδεμένος, γύρω στο 1. 78 ύψος και 36 ετών στην ηλικία με θεληματικό πηγούνι, οξύ βλέμμα και έντονα ζυγωματικά, αφού έβαλε τα χεριά του μέσα στο κάνιστρο για να τα εξαγνίσει στο κριθάρι και το αλάτι, μετά είχε ήδη αρχίσει να ρίχνει απ. αυτό το μίγμα, ραντίζοντας με ένα κλαδί τον βωμό, το θύμα και τις ιέρειες. Και αφού τελείωσε, ανέσυρε το ξίφος, πήγε πίσω από το θύμα και τον χτύπησε στην αριστερή καρωτιδική του αρτηρία, γυρίζοντας και το μαχαίρι από τα αριστερά προς τα δεξιά, ανοίγοντας ακόμα περισσότερο το τραύμα, κάνοντας το πιο

πλατύ. Κι άρχισε να πετάγεται το αίμα από το τραύμα και να χύνεται πάνω στον βωμό και το συνέλεγε ο άλλος ιερέας σε δοχεία από κάτω, ένα το οποίο το τοποθέτησαν σε ένα άγαλμα, ένα ξύλινο ξόανο, που στηριζόταν πάνω σε δυο πήλινα ποδιά, και ένα άλλο σε έναν κάδο που είχε απ. έξω χαραγμένο ανάγλυφο ένα ταύρο ανάμεσα σε κλαδιά και ανάγλυφους ρόδακες, σε χρώματα άσπρο, μαύρο και κόκκινο. Το θύμα πέθανε από την αιμορραγία και ο ιερέας πήρε στα χεριά αυτόν τον κάδο και προχωρώντας προς την έξοδο, εκείνη τη στιγμή έγινε ο σεισμός και η κατάρρευση της οροφής και των τοίχων. Σαν θεία δική και τιμωρία ενός Θεού, εκείνου του πραγματικού που δεν ήθελε οι άνθρωποι να σκοτώνονται μεταξύ τους, και κανείς ποτέ δεν τον άκουσε, δεν τον ακούει και δεν θα τον ακούσει, έγινε αυτός ο σεισμός και η κατάρρευση. Η ιέρεια που είχε προσφέρει το κάνιστρο κοίταξε προς το βωμό, κοιτάζοντας με λύπη το θύμα και με τρόπο την οροφή που έπεφτε, και την πλάκωσε και

βρέθηκε ξαπλωμένη μπρούμυτα στη γωνιά με το δεξί χέρι στο κεφάλι και τα ποδιά ανοιχτά από τους αρχαιολόγους, 37 αιώνες μετά. Κι ο αρχιερέας που είχε κάνει την θυσία βρέθηκε δίπλα στον βωμό με το χέρι του λυγισμένο σε μια προσπάθεια να προστατεύσει το κεφάλι του.

Έσπασε το αγγείο και χύθηκε το αίμα του ανθρώπου από τα χέρια του ιερέα που βρέθηκε μπρούμυτα πεσμένος προς τον δυτικό τοίχο στον προθάλαμο. Τον αρχιερέα, τον αναγνώρισαν για την ιδιότητα του, γιατί φορούσε ένα σημαντικότατο δαχτυλίδι

ασημένιο με σιδερένια επένδυση, δαχτυλίδι-σφραγιδόλιθος, το οποίο υποδήλωνε και την υψηλή θέση που κατείχε αυτό το πρόσωπο στην κοινωνική βαθμίδα της εποχής. Ήταν σπάνιο μέταλλο ο σίδηρος εκείνη την εποχή και γι αυτό ήταν ακριβώς και μόνο οι υψηλά αξιωματούχοι φορούσαν κοσμήματα από σίδηρο. Και στον καρπό του φορούσε άλλη σφραγίδα από αχάτη που απεικόνιζε ένα πλοίο που η πλώρη του είχε το σχήμα πουλιού, που γύριζε το κεφάλι του προς τα πίσω. Είχε δυο τρύπες αυτή η σφραγίδα, για να περνάει ένα διπλό κορδόνι και να δένει γύρω από τον καρπό, έτσι ώστε να μην χάνεται. Και την πήρε μαζί του αιωνία, μέσα στα χνάρια του χρόνου.

Και μέσα σε λίγα λεπτά κινούνταν τα πάντα και όλο το βουνό είχε ξεσηκωθεί σε έναν τεράστιο χορό, που άνθρωπος δεν μπορούσε πια να σταθεί όρθιος πάνω του. Καθώς η οροφή και οι τοίχοι του ιερού είχε σπάσει σε κομμάτια από τον σεισμό και έπεφταν στον θάλαμο και τον προθάλαμο έσπασαν αγγεία και πιθάρια που χρησιμοποιούνταν και για τις αναίμακτες τελετές και θυσίες, και από τα λυχνάρια του φωτισμού χυθήκαν κάτω οι φωτιές που έκαιγαν, κι άρχισε να καίγεται το ιερό. Κι ήταν ακόμα εκεί μέσα κι αλλά αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν για τη λατρεία, όπως σφραγίδα από αχάτη με την παράσταση κωπηλάτη μέσα σε λέμβο και κάδος με την σύνθεση επάνω τους ανάγλυφου ταύρου και φυτικού τοπίου. Και σφραγίσματα-πώματα δοχείων που επάνω τους απεικονίζουν θρησκευτικές παραστάσεις, σχέδια όπως ο διπλός πέλεκυς, ασπίδες, βωμοί και κέρατα.

Δίπλα από το δυτικό δωμάτιο που έγινε η μια και μονή πιθανώς εκεί ανθρωποθυσία, βρισκόταν η σκάλα που οδηγούσε στον δεύτερο όροφο. Κατέπεσε με την φωτιά, γιατί οι κολώνες που τον στήριζαν ήταν ξύλινες, όπως ήταν η αρχιτεκτονική της εποχής, και κάηκαν. Κι η πετρά ψήθηκε του ναού από την μεγάλη θερμοκρασία άνω των 700 βαθμών κελσίου που αναπτύχθηκε, γιατί όταν βρεθήκαν οι σκελετοί η αδαμάντινη ουσία των δοντιών τους είχε σπάσει. Κάτι το οποίο χρειάζεται θερμότητα άνω των 700 βαθμών Κελσίου για να γίνει. Κι ασβεστοποιήθηκαν οι πέτρες. Διατηρήθηκαν τα τμήματα, τα βράχια του βουνού, τα οποία τα είχαν συμπεριλάβει ανάμεσα στα δωμάτια, καθώς δεν μπορούσαν να τα μετακινήσουν κατά το χτίσιμο του ιερού.

Έξω από το ιερό από τα δυτικά περνούσε κι ένα μονοπάτι που οδηγούσε προς την περιοχή Αλωνάκια και μετά οδηγούσε προς το άλλο ιερό της κορυφής στον Γιούχτα. Στην περιοχή εκεί κοντά στα απομεινάρια του ιερού της κορυφής βρίσκεται σήμερα η εκκλησιά του Αφέντη Χρίστου, σαν αντικατάσταση του θεού βασιλιά τον Δια λάτρευαν οι Μινωίτες.

Κι η ψυχή που πέταξε στα αρχαία εκείνα χρόνια σαν σκιά πλανήθηκε πάνω από το βουνό που ακόμα κινούνταν, και πάνω από το ιερό που καθώς καιγόταν εξαφάνιζε τη σάρκα του θύματος και των θυτών του και αποτύπωνε για πάντα στα ευρήματα του, την πραγματικότητα των ανθρωποθυσιών. Κι ήρθε η βροχή, όχι ότι πιο συνηθισμένο φαινόμενο μετά από σεισμό, για να σβήσει την φωτιά σε τέτοιο σημείο

ώστε να διατηρηθούν οι σκελετοί και να μην καούν και να απομείνουν εκεί μαρτυρίες και απολιθώματα μιας αρχαίας τελετουργικής ανθρωποθυσίας.

Άραγε ήταν όμως η βροχή που έσβησε τη φωτιά, ή απλά λόγω του πόνου της θυσίας και του σεισμού η μεγάλη μεταβολή του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου, που να δημιουργήσε μια καμπυλότητα στο χώρο, η οποία έφερε σε επαφή τα δυο σημεία, τα οποία απέχουν μεταξύ τους στο χώρο και τον χρόνο και με αυτήν την αλλαγή να έσβησε και η φωτιά.

Οι ανθρωποθυσίες δεν συνηθιζόταν εκεί πέρα, καθώς ο βωμός της θυσίας ήταν μικρός, κι αν θυσίαζαν συστηματικά ανθρώπους, θα έπρεπε να ήταν μεγαλύτερος. Κι έτσι έμειναν εκεί κάτω από τον γκρεμισμένο ναό οι σκελετοί.

Πήρε να νυχτώνει την ίδια μέρα κάποιες ώρες μετά τον σεισμό. Και μια κοπέλα βγήκε από το ανάκτορο των Αρχανών, το οποίο είχε γκρεμιστεί σε ερείπια. Με τα χέρια προσπαθούσαν να απομακρύνουν τις πέτρες για να βοηθήσουν όσους δεν είχαν προλάβει να απομακρυνθούν. Και πιο πέρα στάθηκε στα φυλλώματα και τα λουλούδια του αγιοκλήματος κι ένιωσε πως όσο σημαντική κι αν ήταν μέχρι τότε η ζωή της, είχε γκρεμιστεί πια σε ερείπια. Τώρα πια δεν ήταν κι αυτή παρά μια μορφή που κυκλοφορούσε ανάμεσα στις αρχαίες Αρχάνες σαν φάντασμα. Πάνω στο δειλινό, ο ορίζοντας πια δεν φαινόταν. Όσο ήταν η μέρα λαμπρή στο πρωινό ξεκίνημα της, τόσο μετά το σεισμό και την καταστροφή, φαινόταν στα δυτικά το βουνό, ο Γιούχτας απέναντι, να κρύβει, να σκεπάζει το διάβα του ορίζοντα. Σαν να εμπόδιζε ένα

πράγμα. Και δάκρυα της ήρθαν στα ματιά και τα σκούπισε στα λουλούδια του αγιοκλήματος. Και μύριζε το άρωμα τους καθώς έκλαιγε, λες και ήθελε να πιστέψει πως όσο υπήρχε αυτό το άρωμα, η στεναχώρια της καταστροφής θα περνούσε, και η ζωή θα συνέχιζε εκεί πέρα στο δίδυμο ανάκτορο της Κνωσού, με την παρόμοια αρχιτεκτονική και διάκοσμο, που φάνταζε τώρα σε ερείπια. Και η νύχτα έπεφτε σιγά σιγά στις Αρχάνες.

Όλα τα γνώριζαν οι αρχαίοι Μινωίτες. Το κάλο γνώριζαν ότι ερχόταν με το φως από την ανατολή του ηλίου και το κακό από την δύση, με την έννοια ότι ο ήλιος δύει, χάνεται το φως και πέφτει στο σκοτάδι ο κόσμος. Και αυτό το κακό, η αλλαγή του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου με τον πόνο της σφαγής του νέου ανθρώπου, επηρέασε και επέστρεψε με τον σεισμό και την καταστροφή, από τις οποίες καταστροφές των σεισμών ήθελαν να γλυτώσουν εξευμενίζοντας τους θεούς με την ανθρώπινη θυσία. Δεν μπορούσαν να το σκεφτούν ή απλά οι σύγχρονοι χρονοταξιδιώτες τους είχαν εμφανιζόμενοι ως θεοί υποδείξει κάτι τέτοιο;

Κι είχαν και λάτρευαν τη θεά μητρότητα, της γονιμότητας που συμβολίζουν οι γυμνοί μαστοί της, αλλά και θεά-γητεύτρα των φιδιών, η οποία κρατούσε στα χεριά της τα φίδια τυλιγμένα γύρω απ. αυτά, που τα γοήτευε, όπως οι Ινδοί γιόγκις, χωρίς να την δαγκώνουν, σαν σύμβολο πια να εξεμευνήσει τους άλλους θεούς, για να μην κάνουν σεισμούς. Και γιατί τα φίδια? Γιατί από ότι φαίνεται οι αρχαίοι Μινωίτες είχαν παρατηρήσει μια από τις πρώτες και φυσικές

**προγνώσεις των σεισμών, το ότι τα φίδια
εγκαταλείπουν ώρες πριν τον σεισμό τις φωλιές τους,
κινητοποιημένα από τις δονήσεις**

που αισθανόταν μέσα στη γη.

**Η ανθρώπινη απόγνωση της ανθρωποθυσίας για να
γλυτώσουν οι υπόλοιποι από τα δεινά των σεισμών. Κι
εκείνη η ιδέα για τις θυσίες, την σφαγή της ζωής, που
εκείνοι οι «Θεοί» εκείνοι οι άνθρωποι από το σχετικό
τους μέλλον, που εμφανιζόταν στους Μινωίτες, αλλά
και σε άλλους αρχαίους λαούς, μέσα από τεχνητή
δημιουργία αλλαγής του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου,
για να τους μάθουν την χρήση του κρέατος, για τις
θυσίες και κάπου άλλου για την κατανάλωση του
κρέατος, που μπορεί να οδηγήσει και είχε οδηγήσει
σε ανάπτυξη καρκίνου ήδη από το 2500 χρόνια πριν
από τον Χριστό, όπως φανερώνεται μέσα από τα
ιστορικά κείμενα. Καθώς κάποιοι λαοί έτρωγαν τα
ζώα που έσφαζαν ψήνοντας τα μετά την θυσία τους
στους θεούς.**

**Ανάμεσα στα γκρεμισμένα τμήματα του ναού
φύτρωσαν κι άλλες παπαρούνες και κίτρινα
λουλούδια. Κανείς δεν ασχολήθηκε με το γιατί δεν
επέστρεψαν οι ιερείς. Κάποιοι ίσως είδαν και τον
καπνό της φωτιάς μετά τον σεισμό και κατάλαβαν τι
έγινε. Κανείς δεν πήγε να τους περισυλλέξει. Ίσως και
να φαντάστηκαν ότι κάηκαν ολοσχερώς. Και έμειναν
εκεί αιώνες. Τα σκέπασε όλα με χώματα ο αέρας. Και
δεν φαινόταν πια τίποτα. Μέχρι που ο σύγχρονος
δρόμος στα τέλη του 20ου αιώνα χαραχτηκε να
περάσει εκεί πάνω στα Ανεμόσπηλια. Και η σκαπάνη
των εκσκαφών έπεσε πάνω σε πέτρες και μάρμαρα**

που δεν ανήκαν στους συνηθισμένους βράχους που υπάρχουν στον Γιούχτα. Και τότε κάλεσαν τους αρχαιολόγους και κατάλαβαν ότι εκεί πέρα βρισκόταν θαμμένα αρχαία. Και άρχισε η ανασκαφή. Και εκεί στο 1979 βρέθηκε στο δυτικό δωμάτιο ο σκελετός με το μαχαίρι ακόμα ανάμεσα στα κόκκαλα του. Τόσους αιώνες θαμμένος με το μαχαίρι ακόμα ανάμεσα στα κόκκαλα του. Και έγινε αντιληπτή η ανθρωποθυσία. Κι ο δρόμος πέρασε από κάτω από το ιερό.

Τέλος Ε κεφαλαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Αναμνήσεις

Έτσι πήγαν τα ανάκτορα χάμω μαζί με το ιερό πάνω στο βουνό, τον Γιούχτα, το αφιερωμένο στο Δια, ένα καλοκαιρινό μεσημέρι, από έναν μεγάλο σεισμό. Η πρώτη μεγάλη καταστροφή των ανακτόρων της Κνωσού έγινε γύρω στο 1700 π. χ. από σεισμό ή εισβολείς και ξαναχτίστηκε από πάνω. Όμως η μεγάλη καταστροφή, έγινε και από πυρκαγιά.

Κι ύστερα γύρω στο 1450 π. Χ. η δεύτερη καταστροφή έγινε από εκείνη την έκρηξη του ηφαίστειου της Σαντορίνης, που έφτασε η δύναμη του να γκρεμίσει την αρχαία πόλη της Κνωσού, και το τσουνάμι που σχηματίστηκε, να την πνίξει μέσα στο νερό. Κι άλλη φορά, το ανάκτορο γκρεμίστηκε Από τον σεισμό, γκρεμίστηκαν κάποια τμήματα του και τότε έπεσαν κάτω τα λυχνάρια, οι δαυλοί, οι φωτιές με τις οποίες φωτιζόταν οι αίθουσες. Και έπιασε φωτιά. Όπως και να έχει, οι κολώνες, δεν ήταν πέτρινες, όπως από τσιμέντο τις ξαναέχτισε ο Έβανς. Την εποχή τους, την μινωική, ήταν από ξύλο, κι όταν κάηκαν οι κολώνες, τότε έπεσαν και οι όροφοι. Σε ορισμένα σημεία ήταν πολυόροφο, χτισμένο πολυεπίπεδα, στα πιο χαμηλά του σημεία. Και πέσαν όλα, όταν καταστράφηκαν οι κολώνες. Κι όπως

έπεσαν σχημάτισαν ένα βουνό, ένα λόφο από ερείπια.

Τις μέρες εκείνες τις ιστορικές, που χρόνια ολόκληρα τώρα γέμιζαν με τους νέους αιχμάλωτους στο λαβύρινθο, στα ανάκτορα, που αφού τους φυλάκιζαν και τους εκμεταλλευόταν, πέθαιναν χωρίς να αφήνουν ίχνη.

Βασίλειο θαυμαστό που επικεντρώθηκε στην εκδίκηση, για τον θάνατο του πρίγκηπα στην Αθηνά, και πήρε πολλές ζωές χιλιάδες, εκείνων που πίστεψαν όπως το ήθελαν οι Αθηναίοι πολίτες, πως τους έτρωγε τάχα ο Μινώταυρος. Ο γιος της βασίλισσας Πασιφάης η οποία είχε συννευρεθεί ερωτικά με τον ωραίο ταύρο. Μα δεν θα μπορούσε να γεννηθεί ποτέ άνθρωπος με ουρά και κεφάλι ταύρου, αυτό είναι πάντοτε στη σφαίρα της φαντασίας και της μυθολογίας, που θέλει να ωραιοποιεί τα πάντα, για να καλύψει την φυλάκιση, τον πόνο της αιχμαλωσίας και ίσως και των βασανισμών και τέλος τον θάνατο κάποια στιγμή των νέων αυτών που πλήρωνε φόρο αίματος η Αθηνά, στον βωμό του Δια.

Ήταν αρχαίοι, και ζούσαν στη γη της εκδίκησης. Και το πλήρωσαν με την καταστροφή του πολιτισμού τους. Μα το μινωικό γονίδιο δεν χάθηκε, κι ότι κάλο υπήρχε στους αρχαίους Μινώιτες, γιατί πάντα κάτι κάλο υπάρχει μέσα σε κάθε άνθρωπο, πέρασε από γενιά σε γενιά και δεν χάθηκε μέσα από τις κατακτήσεις και ζει και σήμερα. Το θέμα ήταν να καταλάβουν οι σύγχρονοι άνθρωποι ότι το κακό που κάνει κάποιος τραβάει πάνω του κακό και

αρνητική ενεργεία από το σύμπαν. Αν το καταλάβαιναν δεν θα χρειαζόταν ποτέ η εκδίκηση.

Στη σκέψη του αυτά γυρνώντας, καθώς ήταν πια έτοιμος να γράψει για την ύπαρξη του λαβυρίνθου στην λαξευμένη σπηλιά, γιατί ο Μινώταυρος ήταν μύθος, μα ο λαβύρινθος υπήρξε πραγματικά, κι ήταν πόνημα κι αυτό του Δαίδαλου, όπως και το ανάκτορο της Κνωσού, κι είχαν όλα την αρχιτεκτονική του σφραγίδα, καθώς συνήθιζε να χτίζει μικρούς χώρους που ο ένας με τον άλλον συνδεόταν σχηματίζοντας συγκροτήματα, η σκέψη αυτή να γράψει και να αφήσει όλα όσα είχε βρει, τον τραβούσε από τη σκέψη της συμφοράς που τον είχε βρει. Άνθρωπος που ανυψωνόταν πάνω από τα καθημερινά, και βγαίνοντας μέσα από τις σελίδες της ιστορίας, και πέρα από αυτές, ήθελε να αφήσει πολιτιστική κληρονομιά στους επόμενους όλα όσα είχε βρει, είχε δει και είχε ζήσει.

Όλες αυτές τις εικόνες, που οι γκρεμισμένες πέτρες του παλιού λατομείου, που από τον 16ο αιώνα και μετά και για τρεις αιώνες επιχωματώθηκε από την άμμο που έφερνε ο αέρας, καθώς και σαν λατομείο είχε πια εγκαταλειφθεί, όταν οι άνθρωποι πια δεν χρειαζόταν τους λίθους του, γι αυτό και χρειάστηκε ανασκαφή. Για πολλούς αιώνες έπαιρναν τις πέτρες του αρχαίου ανακτόρου, ντόπιοι και κατακτητές για να χτίσουν τα τείχη της πόλης, το κάστρο, σπίτια και αλλά κτίρια. Ο παλιός ο λόφος της Κεφάλας, το προγονικό χτήμα, με τον κρυμμένο θησαυρό, που είχε γίνει ξανά και ξανά ένα λατομείο, πριν

εγκαταλειφθεί, σκεπαστεί από το χώμα και μετατραπεί σε χωράφι.

Κι όμως μέσα από αυτές τις γκρεμισμένες πέτρες στις αναμνήσεις του ξεπηδούσαν οι εικόνες από την ανασκαφή, που ο ήλιος της πρώτης εκείνη άνοιξης, έβγαλε στο φως τα αρχαία. Και γύρω γύρω με τα δέντρα, τις ελιές, τα πεύκα, τις συκιές, και τα πουλιά και τα τζίτζικια, στην ψυχή και στα σχέδια του μυαλού του έβλεπε το ανάκτορο εκείνο υψωμένο, σαν να υπήρχε ξανά με τους κίονες και τις τοιχογραφίες του ψηλά μέχρι τον ουρανό. Εκεί μέσα, που τριγυρνούσαν η βασιλική οικογένεια, κι όλοι οι υπηρέτες, κι οι σκλάβοι, για να τους εξυπηρετήσουν. Νωχελικά λικνιζόμενες οι κόρες του Μίνωα, χτενίζοντας τα μαύρα σπαστά μαλλιά τους, που αποτυπώθηκαν στις τοιχογραφίες με τις μινωικές γυναίκες. Και εκείνα τα αγωνίσματα με τους ταύρους και τους νέους που πηδούσαν στην πλάτη τους. Κι όλος ο τόπος γεμάτος με τα σύμβολα εκείνου του παλιού πολιτισμού, τα κέρατα του ταύρου.

Μέσα στις εικόνες του μυαλού του γύριζαν όλα αυτά, και εκείνα τα ευρήματα, κτερίσματα των τάφων, μα και εργαλεία της καθημερινότητας, σκευή, και πιθάρια σπασμένα, και κοσμήματα, δαχτυλίδια και σφραγίδες, που κάθε λίγο και λιγάκι ένας εργάτης φώναζε από ενθουσιασμό, καθώς η αξίνα του χτυπούσε πάνω σε καινούριο αντικείμενο.

-Με προσοχή, αναφωνούσε κάθε λίγο ο δάσκαλος Παπαηλιάκης, ο υπεύθυνος της ανασκαφής, ο γραμματιζούμενος, όπως έλεγαν οι εργάτες, με τα χεριά τα χώματα να βγάζετε, μόλις χτυπήσετε σε

αντικείμενο που δεν είναι πετρά. Μην το σπάσουμε κι άλλο.

Κι εκείνοι σαν απομάκρυναν τα πρώτα χρώματα, ύστερα όταν φαινόταν πως κάτι υπήρχε από κάτω, με τα χεριά απομάκρυναν το χρώμα μέχρι να αποκαλυφθεί και να ξεθαφτεί, κι άλλο αντικείμενο.

Κι από εκεί το δίνανε στον δάσκαλο, κι εκείνος το πήγαινε στο πρόχειρα στημένο υπόστεγο παράπηγμα, με τα ξύλα και τα πανιά φτιαγμένο, για να προστατεύει από τον ήλιο, που όσο οι μέρες περνούσαν ερχόταν και πιο κοντά ζεσταίνοντας και χαμογελώντας πάνω από την ανασκαφή. Εκεί του πήγαινε του Καλοκαιρινού τα ευρήματα ο δάσκαλος. Κι εκείνος τα έπαιρνε στα χεριά του και τα περιεργαζόταν. Μέσα σε λεκάνη με νερό βουτώντας το γυρεύοντας με το νερό και το σκούπισμα, να απομακρύνει και το τελευταίο σημάδι χρώματος, για να φανεί εκείνο το αρχαίο βάψιμο και τα σχέδια κάθε αντικείμενου. Κι ύστερα, σαν έβρισκαν αγγείο ή πυθάρι, περιεργαζόταν τα σπασμένα κομμάτια, προσπαθώντας να τα ενώσει ξανά, σχηματίζοντας το, όπως ήταν από την αρχή, πριν το θραύσουν ο σεισμός, το νερό, κάποια φωτιά ή καταστροφή.

Με αυτά στο μυαλό του, παίρνοντας το δρόμο προς τα πάνω κι ανηφορίζοντας στην εκκλησιά δίπλα του Αγίου Μηνά, που με κάποιες από τις πέτρες της Κνωσού είχε χτιστεί, σκεφτόταν πάντα την καταστροφή, την τότε και την τώρα, αλλά και την ελπίδα. Η Κνωσός θα συνέχιζε, αυτό που είχε ζηλόφθονα από πολλούς, ανακαλύψει, και αυτό που

χτισμένο και δεμένο ήταν με τα τούβλα τα αγιασμένα συνέχιζε να υπάρχει.

Μετά τις επιχωματώσεις των αιώνων, που σκέπασαν με το μαύρο σκοτάδι την ιστορία του νησιού, με τόσους κατακτητές και τόσο θάνατο, το ίδιο το παλάτι αυτό αποκαλυπτόταν. Κι αφού ένα τμήμα από τις πέτρες του, τα μάρμαρα του, χρησίμευσαν για οικοδομικά υλικά, για το κάστρο στο λιμάνι και για την εκκλησιά του Αγίου Μηνά, με κάποιο τρόπο, ότι και να γινόταν στο μέλλον, αυτό συνέχιζε. Μέσα από τα κτίρια αυτά που είχαν χτιστεί. Συνέχιζε. Και θα συνέχιζε. Εκείνο που δεν γνώριζε είναι πως οι πέτρες του, που ακτινοβολήθηκαν από την ανθρωποθυσία στο ιερό του Δια και αυτές στην Κνωσό κι από τη χρήση του λαβυρίνθου σαν φυλακή εκεί στη γύρω περιοχή, και από τον νέο μάρτυρα της χριστιανικής πίστης, που κάπου εκεί κοντά είχε μαρτυρήσει για την πίστη του Χριστού, αποτέλεσαν ενεργειακή πύλη του ανακτόρου. Μετά δεθήκαν στα νέα κτίρια, σαν οικοδομικό υλικό, που όμως κι αυτά με τη σειρά τους έγιναν σημεία βασανισμών και εκτελέσεων. Γιατί εκτός από σημείο υπεράσπισης του λιμανιού της πόλης, ήταν και φυλακή αυτό το κάστρο της θάλασσας, ο Κουλές, αλλά και στην εκκλησία του Αγίου Μηνά, έσφαξαν μέσα και έξω οι Τούρκοι ιερείς και αρχιερείς καθώς και τον μητροπολίτη Γεράσιμο κατά τη μεγάλη σφαγή στις 24 Ιουνίου του 1821 που έκαναν οι Τούρκοι.

Κι έτσι οι πέτρες αυτές που χρησιμοποιήθηκαν για οικοδομικά υλικά, ποτίστηκαν με νέο αίμα, ενισχύοντας ουσιαστικά τα χαρακτηριστικά της

ενεργειακής πύλης, όπως γίνονται όλοι οι τόποι μαρτυρίου, πόσο μάλλον αν αυτοί έχουν δεθεί και ανεγερθεί με πέτρες ήδη από σημείο που η καμπυλότητα των σημείων έφερνε την αλλαγή του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου και την επαφή δυο χωροχρονικών σημείων (βλέπε Επίμετρο στο τέλος του βιβλίου).

Όμως αυτό θα το μάθαινε ο κόσμος 8 χρόνια μετά το θάνατο του Μίνωα Καλοκαιρινού, το 1907, όταν η θεωρία της σχετικότητας θα είχε πια δημοσιευτεί κάνοντας την εμφάνιση της και το γύρο της στο κόσμο.

Αυτός είναι και ο λόγος που έβλεπαν τον Άγιο Μηνά να κυκλοφορεί εκεί, καθώς εμφανιζόταν εκεί σαν θαύμα στην ενεργειακή πύλη της εκκλησιάς, που έφερε το όνομα του και ήταν αφιερωμένη σ' αυτόν. Στα παλιά μαρτυρολόγια, που είχε διαβάσει, θυμήθηκε ο Μίνωας, τα λογία που είχε πει ο Άγιος μετά τα μαρτύρια του και λίγο πριν αποκεφαλιστεί από τους διώκτες του Χριστιανισμού. Με ένα σώμα κατακρεουργημένο, είπε πως ότι και να κάνουν στο σώμα του η ψυχή του παραμένει ελεύθερη και αφιερωμένη στο Χριστό.

- Στο Χριστό και εμείς θα παραμείνουμε αφοσιωμένοι, όσο και να μας σφάζουν οι Αγαρηνοί, ψιθύρισε μονολογώντας, καθώς περπατούσε.

Κι αναρωτήθηκε διαβαίνοντας, αν η ημερομηνία της προχθεσινής σφαγής, η 25η Αυγούστου, δεν πέρασε από το μυαλό κάποιου φανατικού διώκτη, καθώς 25 Αυγούστου πέρασε στην αιωνιότητα του παράδεισου ο Άγιος Τίτος, στην εκκλησιά του οποίου μπροστά,

στο δρόμο που κατηφορίζει προς τη θάλασσα, έγινε και η σφαγή των χριστιανών και η πυρπόληση σπιτιών και καταστημάτων.

Η μέρα που χάθηκαν και τα ευρήματα του από την Κνωσό, όταν πυρπολήθηκε το σπίτι του και καταστράφηκε, και έμεινε μονάχα το άγαλμα που είχε δωρίσει στον Τούρκο Εφεντάκη, για να του πληρώσει το μερτικό του, το ένα τρίτο των ευρημάτων του αρχαίου ανακτόρου της Κεφάλας.

Τέλος ΣΤ Κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

**Αφιερωμένο στο καφέ-εστιατόριο VENETO στο
Ηράκλειο Κρήτης, στο χώρο του οποίου γράφτηκε
αυτό το κεφάλαιο**

Η αποκάλυψη

**Χρόνια πριν, πίσω στη χρόνια του 1878, την χρόνια
της ανασκαφής της Κνωσού.**

**Κι όπως έφευγε σιγά σιγά το χώμα κι αποκαλυπτόταν
τα αρχαία απομεινάρια στο φως, άνοιξαν και από
μέσα μας κοιτούσαν οι αιώνες με τα ματιά τους.**

**Ο δρόμος που από την πόλη με τα λιθόστρωτα
δρομάκια από μικρά άσπρα και μαύρα χαλίκια και
δέντρα τριγύρω παντού, που τα ξέπλενε με το νερό
της η βροχή, οδηγούσε στο λόφο της Κεφάλας,
μακρύς και σκονισμένος, κι αφημένος στη δύνη του
βοριά που έμπαζε από τη θάλασσα και ξεμύτιζε
χαμογελώντας πάνω από το κάστρο. Καβάλα ο
Μίνωας Καλοκαιρινός στο άτι, έτρεχε η φοράδα κι
ακουγόταν από μακριά τα όργανα της μουσικής, η
λίρα, τα λαούτα, να συνοδεύουν, κάποια νύφη,
σκέφτηκε ο Μίνωας καθώς άκουγε.**

Κι όπως έφτασε στις μέρες εκείνες της ανασκαφής, έπιασε δουλειά, καταγραφές κι άλλων ευρημάτων που είχαν βρει οι εργάτες και επιθεώρηση. Τι άλλο είχε ξεκαλυφθεί από τα χθες. Και στη μνήμη του μέσα κατέγραφε.

Με τον άνεμο πάλευαν εκείνοι, οι εργάτες, που παρέσερνε το χώμα που στιβάζαν σε μια άκρη, ξανά ρίχνοντας το πάνω στα ερείπια. Και προχωρώντας προς το Νότο και τον Γιούχτα σειρά οι πέτρες σχημάτιζαν τα πρώτα δωμάτια ενός παλαιού νεολιθικού οικισμού, δυο μικρότερα κι ένα πιο μεγάλο και συνέχιζαν.

Σειρά οι δρόμοι σαν ακτίνες και κορδέλες γύρω απ. τα λιοντάρια του Μοροζίνι, ήθελαν κι αυτά, νερό πετώντας, να συνοδέψουν την ανασκαφή, του Ηράκλειου, που ήθελε να πει την ιστορία του.

Παλιά πιο πριν κι από εκείνα, αιώνες πως στον ίδιο τόπο αγέρωχα στεκόταν.

Κι έφερνε του Αίολου το παιδί ώρες μετά, των ψημένων κρεάτων τη μυρωδιά, που ψήνανε στο κοντινό χωρίο.

-Τελείωσε ο γάμος κι άρχισε το γλέντι, σκέφτηκε ο Μίνωας.

Κι από πέρα από το δρόμο, απέναντι από κείνον που βγάζε από το παλάτι στη θάλασσα, ακουγόταν τα κάρα που τα σέρναν τα άλογα, τα φορτωμένα πραμάτιες, για να πάνε στα γύρω χωριά. Των άλογων το κάλπασμα και των πετάλων το χτύπημα, κι εκείνο το χοι χοι και χοπ χοπ των αγωγιατών που τα οδηγούσαν. Κι άξαφνα πύκνωσαν των εργατών τα

ομιλητά κι οι ψίθυροι και πάψανε τα γέλια, τα πειράγματα, τα χωρατά, που συνήθως συνοδεύανε το σκάψιμο. Και σηκώθηκε σούσουρο. Σηκώθηκε κι ο Μίνωας να δει και πήγε μπροστά σ. ένα βαρύ τρίποδο με χαραγμένα πάνω του τα χαράκια και σύμβολα που στόλιζαν ωραία το μέταλλο του.

-Βάση αγάλματος είναι, και κάτι λέει, σκέφτηκε αμέσως. Κάποιο είδος γραφής, που μοιάζει με κείνο της Αιγύπτου, που βρέθηκε στους τάφους.

Κι όλοι ίδιοι και μοιάζαν σ. αυτό, εργάτες, ο δάσκαλος κι ο ίδιος ο Μίνωας σκυμμένοι πάνω, αποσβολωμένοι κοίταγαν. Ο δάσκαλος κι εκείνος παρατηρώντας κι εργάτες με τα πανιά στα χεριά κι ότι άλλο είχαν εργαλείο, για να το καθαρίζουν. Κι εκείνο όλο και τον κωδικό του να αποκαλυφθεί. Τα σύμβολα και το τι σήμαινε. Πασχίζοντας να διδάξει στους ανθρώπους εκείνους τους σύγχρονους, τον αιώνα τον παλιό και τη γλώσσά τους, πως αρχαία ξεκίνησε να γράφεται. Κι απ. τα παλιά το πιο παλιό, και ας βρέθηκε στο χώμα γκρεμισμένο, γερμένο στο πλάι τ. άγαλμα που στη βάση του κρατούσε, μακριά του βρέθηκε ριγμένο και σπασμένο. Τους χώρισαν σεισμοί, πυρκαγιά. Καταστροφές, νερά κι άμμος. Μα τώρα προσμέναν και πάλι, να τα σμίζουν οι νεώτεροι άνθρωποι σ. ένα και πάλι. Αχώριστα κι αυτά σαν τους αγαπημένους, που θύελλα καμιά δεν τους χωρίζει, ότι κρατιούνται από τα χεριά σφιχταγκαλιασμένοι. Σφούγγιζαν τον ιδρώτα τους οι εργάτες, και πίνανε νερό απ. τα παγούρια, την δουλειά τους να συνεχίσουνε. Φαίνεται πως κι ένα κομμάτι από ιερό θεικό έριχνε το φως και τις θεότητες του, όπως

σκόρπισε στο δάπεδο, όταν κάηκαν οι ξύλινες κολώνες, τα στηρίγματα του. Κοντά θα ναι στα ανδρεία τα Κνώσεια, τα συσσίτια σκεφτόταν ο Μίνωας. Και πιο πέρα κι αλλά κι αλλά δωμάτια σκάβοντας οι άλλοι πιο πέρα εβγάζανε στο φως. Ένα μακρύ διάδρομο και σαν πήραν να γυρνούν προς την Ανατολή, δάπεδο πλακόστρωτο σαν να ήτανε της αυλής το άνοιγμα, άρχισε να ξεθάβεται.

-Στο μέσο θα 'ναι του ανακτόρου, σκέφτηκε, ίσως και να τελειώνω πια.

Μήνες είχαν περάσει αδιάκοπης δουλειάς μα κι ευθύνης από το μέρος του, να καταγράψει, να μεταφέρει και να φυλάξει με αγάπη την αρχαία αυτή κληρονομιά. Ότι έβγαλαν οι αιώνες. Ότι χρόνια τόσα έκρυβε η γη.

Αδιάκοπες οι σκέψεις μέρα και νύχτα, φιλοξενούμενος συχνά στο σπίτι του δάσκαλου. Στη μέση της διαδρομής κάνοντας μια στάση από την πόλη στο παλάτι. Τις γνώσεις δεν είχε ειδικού στ' αρχαία. Μονάχα τη μεγάλη μόρφωση που έλαβε, και το ένστικτο του νέου Μινωίτη, που του ψιθύριζαν στ. αντί του κρυφά οι ψυχές των αρχαίων Μινωιτών τα μυστικά τους. Θάρρενε στιγμές πως κάποια ενεργεία παράξενη τον κουνούσε σαν βρισκόταν στην ανασκαφή, και κάποιος σαν να του ψιθύριζε στ. αντί και του υπαγόρευε, τι ήταν κι εκείνο και το άλλο, και τα σπίτια στη σειρά, κι οι λίθοι και τα μάρμαρα τα μεγάλα, που έσφιγγαν πλάκα την πλάκα δεμένα αδιάρρηκτα, ακόμα αίθουσες σχηματίζοντας.

-Εδώ να 'ναι οι τόποι μας, εδώ παθήματα μας και μες στη γης οι χαρακιές τση αθάνατης ψυχής μας, έλεγε ο δάσκαλος, θαυμάζοντας με τη σειρά του κι εκείνος.

Σαν έρωτας και σαν καημός που δεν πεθαίνει, όλα τ. αστέρια βγήκανε να σκεπάσουν του ουρανού εκείνο το δείλι, τούτα όλα που 'χαν αποκαλυφθεί, όταν οι άνθρωποι φύγαν κατάκοποι να ξεκουραστούνε, κουβαλώντας μαζί τους ότι μπορούσε κι έπρεπε να μεταφερθεί, να καθαριστεί ίσως και πιο πολύ και να φυλαχτεί απ. τα ευρήματα.

Κι όπως φεύγανε από την αγκαλιά της πάλαι ποτέ καταγωγής, τραγούδι πλάθανε πεζοί πηγαίνοντας και με τ. άλογα να ξεκουραστούνε.

Και της φοράδας το χτύπημα, τακ τακ, από τα πέταλα της, πιο ρυθμικό ακουγόταν τώρα στο χώμα και θα μπορούσες να πεις πως είχε κι αυτό το ζωντόβολο καταλάβει τη σημασία της ανασκαφής εκείνη την ιδιαίτερη μέρα.

Κι όπως αποχωριζότανε δίνανε ραντεβού για την άλλη μέρα, μια ακόμα μέρα σκληρής δουλειάς για την γραφή και τα δείγματα που τους περιμένανε ακόμα μέσα στη γη κρυμμένα, αναμένοντας τη σειρά τους για να βγουν κι αυτά στο φως. Και τ' αποχαιρέτησε κι ο ήλιος ο ξανθός στο πέρασμα του, πίσω και πέρα απ' το βουνό, το δρόμο του προς τη δύση βαδίζοντας.

Κι όταν ήρθε μια ακόμα μέρα, ο αφέντης της ανασκαφής, ο Μίνωας ήρθε και γυρνούσε ανάμεσα στα ερείπια, πηγαίνοντας από δωμάτιο σε δωμάτιο,

για να αποτυπώσει με τα ματιά στο μυαλό του μέσα,
τις εικόνες που βλέπε.

Ζωγραφιές κι ανάγλυφα, μικρά και μεγαλύτερα
κομμάτια, όλα σ' όμορφα ταιριασμένα χρώματα,
δείχναν τι θα μπορούσε να βρίσκεται μεγαλείο
μοναδικό κάποτε σ. εκείνον τον κατάφυτο τόπο. Μα
έδυσε κι αυτό μέσα στους χρόνους, όπως δύνουν όλα
πάνω στη γη.

Λεηλατημένο, που το χάνε σαν λατομείο, σπάραχνα
τώρα πια σκόρπια βρίσκane στην ανασκαφή
συνεχεία. Και κάτι η φαντασία, κάτι η
πραγματικότητα, κι από πάνω ψίθυρος
δημιουργούσαν πάλι τη μορφή του.

Και των ανθρώπων οι μορφές σκαμμένες κι αυτές,
αρχή και δύση της ζωής τους, από τον ήλιο και τ'
αγέρι και τις σκοτούρες. Σκυμμένες μ' αφοσίωση στο
έργο τους.

Λιώνανε τα πρώτα χρόνια του βουνού κι έτρεχε απ.
τις πηγές του κρύο το νερό, τους κατάκοπους
ανθρώπους να δροσίζει. Κι αλαργινό το βλέμμα τους
ξεκουραζότανε στου λόφου πέρα το χωματένιο
αντίκρυσμα και στα δεντρά που σκύβαν τα κλαδιά
τους, σκεπή προσφέροντας για αντήλιο.

Κι αυτή η γη η καστανή, που όλο και ανασηκώνεται
με τη ζεστή και τη κίνηση. Κι εκείνη η θάλασσα πέρα
στο λιμάνι, η ωραία και άγρια, η απέραντα γαλήνια
κάποιες φορές, χωρίς να έχει τελειωμό. Όσπου να
φτάνει το μάτι και να χάνεται η θωριά στο χρώμα της
και τον αφρό της με δύναμη χτυπά σε ξέσπασμα κι
αυτή στα κύματα της.

Κόντευε πια να τελειώσει η άνοιξη του 1879, λίγους μήνες μετά την έναρξη της ανασκαφής. Ήταν το 1878 σημαδιακή χρόνια για την Κρήτη, καθώς είχαμε πάλι ξεσηκωμό, για την παραβίαση εκείνου του πρώτου υποτυπώδους νομού, ο οποίος έδινε κάτι λίγα προνομία στους σκλαβωμένους, που κι αυτό αναγκαστήκανε να το κάνουνε οι Τούρκοι μετά την ανατίναξη της μονής Αρκαδίου, το 1866. Κι ούτε κι αυτό τους άρεσε και τα καταπατούσαν αυτά τα προνομία, πυροδοτώντας τον νέο ξεσηκωμό. Και επενέβησαν οι τότε μεγάλες δυνάμεις, οι γνώστες Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία, και έγινε τον Οκτώμβριο του 1878 σύμβαση στη Χαλέπα, που μ. αυτήν αμνηστεύτηκαν οι επαναστάτες και έγινε νόμιμη η οπλοφορία οπλοχρησία από τους κρητικούς για αυτοάμυνα, η έκδοση εφημερίδας και ο όρος ο διοικητής της Κρήτης να είναι χριστιανός. Και τον Δεκέμβριο αυτής της χρονιάς ξεκίνησε ο Καλοκαιρινός την ανασκαφή της Κνωσού.

Τέλος Z κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

Κι ύστερα ήρθαν οι Φοίνικες

Στα χρόνια που περάσαν, το αρχαιολογικό ενδιαφέρον για την Κρήτη αυξανόταν και άλλοι επισκέπτες ήρθαν και ξεναγήθηκαν από τον Μίνωα Καλοκαιρινό σε αυτήν την αποκάλυψη του.

Κι όπως ανέβαινε κάθε φορά τον δρόμο τον παράλληλο προς το ποτάμι που οδηγούσε στο λόφο της Κεφάλας και στο ανάκτορο, θυμόταν όταν ανασκάπτοντας από τα δυτικά, στο πλάι του Γιούχτα, έφερε στο φως ένα πλακόστρωτο με μεγαλύτερους και μικρότερους λίθους, ευρισκόμενο όπως μπαίνει κανείς από την είσοδο του ανακτόρου στα δυτικά, πίσω από τις αποθήκες που βρήκε μετά.

Και εκεί δίπλα και πίσω από το χώρο των αποθηκών βρήκε το δυτικό πρόπυλο. Ένας ανοιχτός μα στεγασμένος χώρος, που έβλεπε προς την αυλή με ένα κίονα. Ο τοίχος απέναντι στα ανατολικά ήταν στολισμένος με την τοιχογραφία των ταυροκαθάρσιων. Αυτό το πρόπυλο έκλεινε με δίφυλλη πόρτα. Κι από εκεί ξεκινούσε ένας μακρύς διάδρομος.

Κι από πίσω ανασκάφθηκε εκείνο το κτίσμα, με τα πυθάρια και τις επιγραφές. Ήταν ένα κτίσμα που όπως αποκαλύφθηκε ήταν αποθήκες, 18 μακρόστενες στον αριθμό για τρόφιμα και για τις γραφές της εποχής, και οι Μινωίτες οργάνωναν συσσίτια την εποχή εκείνη και κάποια από τα τρόφιμα τα έπαιρναν από εκείνη την αποθήκη. Ήταν από πετρά χτισμένη, χωρίς κολώνες. Κι όσο ξεθαβόταν από το χώμα αποκαλύφθηκε πως είχε μήκος 12 μετρά και πλάτος 3 και ύψος 4 μέτρα.

Βρήκε μέσα δώδεκα πιθάρια σε δυο παράλληλες γραμμές, τοποθετημένα σε σειρά. Και υπήρχε και μια ακόμα παρακείμενη αίθουσα, που είχε κι αυτή δώδεκα μετρά μήκος και δυο μετρά πλάτος, που επικοινωνούσαν μεταξύ τους με πόρτες, στρωμένες με πλάκες λείες πριονισμένες, με φυσικό γύψο. Λεύκες σαν το λευκό το μάρμαρο, και όμορφα λαξεμένες. Αυτό έδειχνε στους επισκέπτες του χώρου και ήταν σίγουρος πως ήταν αποθήκη, καθώς και ο αρχαίος φιλόσοφος ο Πλάτωνας, μιλώντας για την Κρήτη, ανέφερε ότι οι Μινωίτες οργάνωναν συσσίτια. Κι είχε χωρίσματα ανάμεσα σε αυτό το χώρο του ανακτόρου, που χωρίζονταν με πλάκες, σαν κασέλες, κι εκεί μέσα βρισκόταν πολύτιμα σκευή και αγγεία. Και σε κάποια σημεία των αποθηκών βρεθήκαν οι επιγραφές με την γραφή που ονομάστηκε γραμμική βήτα. Κάθε σύμβολο αντιστοιχούσε σε μια συλλαβή. Έπλαθαν τον πηλό με τα χεριά οι Μινωίτες και γράφανε με αιχμηρό αντικείμενο πάνω. Κι ύστερα τα άφηναν να στεγνώνουν στον ήλιο. Χωρίς να ψηθούν.

Μα αυτά που σωθήκαν ήταν κάποια που ψήθηκαν με την πυρκαγιά που έκαψε το ανάκτορο, και διατηρήθηκαν έτσι στους αιώνες. Οι Μινωίτες δεν λάξευαν το μάρμαρο, με καλέμι και σφυρί, όπως οι Ρωμαίοι. Έγραφαν πάνω σε μαλακό υλικό, όπως ο φρεσκοπλασμένος πηλός, και έτσι έγραφαν εύκολα. Τα αγγεία όμως τα έψηναν και μάλιστα δυο φορές κι έτσι διατηρήθηκαν. Κάποια περισσότερο κι αλλά λιγότερο σπασμένα σε κομμάτια. Αλλά μεγαλύτερα κι αλλά μικρότερα.

Όταν έκανε την ανασκαφή, είδε ανάμεσα στα ευρήματα και αγάλματα θεοτήτων. Στην πόλη που πήρε το όνομα της από τον Ηρακλή, που έκανε εδώ τους άθλους του, στο αρχαίο Ηράκλειο, στον μεσαιωνικό Χάνδακα βρέθηκε ο τρίποδας του Ηρακλή. Εκεί επάνω είδε ο Καλοκαιρινός την αποκρυπτογράφηση της γραμμικής Β. Σε ποιες συλλαβές αντιστοιχούσαν τα περίεργα εκείνα σχήματα των πινακίδων. Και διάβασε έτσι ότι επρόκειτο για τα οικονομικά στοιχεία που αφορούσαν τα συσσίτια των πολιτών. Ίσως και για πρώτη φορά στην αρχαιότητα, οι φτωχοί της πόλης της Κνωσού, αναζητούσαν φαγητό στα ανάκτορα. Ο βασιλιάς αρχιερέας Μίνωας και όλοι οι υπόλοιποι βασιλιάδες, με το ίδιο όνομα, χρηματοδοτούνταν, συμφωνά με τις επιγραφές, από τους πλούσιους πολίτες και βοηθούσαν να τραφούν οι φτωχοί.

Πήλινες πινακίδες με την γραμμική γραφή επάνω, αρχεία που αφορούσαν τα οικονομικά στοιχεία, τις πρόσφορες στους θεούς, τις οικονομικές συνεισφορές και συνεισφορές αγαθών επιφανών

πολιτών, τα στοιχεία σχετικά με την ένδυση, την εκτροφή των προβάτων και την παράγωγή μαλλιών και υφασμάτων στα εργαστήρια του ανακτόρου, την παράγωγή ελαιολάδου και αρωματικών ελαίων, την γεωργική συγκομιδή, ένα σύστημα φορολογίας και ένα κτηματολόγιο. Κάποιες είχαν τετράγωνο σχήμα και κάποιες άλλες ήταν μακρόστενες, καθώς τοποθετούνταν πάνω στα πιθάρια και τα σκευή τα πήλινα της αποθήκευσης και τα είχαν κρεμασμένα σαν ετικέτες για τα προϊόντα.

Και τρίποδα βρεθήκαν που πάνω στην επιφάνεια τους ήταν γεμάτα τρύπες και πάνω τους τοποθετούνταν πήλινα κύπελλα.

Έβγαζαν πέτρες κι άλλες πέτρες ξανά και ξανά οι εργάτες, και φαινόταν ότι υπήρχαν κι άλλοι όροφοι πάνω από τις αποθήκες. Από τα ευρήματα φαινόταν ότι εκεί υπήρχαν και ιερά και λατρευτικοί χώροι, που όπως κάηκαν τα στηρίγματα τους, έπεσαν τα μάρμαρα και οι λίθοι τους και στο χώρο των αποθηκών, μαζί με τα αγάλματα τους. Και δίπλα εκεί το μαγειρείο. Από τις επτά το πρωί ξεκινούσαν το μαγείρεμα, για να αποφύγουν το καλοκαίρι τις ζέστες ώρες της ημέρας. Και ζέσταιναν τα μινωικά μαγειρικά σκευή, άναβαν τη φωτιά, έκοβαν τα υλικά και τα έβαζαν μέσα στα σκευή, για να σιγοβράσουν.

Αυτή τη γραφή βρήκαν οι Φοίνικες, όταν ήρθαν μετά την πτώση του ανακτόρου και την καταστροφή του και ίδρυσαν αποικία στην περιοχή που λέγεται Φοινικιά, και Δρακουλιάρης και Γιοφυράκια, κι ήταν αυτή ακριβώς η γραφή της γραμμικής Β, η οποία τους επηρέασε και συνετέλεσε στον σχηματισμό του

φοινικικού αλφάβητου. Και ακολούθως από αυτό επηρεάστηκε πάλι η ελληνική γραφή.

Και υπήρχε λαξευμένη σπηλιά που η είσοδος της ήταν από την Αγιά Ειρήνη στα Σπηλιά, μήκους 2 χιλιόμετρων και η έξοδος της ήταν στην περιοχή Φοινικιά. Λαξεύθηκε με εργαλείο τον διπλό πέλεκυ, και αυτός στα αρχαία ονομαζόταν λαβή, γι αυτό και προήλθε η ονομασία λαβύρινθος. Λέγεται ότι ένα βόδι μπήκε στην σπηλιά από την Αγιά Ειρήνη και βγήκε ένα χρόνο μετά στη Φοινικιά. Αυτό βεβαία, γίνεται στο 1850 και θα σημαίνει, πως το ζώο περιπλανούμενο μέσα στο λαβύρινθο, βρήκε τροφή και νερό. Η είσοδος δε αυτή στην Αγιά Ειρήνη γκρεμίστηκε, με τον μεγάλο σεισμό του 1856.

Και από την περιοχή Δρακουλιάρη, κάτω από την περιοχή της Φοινικιάς απέναντι και προς τα ανατολικά, βλέπανε την έξοδο του λαβυρίνθου, οπού εκεί μέσα ήταν και η φυλακή αυτών των αιχμάλωτων από την Αθηνά που προοριζόταν για σκλάβοι. Και από αυτό το γεγονός του θρύλου που έλεγε πως τους νέους τους έτρωγε ο Μινώταυρος, βγήκε και ήταν χαρακτηριστική η ονομασία αυτή, «δρακουλιάρης», καθώς παρέπεμπε σε δράκοντα, πλάσμα τρομακτικό και μυθικό, θέλοντας να φανερώσουν πως ήταν η σπηλιά, που κρυβόταν το τέρας, ο Μινώταυρος.

Ο αντίστοιχος λαβύρινθος της Γόρτυνας, που ήταν και μικρότερος, ανακαλύφθηκε ότι ήταν η φυλακή, το κατασκευαστικό υλικό, και το θησαυροφυλάκιο, του αντίστοιχου ανακτόρου της Φαιστού, που έχτισε ο αδερφός του Μίνωα ο Ροδάμανθος, με τον Δαίδαλο και πάλι. Έχουμε δηλαδή ένα Μινωικό συγκρότημα,

από τον ίδιο κατασκευαστή, για λογαριασμό δυο αδερφών. Μόνο που ο λαβύρινθος της Κνωσού, δεν σώθηκε αυτοφυής, και έτσι κάποιοι αναφέρουν ότι ήταν το ίδιο το ανάκτορο, κι άλλοι πάλι αναφέρουν σαν λαβύρινθο εκείνο στη Γόρτυνα. Μόνο που εκείνος και λόγω απόστασης, σχετίζεται με το ανάκτορο της Φαιστού και όχι της Κνωσού.

Εκείνο που είναι πέρα από τον μύθο και στοιχείο ιστορικό είναι η ανθρωποθυσία στα Ανεμόσπηλια.

Κι όσο κι αν φαίνεται άγριο, και σε οποίο θάνατο κι αν παραπέμπει, καμμία σύγχρονη κοινωνία δεν μπορεί να κατηγορήσει τους Μινωίτες για σκληρότητα, και για θυσία του νέου, που ίσως να ήταν και η μοναδική θυσία σε αυτήν την περιοχή. Στο τέλος τέλος, αυτή έγινε για να εξευμενηθούν οι θεοί, όπως πίστευαν οι Μινωίτες και να σταματήσουν οι σεισμοί.

Όμως σήμερα είναι δισεκατομμύρια, στον σύγχρονο πολιτισμένο κόσμο, οι νέοι και τα παιδιά, τα οποία «θυσιάζονται» στις σεξουαλικές ορέξεις των ανθρώπων που τα βιάζουν. Θυσία είναι κι αυτό. Οι ανθρωποθυσίες, σκότωναν το σώμα και τέλος. Ο βιασμός στη σύγχρονη και ανθρωπιστική δήθεν, αλλά στην πραγματικότητα απάνθρωπη παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, σκοτώνει την ψυχή του ανθρώπου.

Όπως και η ανθρωποθυσία, έτσι κατά μια έννοια, όπως αναφέρουν οι έρευνες, ο βιαστής υποσυνείδητα σκοτώνει το θύμα του με τον βιασμό. Είναι μια πράξη θανάτωσης.

Έχει γίνει μια σύγχυση, ότι αν αναφερθούμε σε αυτό το κοινωνικό φαινόμενο, είναι σαν να καταδικάζουμε τα θύματα. Τους βιασμένους άνδρες που γίνονται ομοφυλόφυλοι. Γιατί εκεί υπάρχει η αλλαγή στον σεξουαλικό προσανατολισμό. Όλοι οι ομοφυλόφυλοι δεν προέρχονται από βιασμό. Πολλοί όμως έτσι ξεκίνησαν. Φυσικά και έχουν δικαιώματα οι ομοφυλόφυλοι. Ναι, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είναι και ευτυχισμένοι.

Και στην αρχαία εποχή, ας πούμε πως ήταν αλλιώς. Τόσο ήξεραν τόσο έκαναν. Αλλά στη σύγχρονη? Ακόμα και την δεκαετία του 1980, την πρώτη της ελευθερίας στην Ελλάδα, με τους επαναλαμβανόμενους βιασμούς ανδρών κυρίως στις φυλακές. Να πούμε ότι γινόταν βιασμοί στις αρχαίες φυλακές, ακόμα και στο Λαβύρινθο. Αλλά στο σήμερα; Κάποιοι θα πουν ότι οι άνθρωποι δεν αλλάζουν.

-Έκανα τη δουλειά μου, απάντησε κάποιος φύλακας στη φυλακή, την στιγμή κάποια ανάκρισης, όταν αποδιδόταν οι ευθύνες.

Την δουλειά της αποσιώπησης και απόκρυψης των εγκλημάτων που τελούνταν εκεί μέσα, βασανισμοί και βιασμοί ανδρών, που όταν θα έφευγαν από κει μέσα, θα αναζητούσαν από κει και πέρα μόνο ανδρική συντροφιά σε κάποια καταγωγή. Τα αποδεικτικά στοιχεία γι αυτό στις σύγχρονες φυλακές συχνά αποκρύπτονται είτε γιατί υπάρχει δωροδοκία, είτε ο φόβος της αντεκδίκησης.

Το πιο μεγάλο δράμα, να μην μπορεί ένας άντρας, ακόμα κι αν καίγεται να πάει με γυναικά. Γιατί μπορεί η τεστοστερόνη του κάποια στιγμή να θελήσει το φυσιολογικό, το οιστρογόνο, τις ορμόνες που όταν τις βάλεις μαζί δημιουργούνε τη ζωή. Αυτή τη μελλοντική ζωή παιδιών που δεν θα γεννηθούνε είναι που κατέστρεφαν στη φυλακή του Επταπύργιου, οπού για πρώτη φορά επίσημα στοιχειά ήρθαν στο φως της δημοσιότητας.

Όπως και στον αρχαίο λαβύρινθο, έτσι και στο σύγχρονο Επταπύργιο, η απομονωμένη τους θέση, έπαιρνε και σκόρπιζε στον αέρα τις κραυγές του πόνου των βασανιζομένων φυλακισμένων. Κι άνοιγε κι έκλεινε ο χωρόχρονος, καθώς το ηλεκτρομαγνητικό του πεδίο μεταβαλλόταν και καμπυλωνόταν, από τον ανθρώπινο πόνο.

Ψηλά χτισμένος ο λαβύρινθος της Κνωσού, όμως στο σκοτάδι μέσα τους φυλακισμένους του κρατούσε. Ψηλά χτισμένο και το Επταπύργιο της Θεσσαλονίκης, κι αυτό μέσα τους έθαβε τους ανθρώπους ζωντανούς.

Κι όταν αυτές οι φυλακές κι οι δυο άδειασαν και ερημώθηκαν, βγήκαν οι άνθρωποι από τη μια για να θυσιαστούν στον Δία και από την άλλη στον Άρη. Το θεό του πόλεμου και της βίας. Οι αρχαίοι έγιναν ανθρωποθυσία στο Δία και οι σύγχρονοι έγιναν θύματα των βιασμών, των μαρτυριών και της ομοφυλοφυλίας.

Κι όταν βγήκαν στο φως μέσα της μέρας, το εκτυφλωτικό, κι ο κόσμος από κάτω έχασκε από περιέργεια, μάλλον, παρά από ρίγος, φόβο και

θαυμασμό, τότε φάνηκε το μέγεθος της τραγωδίας των φυλάκων εκείνων..

Ψηλός και γεροδεμένος με το δέρμα κάστανο και ηλιοκαμένο, μεγαλωμένος στους αγρούς, με κάσταννα σκούρα μαλλιά δεμένα σε κοτσίδα και το στερνό γυμνό, κάτω από τον καυτό καλοκαιρινό ήλιο και τώρα πια στην υπηρεσία του βασιλιά.

Φορτώνοντας τα βάρια πιθάρια στα κάρα, σ. εκείνα που φόρτωναν το λάδι και το κρασί. Κι από κει δεσμοφύλακας μέσα στο λαβύρινθο.

Κοιτάζοντας μια νέα φυλακισμένη, από κείνους τους Αθηναίους ομήρους, που οι ξανθοί της βόστριχοι κοσμούσαν φωτεινά τους ωμούς της μέσα στο σκοτάδι της φυλακής. Διαφορετική από τις αρχαίες Μινώιτισσες, με τα σκούρα τους μαλλιά και την έντονη και δυναμική προσωπικότητα τους. Τον τραβούσε η διαφορετικότητα και η ντελικάτη ευαισθησία της Αθηναίας, κι ήθελε να την κάνει δικιά του.

Κι όταν μπήκε μέσα στο λαβύρινθο, την βρήκε δίπλα δεμένη με έναν μελαχρινό νεαρό, Αθηναίος κι αυτός, με λευκό δέρμα, μαύρα μαλλιά και μάτια και όμορφο πρόσωπο. Κι έμεινε ασάλευτος να τους κοιτά να μοιράζονται χάδια και τρυφερά αγγίσματα απελπισίας και αιχμαλωσίας.

Τα μάτια του σαν να χτυπούσαν με κεραυνούς ζήλιας το νεαρό ζευγάρι. Χτύπησε με μια δυνατή γροθιά τον νεαρό και τον έλυσε από τον δεσμό στο τοίχο και τον έσυρε σε ένα άλλο δωμάτιο, που τον έδεσε σκυφτό

γύρω από ένα έπιπλο. Τον ξεγύμνωσε κι άρχισε να τον χαιδεύει παντού στο κορμί του. Του άρεσε, μα πάνω απ. όλα ήθελε να τον εκδικηθεί. Κι έτσι ερεθίστηκε και εισχώρησε το ερεθισμένο του πέος μέσα στα γυμνά οπίσθια του νέου, βιάζοντας τον. Και οι κραυγές του πόνου του νέου που ξεσκιζόταν το κορμί του, από την δυνατή ορμή και την ατσάλινη στύση του γεροδεμένου άντρα, που τριβόταν και έμπαινε και έβγαινε σε παλμικές κινήσεις μέσα του, τον γέμιζαν ανακούφιση, πέρα από την σεξουαλική, εκείνη την πρωτόγνωρη ικανοποίηση της εκδίκησης, γιατί βρήκε στην αγκαλιά του νέου, την κοπέλα που ήθελε δική του.

Κι ύστερα αφού τελείωσε κι έβγαλε το πέος του, άρπαξε το καμτσίκι που είχε για τ. άλογο, κι άρχισε να χτυπά τους γλουτούς και τα ποδιά και την πλάτη του νέου, σχίζοντας και ματώνοντας τη σάρκα του. Ξανά και ξανά γεμίζοντας το με ματωμένες χαρακιές. Κι ύστερα έπεσε πάλι πάνω σ. αυτό το βασανισμένο κορμί βιάζοντας το ξανά, μέχρι που έπεσε ξέπνοος από την σεξουαλική πράξη και τα χτυπήματα.

Τα μεν παιδιά στην αρχαιότητα έγιναν «θυσία». Και τα δευτέρα, στη σύγχρονη εποχή, έμειναν να σέρνονται μέσα στο φως δείχνοντας την ντροπή τους, και το μαρτύριο της κάθε μέρας τους.

Τέλος Η Κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

15 πρόσωπα αναζητούν ένοχο

Κάποιοι γεννήθηκαν για να ξεθάβουν από το χώμα τα ερείπια-απομεινάρια αρχαίων πολιτισμών. Και κάποιοι για να τους βοηθούν. Κάποιοι για να επιβλέπουν τα έργα των μεγάλων. Κάποιοι για να ταξιδεύουν στα αχνάρια αυτών των πολιτισμών. Και κάποιοι για να είναι δυνατοί και αποφασισμένοι να πουν την αλήθεια. Κάποιοι γεννήθηκαν για να ακούνε τους ήχους ενός ρολογιού και τις λαλιές των ξενών ανθρώπων. Και κάποιοι γεννήθηκαν για να βγάζουν στο φως της ζωής αυτούς που θάφτηκαν μέσα στη λάσπη.

Κάποιοι για να μιλήσουν για το χωρόχρονο που καμπυλώνεται δημιουργώντας γέφυρα ανάμεσα σε δεκαετία και φέρνοντας το χθες κοντά στο σήμερα και το αύριο.

Και κάποιοι γεννήθηκαν για να γίνουν βασανιστές των άλλων ανθρώπων. Υπακούοντας σε εκείνα τα αρχαία, τα πρωτόγνωρα τα ένστικτα εκείνα τα άγρια του ανθρώπου, που δυσανεσθημένα ζηλεύει όλους όσους έχουν πετύχει στη ζωή τους κι έγιναν κάποιοι, προσπαθώντας να αποδράσει μέσα στη νύχτα, να

κρυφτεί από τη γύμνια και τη μηδαμινότητα του, να βγάλει φτερά, μα δεν έχει πόδια να πατήσει, μήτε φτερά να πετάξει, και μονάχα σέρνεται στο χώμα, παρατηρώντας απλά τον κυματισμό του νερού, πάνω στο οποίο πατάνε οι άλλοι, οι γνωστοί, οι πλούσιοι, οι πετυχημένοι.

Και σκασμένος από τη ζήλια του, περιμένει ένα ψεγάδι από αυτούς, να χαμηλώσουν, να φταίξουν σε κάτι, να πέσουν, για να μπορέσει να τους πατήσει, να πατήσει πάνω τους κυριαρχώντας, και έτσι να υψωθεί πάνω από αυτούς, να κυριαρχήσει, να αισθανθεί δυνατός.

Αδύναμος και δυστυχισμένος, στην τρύπα του τρέχοντας να κρυφτεί και πίνοντας για να συντροφέψει τον πόνο του. Ησυχία μην έχοντας μέσα στη νύχτα και μονάχα γοργά και δυνατά βήματα. Εκείνα που τον οδήγησαν να ανεβεί της φυλακής του Επταπυργίου τα σκαλιά, με ζήλια, και φθόνο και μίσος στην ψυχή προσπαθώντας αυτά τα άγρια ένστικτα να χορτάσει. Με τα μάτια να αστραφτοκοπούν από το αλκοόλ και την άγρια λάμψη της λαχτάρας για εκδίκηση.

Ο φρουρός που άρπαξε εκείνον που άξιζε και τον έδεσε με αλυσίδες, πάνω σ. ένα όργανο βασανισμού σε σχήμα σταυρού, και με μαστίγιο άρχισε να τον χτυπά, να τον πονάει, για να τον κατεβάσει από την άξια του, όταν βρέθηκε για κάποιο παράπτωμα του στη φυλακή και την εξουσία του. Και κάθε χτύπημα και κάθε βογγητό, εκεί που το ρίσκο είχε να χάσει τη θέση του, τον εξιτάριζε ακόμα πιο πολύ, γιατί κάθε ματωμένη χαράκια στο κορμί εκείνου που ψηλά

έστεκε και τώρα είχε πέσει στα χεριά του, ανακούφιζε την ψυχή του, καθώς τα βογγητά του πόνου που άκουγε, γέμιζαν με αγαλλίαση την τυραννισμένη του ψυχή, που είχε ανάγκη να οδηγήσει το χέρι να βασανίσει με τη σειρά του, για να ανακουφιστεί. Η θέα του κόκκινου, του αίματος και της απόγνωσης του θύματος του, αυτό το αίσθημα του πόνου του άλλου, που έπιαναν οι ασθήσεις του, τον γέμιζαν με χαρά και πόνο κι άλλο στη συνέχεια. Γιατί αυτός δεν μπορούσε να κάνει κάτι μεγάλο, να γίνει σπουδαίος και αναγνωρίσιμος με τα έργα του. Αυτός έπρεπε να χτυπήσει και να σκορπίσει τον πόνο, και την απελπισία, για να ανεβεί πάνω στις πληγές που προκαλούσε στον άλλο.

Αυτός ήξερε μέσα του βαθιά ότι είχε πέσει, και δεν μπορούσε με άλλο τρόπο να σηκωθεί. Ανακούφιση και απόγνωση. Αυτήν που έκρυψε σε κάθε ερώτηση που αφορούσε την πράξη του. Αυτών που γράφοντας χαρακιές και πόνο και αίμα πάνω στο κορμί του θύματος του, έχανε κάθε ανθρώπινο απομεινάρι, και πολύ περισσότερο, όταν μετά από αυτόν τον βασανισμό, ακολουθούσε κι ο βιασμός του θύματος, για να ακολουθήσει ένα ακόμα χωροχρονικό σημείο Β, ένα ακόμα σημείο εκδίκησης. Γιατί έτσι μόνο μπορούσε κι αυτός να νιώσει δυνατός. Εισχωρώντας το πέος του μέσα στο σώμα του θύματος, σβήνοντας τον πόνο, την λαχτάρα και την αδυναμία του. Σβήνοντας για λίγο τον θύμο του, που δεν μπόρεσε ο ίδιος να γίνει μεγάλος και τρανός. Σβήνοντας εκείνο το βασανιστικό συναίσθημα της ζήλιας για την δόξα του θύματος. Κι αυτός κι άλλοι κι άλλοι τόσοι. Στην ίδια, μα και σε παρόμοια μοίρα.

Άστραφταν τα ματιά και των άλλων των φρουρών, των σωφρονιστικών υπάλληλων, όπως λέγονται, εκείνων που έδεναν μέσα στα κελιά τις απομόνωσης σε αλυσίδες τους κρατούμενους ή και σε κάποιο όργανο βασανισμού που αναφέρεται ως σταυρός, και τους χτυπούσαν μέχρι να τους στείλουν στο νοσοκομείο. Κι άλλους τους βίαζαν κιόλας μετά. Φυλακές ανώμαλοι, που χρηματιζόταν από εκείνους που μπορούσαν να τους πληρώσουν, για να τους εξασφαλίσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης μέσα στη φυλακή, και πουλούσαν ναρκωτικά μαζί με τους φυλακισμένους εμπόρους ναρκωτικών και βίαζαν κάθε νεαρό κρατούμενο, που έπεφτε στα χεριά τους, και τον κομμάτιαζαν. Αναφέρονται ομαδικοί βιασμοί σε κρατούμενο λυποθυμο, που του προκάλεσαν αιμορραγία από τους επαναλαμβανόμενους ομαδικούς βιασμούς στο Επταπύργιο. Κι άλλους που έγιναν τοξικομανείς μέσα στη φυλακή και στη συνεχεία έγιναν ομοφυλόφυλοι, για να εξασφαλίσουν τη δόση τους.

Ένα σκοτεινό και άθλιο κολαστήριο κυρίως ανδρών, που ακόμα και για μικρά αδικήματα υφίσταντο βασανιστήρια και βιασμούς. Κυρίως νεαροί από συγγρατούμενους τους και άλλους φυλακές, με την συνενοχή, την αδιαφορία και την αλληλο-κάλυψη των διοικητών και ανώτερων της φυλακής.

Σ. εκείνον τον παλιό, σκοταδιστικό μεσαίωνα της αδικίας, περιγραφόταν θύματα που δενόταν πάνω σε σταυρούς για να υποστούν βασανιστήρια. Κι όχι στην

σύγχρονη Ελλάδα, που μόλις είχε χαράξει ο αέρας της σοσιαλιστικής αλλαγής της δεκαετίας του 1980. Το περίμενε κανείς για την Κρήτη της αρχαιότητας και ως και την γερμανική κατοχή, μα όχι για την Ελλάδα του 20ου αιώνα.

Εκεί μέσα τα θύματα κρατούμενοι, στοιβαγμένοι ανάμεσα σε φυματικούς στο επίπεδο της αιμόπτυσης, ξεχνούσαν να ζουν σαν άνθρωποι και πάθαιναν τον γνωστό ιδρυματισμό, οπού η μέθη της αδικίας και ο βιασμός γινόταν πια συνήθεια και παίρνουν τη θέση της φυσιολογικής ζωής και της ετερόφυλης σεξουαλικότητας.

Για να βγουν μετά και να μεταδώσουν τον πόνο, οργανωμένοι πια σε συμμορίες στις γυναίκες και σε όσους δεν έφταιγαν για αυτές τις αδικίες. Σε όσους δεν γνώριζαν το τι πραγματικά συνέβαινε.

Κι άλλοι από την συνήθεια του ιδρυματισμού, ξανάπεφταν στο έγκλημα, για να ξαναγυρίσουν στη φυλακή, γιατί αυτή τη ζωή είχαν συνηθίσει.

Κι οι άλλοι που βγήκαν κι έκαναν λευκούς γάμους, και εγκληματούσαν κατά συρροή, σε βάρος της κοινωνίας, παίρνοντας μια άτυπη εκδίκηση, για όλους όσους προσπαθούσαν να ζήσουν στην κοινωνία ανοίγοντας τα φτερά τους. Πληγώνοντας εκείνους που δεν φταίνε. Κι αυτοί οι βιασμένοι άνδρες, που συνέχιζαν τον δικό τους γολγοθά της ομοφυλοφυλίας, κι αυτοί ζούσαν στη δική τους προσωπική φυλακή, που συνεχιζόταν και μετά την αποφυλάκιση τους. Μόνο που αυτή τη φορά έπαιρναν στο λαιμό τους και στο δικό τους μαρτύριο και άλλους ανθρώπους αθώους, που υπέφεραν μαζί τους. Γιατί δεν γνώριζαν

πως να ζουν φυσιολογικά. Γιατί υπήρχε μέσα τους άτυπη η ανάγκη για εκδίκηση και η ζήλια να μεταφέρουν το μαρτύριο τους, σε εκείνους που μεγάλωσαν πιο φυσιολογικά και κυρίως που έζησαν ελεύθεροι.

Το Μινωικό Ηράκλειο σήκωνε ψηλά το μαχαίρι που κρατούσε ο αρχιερέας τερματίζοντας τη ζωή των νεαρών Αθηναίων, που βασανισμένοι και πιθανώς και βιασμένοι, από τους αρχαίους δεσμοφύλακες, θυσιαζόταν στον Δια, στις Κρήτης τον θεό. Κι ήταν ίσως καλύτερα αυτό, παρά εκείνο που γινόταν στην πολιτισμένοι είκοσι τόσους αιώνες μετά, να αφήνονται ελεύθεροι οι βασανισμένοι και βιασμένοι κρατούμενοι, τα φοβικά θύματα μέσα στην κοινωνία. Γιατί το δικό τους μαρτύριο θα τελείωνε πολλά χρόνια μετά, με το θάνατο τους. Και με άσχημο τρόπο. Με τον HIV και τις αφροδίσιες ασθένειες, και με ένα σωρό αλλά προβλήματα υγείας που μπορεί εν δυνάμει να δημιουργήσει η ομοφυλόφυλη ζωή, πέραν της ψυχολογικής επιβαρύνσεως.

Η μινωική Κρήτη υψώθηκε πάνω από τα ανθρωπινά, δίνοντας τη χαριστική μαχαιριά. Η σύγχρονη Ελλάδα δεν είχε αυτή την ανύψωση.

Κι ύστερα απλωνόταν σιωπή και βουβαμάρα, πάνω από τον πύργο Τριγωνίου, το δρόμο που κατέβαινε μέχρι τη θάλασσα από κει πάνω και το Επταπύργιο.

Σαν τον άλλο το δρόμο, δίπλα από το ανάκτορο της Κνωσού που κι αυτός κατέβαινε μέχρι τη θάλασσα.

Κι εκεί σ. εκείνο το αρχαίο ανάκτορο απλωνόταν σιωπή και βουβαμάρα. Κι ερχόταν οι σεισμοί κι οι πυρκαγιές να καταβροχθίσουν τους ανθρώπους και τα έργα τους.

Κι ερχόταν η οικονομική κρίση και η υποτέλεια στους ξένους αφέντες της ευρωπαϊκής οικογενείας, να καταβροχθίσει τη σύγχρονη χώρα, τους ανθρώπους και τα έργα τους.

Κι όλο και μέσα στις νύχτες και στις μέρες, και τότε και τώρα και πάντα, καμπυλωνόταν κι εκεί κι εδώ ο χωρόχρονος.

Και πήραν να γυρνάν οι άνθρωποι με τα πόδια. Γυρίζοντας οι σκέψεις μέσα τους. Κι οι άνθρωποι δεν υπήρχαν πια. Γιατί από την αρχαιότητα και πέρα, δεν υπήρξε ποτέ η ανθρωπιά. Μόνο λίγες στιγμές οίκτου. Πού τις παρατηρούσε πετώντας μέσα στη νύχτα πάνω από τις στέγες τους, της γης ο επισκέπτης. Πού πληγώθηκε και αυτός από τη συμπεριφορά των τρελαμένων και βιασμένων θυμάτων. Κι ας ήτανε μονάχα επισκέπτης της γης.

Φυλακισμένος μέσα στα σύνορα της κοινωνίας και αναζητώντας το γιατί, τη δικαιοσύνη και την ελευθεριά. Και όλοι όσοι ταυτίζονται μαζί του, σ. αυτήν την περιγραφή. Πού πάντα έβρισκε ένα φωτισμένο τοίχο, ενός παλιού νταμαριού, ενός λατομείου, ενός πέτρινου φωτισμένου μνημείου και μουσείου, για να ξεκινήσει να ξετυλίγει το κουβάρι

της Αριάδνης, ψάχνοντας να αφανίσει με το λύχνο της αγάπης, το κακό των αιωνίων Μινόταυρων, που «έτρωγαν» ανθρώπους.

Για να «ξεθάψει» κι αυτός την κοινωνική ιστορία και να δικαιωθεί κάπως ανακουφισμένος, αποκαλύπτοντας την αλήθεια πίσω από τα αρχαία και σύγχρονα πέτρινα μνημεία, που αποκάλυπτε και έφερνε στο φως και αναδείκνυε η αρχαιολογική σκαπάνη.

Κρήτη Μινωική και λαβύρινθος 1900 και 1700 χρόνια πριν τον Χρίστο

Λαβύρινθοι της Θεσσαλονίκης, σωτήριοι έτος 1985 χρόνια μετά την εμφάνιση του Χρίστου και πλείστοι ακόμα όσοι τότε και στα επόμενα χρόνια στην Ελλάδα όλη. Και πράξεις που την ενεργεία τους θα άφηναν και σήμερα στο έτος σωτήριο 2018.

Πιο νερό, κύμα ψηλό και παλίρροια θα μπορούσαν να σβήσουν αυτά τα συναισθήματα κι αυτά τα έργα. Πιο κύμα?

Τέλος Θ Κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Βαδίζοντας στα χνάρια του Μίνωα

Και κάπως έτσι ξημέρωνε πάντα η επόμενη μέρα. Ζαλισμένη από το πότο της προηγούμενης, με μια μικρή αίσθηση νίκης και κυριαρχίας για τα έργα της προηγούμενης μέρας. Ήττα και μόνο ήττα. Ναι ήττα.

Τίποτα δεν νίκησε το αίμα που έτρεχε, ούτε κι ο αναστεναγμός που ηχογραφήθηκε πάνω στο ασβεστολιθικό πέτρωμα του παλιού μεγάλου κάστρου. Τίποτα. Και πάλι τίποτε. Πάλι τίποτα. Μόνο συναισθήματα κάτω από τον ήλιο. Συναισθήματα κάτω από την χυμό των σταφυλιών, το κρασί και την ρακή. Μέχρι να εξαφανιστούν και πάλι οι αισθήσεις και να μην υπάρχει πια ο πόνος της ψυχής. Της ψυχής που δεν μπορούσε να πετάξει πια στα σύννεφα.

Εκείνης της παλιάς της πρωτόγνωρης μοναξιάς, που ήθελε να προκαλέσει τον πόνο ξανά, για να παρηγορηθεί. Πού δεν γνώριζε πια τι κάνει. Αυτό που η γραφή πάντα φανερώνει, τα ημερολόγια των ανθρώπων και οι κρυφές τους σκέψεις. Μα το στόμα δεν μπορεί να μιλήσει για τον πόνο της ψυχής. Όχι δεν μπορεί. Δεν μπορεί. Το χέρι χτυπώντας

εκφράζεται, όχι η γλώσσα. Η αέναη κίνηση του χεριού που κρατάει το μαστίγιο. Η δύναμη που ελέγχει τον πόνο, τον φόβο και την απόγνωση του θύματος. Αυτός ο φόβος, μόνο αυτό, αλλοίμονο, μόνο αυτό.

Ψάχνοντας ένα μέρος για να ναρκώσει τον πόνο, πριν και αυτό αποξενωθεί από τον εαυτό του, πριν το ξεχάσει, ένα χέρι στοργικό να πιάσει, μια αγκαλιά που δεν υπήρχε για να κουρνιαώσει μέσα. Με όλα τα ελαττώματα του ανθρώπου και όλες τις αδυναμίες, που σκέπασε η λήθη κι ο χρόνος του ανακτόρου, πριν γίνει σκόνη και πέτρα ξεχασμένη, πριν όλα πάνουν να υπάρχουν και ξεχαστούν. Πριν προλάβει να τα σώσει κάποια αγάπη, που ίσως και να άργησε να έρθει μέσα στη μέρα. Έτσι φτιάχτηκαν οι αρχαίες φυλακές, οι δυο λαβύρινθοι του μινωικού συγκροτήματος, και όλοι εκείνοι οι σύγχρονοι. όλες οι μεταγενέστερες φυλακές, που σκέπασε ο θρύλος και ξέχασε η μνήμη των ανθρώπων, γιατί δεν άντεχε να θυμάται των ανθρώπων τα έργα. Κι έτσι ξεχάστηκε ο λαβύρινθος της Κνωσού, κι είπαν πως μύθος ήτανε και τραγούδι για τον θρύλο. Κι όμως υπήρξε, όπως υπήρξαν όλα τα άσχημα και βασανιστικά έργα των ανθρώπων, που δεν μπορούσαν να ζητήσουν συγγνώμη, να κάνουν κάτι, όλων των απελπισμένων ανθρώπων που δεν είχαν μια αγκαλιά να κουρνιαώσουν μέσα.

Κι απ έξω απ. το Επταπύργιο, εκεί πέρα από το αρχαίο πέτρινο περιτείχισμα, να ξεχειλίζει η άνοιξη από κίτρινα λουλουδάκια με μερικές κόκκινες

παπαρούνες. Μια υπενθύμιση της ζωής και μια καταραμένη ομορφιά, σε έναν άσκημο τόπο επάνω που άνθιζε.

Χιλιάδες χρόνια πριν τραβούσαν οι αρχαίοι εκδικητές τις γυναίκες από την αγκαλιά των ανδρών τους. Εκεί που έσταζε το αίμα, στη φυλακή του λαβυρίνθου και στο ιερό στο βουνό, εκεί και οι τόποι μετατρέπονταν σε ενεργειακές πύλες, επικοινωνία με άλλο χώρο και άλλο χρόνο, που χωρίς να γνωρίζουν εικόνες τους ερχότανε για λίγες στιγμές από το μέλλον. Από ανθρώπους με άλλα ρούχα κι άλλα σπίτια διαφορετικά από τη δική τους εποχή. Και άλλες κοινωνίες. Διαφορετικά «εξελεγμένους» ανθρώπους, που σαν τους έβλεπαν μέσα στο γκριζο σύννεφο και για λίγα δευτερόλεπτα, έτσι όπως λειτουργούν ας πούμε, οι θεάσεις στιγμών από το μέλλον μέσα στις ενεργειακές πύλες, τους περνούσαν για θεότητες, και τους ζωγράφιζαν σαν τα ιερογλυφικά των αρχαίων ως αγγέλους.....

Κι όταν η υλοενεργειακή επαφή τελείωνε, ο ουρανός γινόταν και πάλι γαλάζιος. Μετά την ηλεκτρομαγνητική «καταιγίδα» γινόταν και πάλι καλός ο καιρός. Και έλαμπε ο ήλιος, όπως πουθενά σε κανένα άλλο μέρος. Κι ο ουρανός εκεί ήταν πιο γαλάζιος από κάθε άλλη γωνιά της γης. Και χρύσιζε πάνω στον καρπό της ελιάς, ωριμάζοντας τον. Κι έκανε καταπράσινα τα φύλλα των δέντρων. Και γελούσε πάνω στη θάλασσα σχηματίζοντας φωτεινές λωρίδες. Και χάραζε γραμμές με τις ακτίνες του πάνω στον ουρανό, την μοίρα των ανθρώπων προδιαγράφοντας. Ο ήλιος, το αστέρι της ζωής.

Μετά από όλα αυτά τα γεγονότα πώς λειτουργεί η ανάμιξη των συναισθημάτων; Πώς ενεργεί η βίαιη διείσδυση μέσα σε ένα σώμα και σε εκείνο το τρακ και το άγχος και την απογοήτευση. Αναζητείται πάντοτε σαν αποτέλεσμα της διαχρονικής πράξεως του βιασμού.

Στα δοκιμαζόμενα συναισθήματα που βρίσκουν ανταπόκριση στην έκφραση της θλίψης έως και της απόγνωσης πέφτοντας συχνά στην κατάσταση της κατάθλιψης, στην έκφραση της απογοήτευσης.

Εκεί που κυριαρχεί η δύναμη του βιαστή,ο οποίος συχνά δεν αποτελεί έναν ομοφυλόφυλο άνθρωπο, αλλά έναν ετερόφυλο ο οποίος ασκεί την πράξη αυτή για να αποδυναμώσει μέσα στη συνείδηση του το θύμα και να αισθανθεί ο ίδιος δυνατός και κυρίαρχος.

Σαν μια αρχέγονη αίσθηση αυτής της κυριαρχίας και σαν έκφραση αυτής ασκεί τον βιασμό, ανταποκρινόμενος σε έναν έντονο ανδρισμό, προσπαθώντας μέσα από την απόκτηση αυτής της δύναμης να ενωθεί όχι μόνο με το σώμα, αλλά και με την ψυχή του θύματος, σαν να αποκτά και αυτήν την δύναμη του θύματός του, σαν να την κάνει δική του, σαν να παίρνει αυτήν την ψυχή και να γίνεται ακόμα πιο δυνατός και πιο γενναίος. Σε κάποιους αρχαίους λαούς υπάρχει η συνήθεια να πίνουν το αίμα των αντιπάλων για να πάρουν τη δύναμη τους.

Και φυσικά συνήθως συνυπάρχει και η τιμωρητική διάθεση συνοδευόμενη από την αίσθηση της

κυριαρχίας, ιδιαίτερα αν πρόκειται για βιασμό σε μια φυλακή, σε ένα στρατόπεδο, σε έναν πόλεμο.

Και είναι και ίσως παρόμοια η διάθεση και όχι μόνο καθαρά μια σεξουαλική επιθυμία, όταν ο βιασμός γίνεται όχι μόνο μέσα στο γάμο, αλλά και όταν ο ομοφυλόφυλος άνδρας βιάζεται από τον εραστή του και η ομοφυλόφυλη γυναίκα από την ερωμένη της. Καθώς σε κάθε ζευγάρι υπάρχει η διάθεση της κυριαρχίας του ενός στον άλλο, έτσι και σε αυτές τις περιπτώσεις γίνεται μέσω της βίαιης σεξουαλικής πράξης η κυριαρχία αυτή.

Σε κάθε περίπτωση είτε ο βιαστής είναι ξένος είτε ο σύντροφος, το θύμα βιώνει θλίψη, χαμηλή αυτοεκτίμηση, διάθεση αυτοτιμωρίας και μερικές φορές και αυτοτραυματισμού. Διαλύεται με λόγια απλά η ψυχή και η διάθεση για αντίσταση του κάθε βιασμένου θύματος, το οποίο τον καθιστά ακόμα πιο αδύναμο και επιρρεπή σε κάθε συνεχόμενο στη συνέχεια βιασμό και σε κάθε επανάληψη εκεί φυσικά που οι συνθήκες το επιτρέπουν.

Και φυσικά τραυματισμός ψυχής, γιατί περί αυτού πρόκειται, συμβαίνει και στους βιασμούς των ανδρών από τις γυναίκες. Καθώς υπάρχει και αυτού του είδους ο εξαναγκασμός της γενετήσιας πράξης.

Πράξεις που καμιά δικαιοσύνη δεν μπορεί να ελέγξει και να καταστείλει πλήρως, γιατί είναι ο κατά την συνείδηση εκάστου ατόμου αυτός ο έλεγχος να υφίσταται.

Όταν η μέθη από το αλκοόλ πολλές φορές καταλήγει σε βιασμό, τότε αποδεικνύεται η πραγματική φύση του ανθρώπου. Λαική ρύση μα και αληθινή.

Είναι των ανθρώπων τα έργα. Είναι η φύση όπως διαμορφώθηκε από τα χωροχρονικά ταξίδια των Αμερικανών. Εκμεταλλεύτηκαν μαζί με τους Γερμανούς τα φυσικά ηλεκτρομαγνητικά πεδία, που σαν άλλα πηνία του Αιστάν, μπορούν να δημιουργήσουν σκουληκότρυπες. Και μέσα σ.αυτές και μ.αυτές ταξίδεψαν στο παρελθόν εισάγοντας στους λαούς τα ναρκωτικά, την παπαρούνα, το όπιο και το χασίς και όταν πια αυτά διαδόθηκαν και όχι για τελετουργική χρήση και μόνο, και οι λαοί είχαν υποστεί πλύση εγκεφάλου, τότε ταξίδεψαν ξανά για να τους εισάγουν την ιδέα του πολέμου. Ναι εκεί, τόσο παλιά, στην αρχαιότητα, εκεί που πρωτο-οργανώθηκε ο άνθρωπος σαν κοινωνία. Δημιουργώντας σεισμούς με την εισβολή στο παρελθόν και αλλάζοντας την ιστορία ώστε να κάνουν την ανθρωπότητα να φτάσει στο χάλι στο οποίο βρίσκεται σήμερα. Ότι αυτό ήθελαν να πετύχουν και χρησιμοποιώντας την φυσική δύναμη αυτού του πλανήτη, τα ηλεκτρομαγνητικά του πεδία το πετύχαν. Αυτοί ήταν που θυσιάζουν στον δικό τους Θεό της Μασονίας, τους λαούς όλους, και αυτοί εισήγαγαν και στους αρχαίους λαούς, την ανθρωποθυσία.

Ήτανε μια φορά η ανθρώπινη ζωή, όπως την είχαν αυτοί φτιάξει. Κι όχι όπως είναι αληθινά. Μια καμπυλότητα στο σύμπαν, μια πυκνότητα που στα ματιά μας φαίνεται σαν ύλη, σαν κάτι υπαρκτό είναι

και η ανθρώπινη υπόσταση. Και βλέπουμε μόνο τα όρια της πεπερασμένης σάρκας. Την συνέχεια αυτής της σάρκας, την αύρα του ανθρώπου, δεν την βλέπουμε. Δονείται και πάλλεται σε τέτοια συχνότητα ώστε να μην μπορούμε να την αντιληφθούμε. Κι όμως επιμένουμε ότι τα πάντα γύρω μας, ο κόσμος είναι αυτό που βλέπουμε, έτσι όπως το βλέπουμε. Ένας βίο-υπολογιστής, ένα ανθρώπινο λάπτοπ, είναι ο άνθρωπος, που συλλαμβάνει σήματα από το σύμπαν και τα αποκωδικοποιεί στον εγκέφαλο του. Κι όμως, είναι τόσο περιορισμένη αυτή η σάρκα και οι αισθήσεις τους, ώστε να μην μπορεί να τα αποκωδικοποιήσει σωστά. Και το ψεύτικο του φαίνεται αληθινό. Ένα άλλο είδος ανθρώπων θα έβλεπε τον κόσμο διαφορετικά, γιατί θα είχε απλά άλλη φυσιολογία.

Κι όμως, ενώ τα πάντα ρει, κι όλα είναι τόσο αβέβαια, ο άνθρωπος είναι τόσο βέβαιος για τον κόσμο του, ώστε να κάνει πολέμους και να σκοτώνεται. Για υλικά αγαθά και έρωτες, που καμπυλούνται στο σύμπαν μπορεί καν να μην υφίστανται ή απλά να πάνε να υφίστανται κάποια στιγμή. Πολεμάει γι αυτό που βλέπει, όμως αυτό μπορεί να σταματήσει να είναι έτσι όπως το βλέπει, ανά πάσα στιγμή σε έναν κόσμο που όλα είναι ρευστά και σχετικά.

ΤΕΛΟΣ Ι ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Συνάντηση

Εκείνες τις τελευταίες μέρες του χειμώνα, σαν τελειώσαν τα κρύα, κι οι καλοί άνθρωποι βγήκανε να μαζέψουν τα γεννήματα της θαλάσσης, χαρούμενος κι ανάλαφρος σαν παιδί προχώρησε για ακόμα μια μέρα ο Μίνως από το σπίτι του βγαίνοντας για να πάει μια βόλτα. Από τις λίγες φορές που έμενε σπίτι του κι όχι στου δασκάλου, κατά τη διάρκεια της ανασκαφής. Μετά την ορφάνια του και τις δυστυχίες που είχε περάσει, έβλεπε επιτέλους το όνειρο του να γίνεται πραγματικότητα.

Μέσα σε μια έκρηξη εγωισμού και σ.ενα ξέσπασμα ψυχής έτρεξε προς το λιμάνι να μπει κι από κει να ανηφορήσει. Να πάρει το δρόμο για το όνειρο της ανασκαφής. Της Κνωσού το όνειρο. Και τον είχε κυριεύσει περηφάνια που τρεις μήνες τώρα προχωρούσε και τα είχε καταφέρει.

Κι απ. έξω η θάλασσα του χαίδευε το πρόσωπο κι η αρμύρα της τα ρουθούνια του διέγειρε. Και προς το δέϊλι κρυφοκατέβαινε ο ήλιος μέσα στο πέλαο, και δίπλα πίσω στις κορφές του βουνού του ιερού. Κι ήρθε κι έμεινε η πέτρα η αγιασμένη πια μαζί με το

ξύλο και το σίδερο του κάστρου. Και το μάτι του τη συνάντησε στον μεγάλο προμαχώνα της θάλασσας κοιτώντας,

και πιο πέρα κι απέναντι τα νεώρια, οι ταρσανάδες οι παλιοί των караβιών, με τα 4 κλίτη και τις μικρές καμάρες του ο ένας κι ο άλλος ο μεγάλος πιο κει με τις καμάρες τις 7 τις μεγάλες, δυο μπόγια κι από τον άνθρωπο πιο πάνω, να δένουν τα καράβια τα μεγάλα από κάτω για επισκευές. Σπεπαστοί από πάνω στρογγυλοί πέτρινοι και βαμμένοι στο γκρι και στο κόκκινο.

Κι ύστερα το κοπάδι με τα μικρά ψαράκια μέσα στο νερό και γύρω απ. τις βαρκούλες. Με τα γλαροπούλια να χάσκουνε караδοκώντας. Και τις μικρές τις βάρκες χορό να στήνουνε δίπλα στο κάστρο στο λιμάνι μέσα.

Κι από πάνω ανηφόρισε το δρόμο προς την πόλη με τα μεγάλα σπίτια με τους στύλους και τα μπαλκόνια τους σε δυο σειρές με περιστύλια και κάμαρες, μοναδικό το καθένα και με όλης της γης τα πουλιά και τα πλάσματα τα αερικά σκαλισμένα σε γλυπτά στολίδια πάνω τους. Σπίτια σε συνδιασμό μεγάρων με γλυπτά, για να ξεκουράζεται και να θαυμάζει το μάτι.

Κι όπως πλησίαζε για ακόμα μια φορά την αρχαία πόλη σκεφτόταν τα τείχη γύρω από αυτήν, που καταστράφηκαν για να πάρουν τις πέτρες και να χτίσουν αλλά μνημεία, μέχρι που επί τουρκοκρατίας, διατάχθηκε να σταματήσει η λεηλασία αυτή εκείνων

των τειχών, που είχαν μήκος 100 μετρά και ύψος 2, χωρίς να υπάρχει συνδετική ύλη ανάμεσα τους, όπως τα κατασκεύαζαν στην αρχαιότητα και απλά τοποθετούσαν τους λίθους στη σειρά. Εκεί στα δεξιά από την είσοδο του ανακτόρου και πέρα υπολόγιζε ο ιστορικός Ξανθουδίδης πως βρισκόταν και ο τάφος του Καΐάφα, του αρχιερέα. Σ. αυτή τη λεωφόρο δίπλα στην είσοδο του ανακτόρου, υπολογίζεται από τα ευρήματα πως ήταν και το αρχαίο νεκροταφείο της Κνωσού. Κι η λεωφόρος που ανοίγεται μετά τα απομεινάρια του αρχαία θεάτρου και βγαίνει έξω από την πόλη της Κνωσού, οδηγεί στο άλλο νεκροταφείο της πόλης που φτάνει μέχρι τα Σπήλια, στην Αγία Ειρήνη. Δυτικά από τον λόφο της Κεφάλας, σε απόσταση 300 μέτρων, βρέθηκε άλλος λόφος κι αυτός από την άμμο και το χώμα που έφερε ο αέρας, και υπήρχε το άγαλμα του Θησέα και διάφορα άλλα.

Ήμουνα καθισμένη μέσα στο χώρο ξεκούρασης μέσα στην Κνωσό του σήμερα, εκείνο το καλοκαιρινό μεσημέρι, κι ήρθε η σκιά του ήρωα μου, του Μίνωα, που γι αυτόν γράφω και διηγούμαι, εκεί από δίπλα από το αρχαίο θέατρο, και όπως είχα ένα ακόμα σημείο επαφής σύμφωνα με την καμπυλότητα και την σημειολογία του χώρου, γιατί αυτή τη γωνιά της γης, την είχα εκ προηγούμενου «δει» με την έκτη μου την αίσθηση, σαν ήμουνα μικρό παιδί, από την άλλη άκρη του 19ου αιώνα ήρθε και κάθησε δίπλα μου ο κύριος ο άρχοντας ο Μίνως Καλοκαιρινός. Νέος, κλασσικό πρόσωπο ανθρώπου της εποχής, ευγενής και καλοζωισμένος, με αρκετά μεγάλη μύτη και μουστάκι

που προεξείχε λίγο από την γραμμή των χειλιών δεξιά και αριστερά με λίγο γυριστή άκρη, με κοντά σγουρά μαλλιά. Ένας κύριος της εποχής των μέσων του 19ου αιώνα.

Και κοιτάζοντας μίλησα και του είπα, καθώς βρεθήκαμε ανάμεσα στον Γενάρη του και τον Αύγουστο μου γι αυτά που θα βρίσκane λίγα χρόνια μετά. Κρατηθήκαμε από τα χέρια και γύρισα στο κενό να απευθυνθώ στον μελλοντικό μου αναγνώστη, σ. αυτούς που θα διάβαζαν τα γραπτά του και τα γραπτά μου

..... Το 1885 βρέθηκε η είσοδος του λαβυρίνθου στα Σπήλια, μια οπή που οδηγούσε σε ένα πολύπλοκο τεχνητό σπηλαίο, που όπως ξέρουμε ο χαρακτηρισμός του έδωσε τον όρο δαιδαλώδες, διότι όποιος εισερχόταν δεν μπορούσε να βρει την έξοδο γιατί μπερδευόταν και γύριζε από το ένα δωμάτιο στο άλλο. Και δεν μπορεί κανένα να τον επισκεφθεί γιατί μετά τον σεισμό του 1856 έπεσε ο όροφος του σπηλαίου σε διάφορα σημεία του και επίσης με εντολή του διοικητή του Ηράκλειου επί τουρκοκρατίας κλείστηκε αυτή η οπή.

Εκεί πάνω στον Γιούχτα και σε όλη την περιοχή που λεγόταν άλσος του Δια, υπάρχει κι ένα φαράγγι που αναδεικνύει υφαιστειογενείς αναθυμιάσεις, απ. όπου μπορούμε να υποπτευθούμε ότι πρόκειται για κάποια ρωγμή της γης, για κάποιο ενεργό ηφαίστειο. Το αξιοσημείωτο είναι ότι κόπηκε στα δυο η γη με τον

σεισμό του 1856, και φάνηκε άσφαλτος. Αυτό σημαίνει πως κάπου στο σχετικό μέλλον γίνεται ξανά μεγάλος σεισμός και η γη καταπίνει ένα δρόμο στρωμένο με άσφαλτο, που θα βρίσκεται εκεί. Κι όπως δυο μεγάλοι σεισμοί δημιουργούν αλλαγή του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου και σκουληκότρυπα, το σημείο Β που δεν γνωρίζουμε ακόμα στο σχετικό μέλλον θα ακουμπήσει πάνω στη στιγμή του σεισμού του 1856, το σημείο Α, και έτσι φαίνεται η άσφαλτος. Κι όχι μόνο ακούμπησαν τα δυο σημεία μέσα από την καμπυλότητα, μα έμεινε και πέρασε η κατεστραμμένη άσφαλτος από το μέλλον στο σχετικό παρελθόν γι αυτό και οι άνθρωποι την έβλεπαν μετά τις επόμενες μέρες. Και φυσικά η αλλαγή του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου μέσα στον Λαβύρινθο και η ραδιενέργεια που εκεί μονίμως εκλύεται, κι ήταν όλα εκεί στη γύρω περιοχή βοηθούσαν στις σκουληκότρυπες που δημιουργήθηκαν από την ανθρώπινη δραστηριότητα ακόμα πιο πολύ να μεταβληθεί, ακόμα πιο έντονα το ηλεκτρομαγνητικό πεδίο την ώρα του σεισμού εκείνου και να ακουμπήσει καμπυλούμενο το ένα με ένα άλλο σημείο πολύ πιο πιθανό.

Κι ύστερα γύρισα στον ίδιο τον Μίνωα και του είπα:

-Θα το βρείτε μπροστά σας και θα το ανακαλύψετε σε λίγα χρόνια από τώρα. Θα δείτε πόσο ζωντανός είναι ο μύθος του Θησέα και πόσο πέρα για πέρα αληθινός. Όλα υπήρχαν κι υπάρχουν και θα επηρεάζουν με την ενεργεία τους. Κι ύστερα από εσάς, θα έρθει ένας επιστήμονας να βρει όλα αυτά που λέω για τις δυο

στιγμές μέσα στο χρόνο, κι εσείς δεν τα έχετε ανακαλύψει ακόμα.

-Η γη σειόταν για τρία λεπτά και καπνός σηκώθηκε από κάτω από τη γη, είπε ο Μίνωας.

-Αυτό ενισχύει την πεποίθησή μου ότι ο Γιούχτας είναι ένα από τα ενεργά υφαιστέια, τα οποία όμως κατά τα τελευταία ιστορικά χρόνια, δηλ. και μέχρι 10.000 χρόνια προ Χρίστου δεν εξερράγει. Κι αυτό γιατί με τα αέρια που βγάζει στην Μυριστή, εκτονώνεται και δεν εκρύνεται.

-Ήμουν 13 ετών όταν συνέβει. Κι όταν αργότερα τα γαλλικά που έμαθα και οι επαφές μου με τους Γάλλους, μου έδωσαν την πληροφορία, για ένα καινούριο υλικό, την ασφαλτό με την οποία άρχισαν να κατασκευάζονται οι δρόμοι, τότε κατάλαβα πως ένα τέτοιο κατασκεύασμα είχα δει και μέσα στο ρήγμα που ο σεισμός δημιούργησε.

-Όταν έρθει η ώρα θα την πούμε κι αυτή την ιστορία. Ίσως και να έχουμε προλάβει να την δούμε να συμβαίνει.

-Πες τα να τα καταλάβουν, μου ζήτησε καθώς μου κρατούσε το χέρι.

Κι ήσυχά έτσι μετά σηκώθηκε ο άρχοντας μου και μου άφησε το χέρι και χάθηκε προς το αρχαίο θέατρο προχωρώντας, μέσα στην ομίχλη σ. εκείνο τον αρχαίο δρόμο που έβγαζε μακριά κι έξω από το ανάκτορο.....

Την αδικία της ζωής και των ανεμών, που καθώς φυσούσαν σκόνη έφερναν από την κάτω χώρα και

από την Αφρική και πιο πάνω σηκώνανε της ανασκαφής τα απωθημένα πάλι στην άκρη τα χώματα, δυσκολεύοντας το έργο των εργατών μπροστά.

Κι ήταν θολή η ατμόσφαιρα και πιο πέρα ένα σύννεφο σηκωνότανε για να κυλήσει μακριά την εικόνα του φαραγγιού και του βουνού και να σκεπάσει των ανθρώπων τα έργα.

Ξεσπούσε ο αέρας και η φωνή η μεγάλη των άγριων πουλιών που πετούσαν ξεσήκωνε και ξεσπούσε μέσα από τα δέντρα.

Ότι είχε σηκωθεί η παλιά η πέτρα η σκορπισμένη και καμένη και ράγιζε καρδιές έτσι όπως κομμάτι το κομμάτι αποκαλυπτόταν κι έτρεχε ξανά να πει την δημιουργία της. Μέσα από τα γκρεμισμένα πυθάρια στους τοίχους ανάμεσα και τα απομεινάρια που βγαίνανε έξω κομμάτι το κομμάτι, και μέρα τη μέρα, η εικόνα η αποκαλυπτική σαν να ξαναζούσε μέσα στην ομίχλη. Οι άνθρωποι οι λεπτοκαμωμένοι που δεν προλάβανε να ζήσουνε και τρέχανε με τα παιδιά στα χέρια άλλοι, κι άλλοι μέσα σε ένα πανί ότι είχα προλάβει να τυλίξουνε, να φύγουνε μακριά από τους σεισμούς που ξεθεμελίωναν τους τοίχους και τις φωτιές που έκαιγαν τις κολώνες και τα στηρίγματα. Άνθρωποι που δεν πρόλαβαν να ζήσουν και ξεσπούσαν μέσα σ. ένα τρεχαλητό φόβου και τρόμου, να προλάβουν ακόμα και στο τέλος να ζήσουν μια καινούρια ζωή.

Από τις φυσικές καταστροφές που δεν είχε πια νόημα να ξαναχτίσουν τίποτε, καθώς οι ασύνδετες οι πέτρες που χρησιμοποιούνταν σαν οικοδομικό υλικό εύκολα

καταστρεφόταν και οι Μυκηναίοι κατακτητές που τους έφερνε η θάλασσα προχωρούσαν κομμάτι και τμήμα όλο και πιο κοντά.

Πληρώνοντας οι νέοι και τα μικρά παιδιά αυτό που σήμερα βλέπω για αμαρτία, τις ανθρωποθυσίες και την φυλακή του Λαβυρίνθου, που όμως ήταν η φυσική εκδίκηση και το αίμα που πάντοτε κυλούσε και θα κυλάει στις φλέβες όλων των ανθρώπων αυτής της γης, που ποτέ δεν ξεχάσαν ακόμα και φεύγοντας και εγκαταλείποντας το παλιό ανάκτορο. Όμως για εκείνους ήταν απαραίτητη εκδίκηση και τελετή για τον θεό Δία που σε καμιά άλλη γη δεν θα μπορούσε ποτέ να γεννηθεί παρά μονάχα σ. αυτήν την ευλογημένη με την ελιά και το σταφύλι.

Κι ως παραφύλαγαν καραούλι οι εχθροί της άλλης Ελλάδας που ερχόταν να κατακτήσουν. Γιατί αυτές οι ελεύθερες ψυχές άφησαν πίσω τα καλύτερα τους.

Πιθάρια μεγάλα έβρισκαν οι εργάτες κομμάτια σπασμένα και τα έδειχναν στο δάσκαλο. Αφημένα μπροστά στα πόδια του, αυτός προσπαθούσε σαν να ήτανε ένα παιχνίδι να βρει ποιο ταίριαζε με πιο κάτω από την τέντα και στη σκιά του ανοιξιάτικου ηλίου. Οι εργάτες, ο Μίνως, ο δάσκαλος, όλοι όσοι είχαν βρει τον σκοπό τους, να πουν την ιστορία αυτής της ενεργειακής γωνιάς της γης, κάτω από το θεικό βουνό.

Τέλος Κ κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

Αυτή η γη που πετάει και ξεπετάγεται

Αυτή η γη με τα τραχιά της βράχια και τα πολλά πράσινα δέντρα μέσα στην ύπαιθρο και στα βουνά, που όμορφα κουρνιάζουν και σπίτι τους έχουν ζώα και πουλιά. Τριγύρω οι άνθρωποι κάνουν πόλεμο και ζουν μια ζωή καθημερινή και περνάνε με τα κάρα τους και τ. άλογα από το δρόμο. Όμως εκεί μέσα στα δέντρα απομονωμένα, όπως ήταν και στις απαρχές της δημιουργίας τους τα ζώα, μεγαλώνουν ζευγαρώνουν, κάνουν απόγονους και τους μεγαλώνουν. Μέρα και νύχτα και τροφή, κυνήγι, ύπνος και αναπαραγωγή. Κι αν ο άνθρωπος δεν κάψει και δεν κόψει τα δέντρα, ζουν όπως πριν εκατομμύρια χρόνια με τον ίδιο κώδικα ζωής και με τα ένστικτα που φτιάχτηκαν.

Φύση μέσα στα πράσινα και τις απότομες τις κορυφές, να μεταφέρουν τις προσευχές των ζώων και των φυτών στον δημιουργό.

Την ψηλή κορφή μέσα αντικρίζοντας του Γιούχτα, κάθε πρωί έπαιρνε ανάσες και

ξεκινούσε τη μέρα του ο Μίνωας. Τώρα που έμενε στο σπίτι του δάσκαλου, για να είναι πιο κοντά στις ανασκαφές, του έλειπε το σπίτι του. Με τις κολώνες που με μπροκαρ ταπετσαρία ήταν επενδεδυμένες σχηματίζοντας ανάγλυφα σχέδια. Με τους καθρέφτες με τα χρυσά σκαλισμένα τους πλαίσια, και τα μεγάλα μακρόστενα παράθυρα με τις χρυσοκέντητες ντραπαρίες από σατέν ύφασμα, με κουδουνάκια να προεξέχουν στολίδια στην μπορντούρα της, και να πιάνεται όμορφα στην άκρη από ένα χρυσό μεγάλο κορδόνι που κατέληγε σε μια μεγάλη φούντα.

Στο μεγάλο σαλόνι με το βελούδινο ανάκλινο με το βαθύ κόκκινο χρώμα.

Και πάνω η μεγάλη κρεβατοκάμαρα του ζευγαριού, με την στριφογυριστή σκάλα και την σιδερένια κουπαστή με τις δυο σειρές σκαλισμένους κύκλους για σχέδια.

Που ανέβαινε στην μεγάλη κρεβατοκάμαρα.....

Κι όπως τριγυρνούσα κι εγώ στην Κνωσό, κι έβλεπα τον κόσμο να δουλεύει και τον κύριο Μίνωα Καλοκαιρινό να επιστατεί και να επεξεργάζεται, σκεφτόμουνά όλα όσα έζησα τους μήνες που ήμουν κι εγώ στην Κρήτη, καθώς προχωρούσα μέσα στην Κνωσό, αθέατη ανάμεσα στους εργάτες, που για να σκάψουν

άδεια χρειαζόταν από τους Τούρκους, γιατί εκείνα τα χρόνια από το 1878 δεν είμασταν ακόμα ελεύθεροι.

Κι έτσι όπως τριγυρνούσα ανάμεσα τους, αυτήν την μέρα της εθνικής ελευθερίας σκεφτόμουν, που πήρα τον Βόρειο Οδικό Άξονα της Κρήτης, αυτόν που οι ελεύθεροι πια Κρήτες, είχαν χαράξει δίπλα από τα περήφανα, αγέρωχα και αετοκατοικημένα βουνά του Ψηλορείτη...

Κι ανάμεσα περνούσαμε από εκείνα τα βουνά, του Ψηλορείτη, τα μεγάλα, που ήτανε αλλά γκρίζα με λίγο το πράσινο τους σπαρμένο, κι αλλά καταπράσινα, γεμάτα δέντρα, και κάτω στον δρόμο σκορπίζανε σε βράχια γκρίζα και καστανά. Και πάνω οι πιο ψηλές απ. τις κορφές χιονισμένες ακόμα μέσα στου χειμώνα τις μέρες, αγγίζανε τα σύννεφα, μα και τον ουρανό. Βουνά ατελείωτα της μεγάλης οροσειράς, κι ο δρόμος με στροφές κυλούσε ανάμεσα τους. Όσπου εκεί απέναντι μέσα στα γκριζογάλανα σύννεφα αναδείχθηκε θαρρείς, το άλλο το βουνό, το ανθρωπόμορφο. Εκεί απέναντι μου, ήταν ο Γιούχτας, με τη μύτη και το πηγούνι του θεού Δία. Πίσω αφήναμε τον Ψηλορείτη, ξεμακραίναμε και μπροστά όλο και πιο πολύ μεγάλωνε το θεικό βουνό της Κρήτης, ώσπου μπήκαμε μέσα στη βιομηχανική περιοχή και στα περίχωρα της σύγχρονης πια πόλης. Πού είναι διαφορετική από εκείνη της εποχής του

ήρωα μας, μα πάντα όμορφη. Κι όταν ομορφαίνει το Ηράκλειο, ακόμα πιο πολύ, τόσο που λες, πως δεν γεννήθηκε στον κόσμο αυτό πόλη πιο ωραία απ. αυτή. Ίσως γιατί ξεκίνησε από δω, από αυτό το ανάκτορο, που τώρα ξεθαβόταν γκρεμισμένο, μα ακόμα κι έτσι, έδειχνε πόσο όμορφο και μοναδικό ήταν κάποτε, από τα ευρήματα του.

Και κυκλοφορώντας ανάμεσα τους, συνέχισα να παρακολουθώ κι εγώ την ανασκαφή.

Πήγα και κάθισα εκεί στην άκρη της λεωφόρου, στα μεσημβρινο-δυτικά, οπού ακόμα υπήρχε ένας λόφος κι εκεί και στις παρυφές του ήταν το αρχαίο θέατρο της Κνωσού. Αυτός ο λόφος ήταν η ακρόπολη της Κνωσού και τον ονόμαζαν στα κατοπινά χρόνια «Μοναστηριακά». Εκεί στάθηκα στο θέατρο κοιτώντας δίπλα, εκεί που στα δικά μου χρόνια, εκεί που ήταν ο λόφος, θα τοποθετούνταν παγκάκια και θα γινόταν χώρος αναψυχής για τους επισκέπτες. Φωνές και προσπάθεια μεγάλη των ανθρώπων με συνεπήρε, όταν γύρισα το κεφάλι μου βλέποντας τους εργάτες να σηκώνουν έναν μεγάλο αμφορέα, ένα πιθάρι που ήταν σχεδόν ολόκληρο. Μεγάλο πήλινο με τέσσερα χερούλια κάτω από το στόμιο του και κοντά στη βάση του, καθώς το έπιαναν και από κάτω και από πάνω, τουλάχιστον δυο άντρες για να το μεταφέρουν, πάνω από μισό μετρό ψηλό, με τέσσερις παράλληλες γραμμές κι

**ανάμεσα τους σχηματιζόταν τα σχέδια
κυμάτων.**

**Πήγαν όλοι επάνω, ο δάσκαλος κι ο Μίνωας
κι άρχισαν να το καθαρίζουν και να το
περιεργάζονται, κοιτώντας τριγύρω για τα
σπασμένα κομμάτια που του λείπανε, να
βρούνε.**

**Κι εκεί που κοιτάζανε όλοι το μεγάλο και
βαρύ πιθάρι, ήρθε τρέχοντας ένας εργάτης
και λαχανιασμένος καθώς ανέβηκε τα
σκαλιά, πλησίασε**

**-Δάσκαλε, δάσκαλε, είπε, καλημέρα αφέντη
Καλοκαιρινέ, είπε, έλα να δεις εδώ κάτω, τι
βρήκαμε.**

**Και κατέβηκαν δάσκαλος και Μίνωας και
συνάντησαν το αρχαίο Ηράκλειο, που πάσχιζε
να πει την ιστορία του. Γιατί πάντα αυτή η
πόλη είχε ψυχή και ήθελε να μάθουν όλοι την
πραγματικότητα την ιστορία και μέσα από
αυτήν να καταλάβουν την πραγματική ζωή.**

**Σαν σκιές και σαν φαντάσματα κατεβαίνουν
ως την άλλη άκρη τα πιθάρια της
αποθήκευσης, αλλά και τα σκεύη και τα
αγγεία της μαγειρικής παγιδευμένα ανάμεσα
στις πέτρες των πολλών ορόφων που έπεσαν.**

**Πιθάρι βρήκανε μεγάλο με στενή βάση και
πολύ μεγάλο στόμιο και με ανάγλυφα σχέδια
παπύρων. Ένα πιθάρι αμφορέας με ένα μαύρο**

χταπόδι επάνω του ζωγραφισμένο κι αλλά με
περίτεχνα σχέδια, λουλούδια, πουλιά και
κύματα και γραμμές.

Κι αμφορείς μακρόστενοι και άλλοι
στρογγυλοί μεγάλοι και μικροί ξεθάφτηκαν
κι ένα πήλινο φλασκή για νερό με σχέδιο από
ομόκεντρους κύκλους σε όλη την επιφάνεια
του. Σιδερένια, χάλκινα και πήλινα βαθιά και
ρηχά σκεύη που χρησιμοποιούνταν για τα
συμπόσια και τα συσσίτια, ένα δοχείο με
πολύ ψηλή βάση πήλινο και αλλά κύπελλα με
χερούλι πήλινα με σχέδια επάνω τους,
σπασμένα τα περισσότερα, που όταν έβαζαν
μαζί τα κομμάτια τους με περισπούδαστη
αγάπη ο Μίνωας και ο δάσκαλος,
αποκαλυπτόταν κούπες με πολύ όμορφα
σχέδια.

Κι εκεί μέσα στις αποθήκες βρήκαν και
πιθάρια μεγάλα, σχεδόν ίσαμε το ύψος
ανθρώπου, αν τα έβαζες σε μια σειρά, χοντρά
κι αμετακίνητα. Πού σαν φτιαχτήκανε τα
έσυραν με σχοινιά μέχρι τη θέση που τα
θέλανε, κι ύστερα τ' αφήσανε εκεί. Χωρίς να
τα μετακινήσουν πια γεμίζοντας τα με λάδι,
με μέλι και με κρασί. Εκεί βρεθήκανε μετά
την τελική καταστροφή, με τα υγρά τους
εξατμισμένα, άδεια και απολιθώματα κι αυτά
του χρόνου των ανθρώπων. Θλιβερά κι αυτά
απομεινάρια, όπως όλα τα έργα που
φτιάχνουν κάποτε οι άνθρωποι. Κι ας ήταν
περίτεχνα

φτιαγμένα και διακοσμημένα. Τα πήρε κι αυτά μαζί του η κατάρρα του χρόνου. Η κατάρρα που σέρνει αυτός ο πλανήτης για όλη την κάκια που έχει μέσα της η ανθρώπινη ψυχή.

Σαν σκιές και σαν φαντάσματα κατεβαίνουν ως την άλλη άκρη τα σκεύη και τα αγγεία της μαγειρικής, παγιδευμένα ανάμεσα στις πέτρες των ορόφων που έπεσαν.

Η ζωή κοντά στο λιμάνι με τα αγριεμένα κύματα, είχε εμπνεύσει την τέχνη τους. Καθώς σφύραγε ο αέρας μέσα στα δωμάτια κι από ψηλά στο φαράγγι και το βουνό, αλλά κι απ. το επίνειο του Καρτερού, βλέπανε τα κύματα τα αφρισμένα και συχνά σμιλεύανε ή και ζωγραφίζανε όλο κύματα πάνω στον πηλό, στα αγγεία τα μεγάλα, τους αμφορείς, αλλά και τα πιθάρια τους.

Κι ανάμεσα τους οι σφραγιδόλιθοι οι εκατοντάδες μικρές σφραγίδες και σφραγίσματα από πηλό και μέταλλο και πέτρα που είχαν χαραγμένα επάνω τους πουλιά και ζώα και φυτά, για να σφραγίζουν με αυτές. Μορφές που τις είχε χαράξει ο χρόνος και με δυσκολία ξεχώριζε κανείς τα σχέδια τους στις περισσότερες. Κι άλλα με σκηνές της καθημερινότητας, όπως το άρμεγμα των ζώων, τη μεταφορά θηραμάτων και το μαγείρεμα σε μεγάλα σκεύη και χύτρες.

Πάνω σ. αυτήν τη λίθινη σφραγίδα έσκυψαν και την περιεργαζόταν, καθώς φαινόταν τόσο πια καθαρά το σχέδιο της. Ένας άνθρωπος που κρατούσε στους ώμους του ένα μακρύ ξύλο και σε κάθε πλευρά του βρισκόταν κι από ένα ζώο σφαγμένο, που κρεμόταν και έτσι τα μετέφερε.

Κι άλλα με θρησκευτικά θέματα, με τελετουργικές σκηνές, όπως θεά με πτηνά, πολεμιστές με ασπίδες, πραγματικά και φανταστικά ζώα με ιερά σύμβολα, με πραγματικά και φανταστικά ζώα, άλογο σε πλοίο, προσωπείο. Κι αλλά με ζώα, καθιστές κατσίκες, ταύρους, σκύλους, σκηνές επίθεσης λιονταριών σε ταύρους.

Κι άλλες σε πιο κανονικά σχήματα, αλλά στρογγυλά και αλλά πεπλατυσμένα σαν να βγήκαν από καλούπι, σε χρώματα μπεζ, και λευκό και ασημί, αλλά με πολύ απλά σχήματα.

Και βότσαλα πολλά, άλλα ζωγραφισμένα πάνω σε κρύσταλλο και άλλα αυθεντικά βότσαλα της θάλασσας από τα χτένια της, τα οστρακοειδή της, στολισμένα με ραβδώσεις, με έντονα ακόμα τα κόκκινα καφετιά και ροζ χρώματα επάνω τους, κι όταν καθαρίστηκαν από τα χώματα, ήταν σαν να μην είχαν περάσει παρά λίγες μέρες από τότε που βγήκαν από τη θάλασσα, στον ήλιο από κάτω στεγνώνοντας.

Κι απομείναν εκεί σπασμένα κομμάτια, που τα βγάζανε με τα χώματα τα χέρια των εργατών, ανάμεσα από τις καμένες πέτρες της αποθήκης. Αυτά που κάποτε ήταν και πολύτιμα αντικείμενα, γιατί το υλικό κι ο διάκοσμος από κάποια δείχνανε ότι ήταν αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν στις τελετουργίες και από πρόσωπα της ανώτερης μινωικής κοινωνίας. Κι όμως ακόμα κι απ' αυτά που βρήκανε, στο τέλος δεν απόμεινε πια τίποτα σχεδόν. Έκτος από εκείνα που έστειλε ο ίδιος ο Μίνωας στο εξωτερικό, σε μουσεία και στο μουσείο της Αθηνάς. Όπως τίποτα σχεδόν δεν απομένει ποτέ σ. αυτόν τον πλανήτη, και τίποτα σχεδόν δεν είναι αληθινό. Τα διαβρώνει όλα και τα καταστρέφει στο πέρασμα του ο άνθρωπος.

Οι δυτικές αποθήκες που ανέσκαψε ο Μίνωας Καλοκαιρινός. Το μαύρο στις κολώνες που

φαίνεται καθαρά στις φωτογραφίες, είναι, όπως είπαμε, από την φωτιά που κατέστρεψε το ανάκτορο.

Τέλος Α Κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟΤΡΙΤΟ

Κοιτάζοντας κατάματα τη μοίρα

Ένα δάσος που δεν ήταν καταπράσινο, μα καταπράσινο είχε το μέσα του, καθώς καταπράσινες ήταν οι κυψέλες από τις μέλισσες που βρισκόταν κάτω από τα πεύκα. Και πιο κατεβαίνοντας προς την ενετική υδατογέφυρα, που έχτισαν δίπλα εκεί, που βρίσκεται τώρα η Αγιά Ειρήνη, στην τοποθεσία σπήλια, είναι ένα ύψωμα με ελιές. Και εκεί πριν μπούμε κάτω από την υδατογέφυρα και προς την έξοδο του δρόμου, υπάρχουν δυο ανοίγματα δυο εισοδοί στη σπηλιά. Ένα πολύ κοντά στο δρόμο που φράσσεται εν μέρει, από δέντρα που έχουν φυτρώσει φυσικά εκεί μπροστά, κι ένα πιο πέρα με την είσοδο φραγμένη περιμετρικά με ξύλινες τραβέρσες. Δικαιολογώντας την ονομασία «Τα σπήλια», καθώς όχι μόνο φαίνονται δυο οι εισοδοί στον λαξεμένο βραχώδη ιστό μήκους συνολικά δυο χιλιόμετρων, αλλά και εξαιτίας αυτού του συγκεκριμένου μήκους, που φαίνεται σαν να πρόκειται για την ύπαρξη περισσότερων του ενός σπηλαίων.

Ένα διάλειμμα μες στο χειμώνα της ανασκαφής, κάνοντας ο Μίνωας κι ο δάσκαλος, τράβηξαν πάνω κατά το παλιό μετόχι της γιαγιάς του, το Σκαλάνι με τ' άλογα τους, ένα απομεσήμερο.

Και συνάντησαν δίπλα εκεί στο Κνωσανό φαράγγι, την υδατογέφυρα την ενετική και την είσοδο της Σπηλιάς.

«Εκεί βρίσκεται η είσοδος του σπηλαιίου του λαβυρίνθου», θα έγραφε μερικά χρόνια μετά στην Κρητική αρχαιολογική εφημερίδα, και θα συνόδευε το γραπτό του και με το σχέδιο του λαβυρίνθου τοποθετημένο κάτω από την εκκλησιά της Αγίας Ειρήνης, έτσι όπως αυτό το σχέδιο το είχε βρει στα νομίσματα της ανασκαφής του ανακτόρου, ο Μίνωας. Από αυτήν την λαξεμένη βραχώδη σήραγγα, πήραν οι Μινωίτες τις πέτρες και το μετέτρεψαν σε πολύπλοκο στον σχεδιασμό του σπηλαίου, τοποθετώντας εκεί μέσα την φυλακή και τους Αθηναίους αιχμάλωτους, στηρίζοντας τον θάνατο των αιχμάλωτων στον θρύλο της ύπαρξης του Μινώταυρου. Αυτά τα ανοίγματα χτισμένο το ένα, καθώς έπεσε η οροφή εν μέρει του σπηλαιίου κατά τον σεισμό του 1856, και χτίστηκε η είσοδος από τους Οθωμανούς, προφανώς για την αποφυγή ατυχήματος μετά την κατάρρευση της, σήραγγα η οποία φυσικά εκτείνεται μέχρι την εκκλησιά της Αγίας Ειρήνης και πιο πέρα απ. αυτήν, γυρίζοντας από την άλλη πλευρά το σπηλαίο του λαβυρίνθου, όπου εκεί η λαξεμένη πέτρα στο χρώμα της καραμελωμένης ζάχαρης, να ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες σπηλιές για την ιστορία της.

Και στο δεξί μας χέρι ανεβαίνοντας για την εκκλησιά συνάντησαν τα απομεινάρια και στάθηκαν να τα παρατηρήσουν καθώς σχημάτιζαν ένα τείχος μακρόστενο μινωικής κατασκευής. Και πέρα απέναντι το βουνό, ο Γιούχτας, το ανθρωπόμορφο, με το ανθρώπινο να σχηματίζει κεφάλι του και τα ιερά του.

Και πέρα από την υδατογέφυρα, στρίβοντας για το χωριό, τον δρόμο που πάει για το Σκαλάκι, πέρα να φαίνεται το επίνειο του Καρτερού με τη θεά του όμορφα ξαπλωμένη πάνω στο Αιγαίο πέλαγος, ένα άνοιγμα τριγωνικό της θέασης της θάλασσας, όπως αυτό φαίνεται ανάμεσα από τις χαράδρες, το φαράγγι και τους γκρεμούς. Από εκείνο τον δρόμο ανέβαινε ύψωμα προς την είσοδο του λαβυρίνθου και από εκεί μπήκε το βόδι γύρω στα 1850 για να βγει στην έξοδο της σπηλιάς, δυο χιλιόμετρα μακριά στην τοποθεσία της Φοινικιάς. Εκεί μπροστά και πριν την γέφυρα, που τις τρύπες της φωλιά έχουν κάνει τα άγρια πουλιά, τα μαύρα, τα κοράκια πετώντας πέρα και ξανά πίσω στα πέτρινα ανοίγματα της, συντροφιά κάνοντας με τις μέλισσες και τα υπόλοιπα ζουζούνια του τόπου, χαράδρα ανοίγεται και πριν και μετά τη γέφυρα σκεπασμένη με καταπράσινα φυτά και χορτάρια κάθε είδους. Και πάνω στην κορυφή του λαβυρίνθου, πάνω από την είσοδο, αλλά χορτάρια και βλάστηση να στολίζουν αυτή τη ρυτιδιασμένη πέτρα.

Και πήραν το δρόμο ίσια και αριστερά στρίβοντας προς τα πάνω στο μικρό ύψωμα στο δρομάκι με τις πέτρες και το πλακόστρωτο, προσκύνησαν στην εκκλησιά που αφιερώθηκε στην Αγία Ειρήνη, για να

προσφέρει ειρήνη όχι μόνο στις ψυχές των επισκεπτών, αλλά και αιωνία ανάπαυση στις ψυχές όλων όσων φυλακίστηκαν μέσα στο λαβύρινθο, και να προσφέρει ένα σημάδι αλήθειας, για να βρίσκουν όλες οι μελλοντικές γενιές, που βρισκόταν ο αρχαίος λαβύρινθος της Κνωσού, και ένα τμήμα από εκείνο τον λαξεμένο βράχο με τα χέρια τους να μπορούν να αγγίξουν ευλαβικά και σαν προσκύνημα οι επισκέπτες, για να βλέπουν και να θυμούνται και να σκέφτονται πως τα έργα του Θεού είναι ανώτερα από τα έργα των ανθρώπων. Και όσες φυλακές και όσες σπηλιές και να χτίσουν οι άνθρωποι, των φυλακισμένων το πνεύμα μπορεί να παραμείνει για πάντα ελεύθερο και να πλανιέται πάνω στους λόφους και τα υψώματα με τα δέντρα, και τους κισσούς που απλώνονται φυτρώνοντας φυσικά πάνω στην ενετική υδατογέφυρα, η οποία χτίστηκε αιώνες μετά την μινωική κυριαρχία. Και να πλανιέται πάνω στα δέντρα, πάνω στα πεύκα και πάνω στους Φοίνικες.

Μετά τον δρόμο, στην μεγένθυση της εικόνας φαίνεται το άνοιγμα, η είσοδος του σπηλαίου του λαβυρίνθου.

Δεύτερο άνοιγμα του Λαβυρίνθου στην Αγία Ειρήνη στα Σπήλια, κλεισμένο περιμετρικά με ξύλινους δοκούς.

**Ύψεις της Ενετικής υδατογέφυρας και περιβάλλον
χώρος γύρω από τον Λαβύρινθο.**

Το σπήλαιο του Λαβιρύνθου συνεχίζεται και μετά την Ενετική υδατογέφυρα, η οποία εικονίζεται παρακάτω.

Βαδίζοντας στον δρόμο απέναντι από τον λαβύρινθο,ο οποίος δρόμος οδηγεί στην εκκλησία της Αγίας Ειρήνης. Ο ίδιος ο Μίνωας Καλοκαιρινός σημειώνει σε δικό του σχεδιάγραμμα, την ύπαρξη του λαβυρίνθου, σχεδιάζοντας τον με το χαρακτηριστικό σχέδιο το οποίο χρησιμοποιούσαν και οι αρχαίοι Μινωίτες, να βρίσκεται τοποθετημένος κάτω από την εκκλησία της Αγίας Ειρήνης στα Σπήλιας.

**Λείψανα στο δρόμο του παλιού μινωικού
περιτειχίσματος.**

Η ενετική υδατογέφυρα έτσι όπως φαίνεται πάνω από την εκκλησία της Αγίας Ειρήνης.

Η εκκλησία της Αγίας Ειρήνης, στο δρόμο από την Κνωσό προς το Σκαλάνι.

Κι όπως απομακρυνόταν ο Μίνωας κι ο δάσκαλος παίρνοντας το δρόμο που οδηγούσε μέχρι κάτω στην Κνωσό, σκεφτόταν και συζητούσαν για το μαρμαροστρωμένο πλακόστρωτο που είχε αρχίσει να αποκαλύπτεται καθώς απομακρυνόταν τα χώματα.

-Δάσκαλε, του είπε, να σκάψουμε και λίγο απέναντι από εκεί που είμαστε, να δούμε τι θα βρούμε.

-Να πάμε στη γωνιά, για να έχουμε καλύτερη πιθανότητα να βρούμε κάτι που μπορεί να έπεσε και από την μια και από την άλλη πλευρά.

Κι έτσι είτε από γνώση, είτε από ένστικτο, έκαναν την πρώτη τομή, όπως κάνουν και οι αρχαιολόγοι.

-Να σκάψουμε και από μέσα και από έξω. Να στείλουμε και εργάτες γύρω και προς τα κάτω, είπε ο δάσκαλος και συμφώνησε ο κύριος Μίνωας.

Κι ας ήταν ανειδίκευτοι οι εργάτες, κι ας μην ήξεραν τις διάφορες επιχωματώσεις που αφήνει κάθε εποχή, το χώμα που εισχωρεί παντού, μην αφήνοντας κανένα κενό. Μέσα σ. ένα μήνα η σκόνη μπορεί να καλύψει ένα εγκαταλελειμμένο σπίτι, ακόμα πιο γύρω ένα εγκαταλελειμμένο παλάτι που βρίσκεται σε ελεύθερο χώρο, εκτεθειμένο στα στοιχεία της φύσης. Αλλά και τα κατάλοιπα άλλων υλικών όπως ρίζες από τα φυτά ή δέντρα, χορτάρι και τα υπολείμματα που αφήνουν πίσω τους τα πουλιά και τα ζώα. Έτσι μαζεύτηκε όλο το χώμα εκείνο που σκέπασε το αρχαίο ανάκτορο και από πάνω του καλλιεργήθηκαν και χωράφια.

Αυτά σκεπτόταν κατηφορίζοντας και συζητώντας και για τον λαβύρινθο και την τύχη του υποτιθέμενου

Μινώταυρου και του συμβολισμού που αντιπροσωπεύει.

Κι όταν γύρισαν στην ανασκαφή, μάζεψε το ημερολόγιο του, και ετοιμάστηκαν να φύγουν πάλι για την νύχτα που πλησίαζε.

Κάτι ίσως να είχε μάθει ή διαβάσει ο Καλοκαιρινός, για να ξέρει πως οι αρχαιολόγοι κρατούσαν ημερολόγιο ανασκαφών, το οποίο έκανε και ο ίδιος.

Πόσα όμως λάθη θα πρέπει να έγιναν κατά την ανασκαφή, όταν κανείς αρχαιολόγος δεν ήταν επικεφαλής για να δώσει τις σωστές οδηγίες, για να μην καταστραφούν.

Και την άλλη μέρα ξεκίνησαν να κάνουν τομές απέναντι και προς τα δεξιά, προς τα νότια δηλαδή και τα ανατολικά, σκάβοντας όπως το είχαν σχεδιάσει.

Τέλος Μ Κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟΤΕΤΑΡΤΟ

Με τη δύναμη της αιωνιότητας

Στους πρόποδες του βουνού χτισμένο το σπιτάκι του δάσκαλου με τους πέτρινους τοίχους και τα πατώματα και την ξύλινη οροφή, που από πάνω στεγαζόταν με κεραμίδια. Στο μπαλκόνι σιδερένια κάγκελα σκαλισμένα και από πάνω ξύλινη πέργολα στολισμένη με την αναρρίχηση ενός κορμού που έγερνε τα κλαδιά του που στολιζόταν όμορφα με κισσό, με καρέκλες ξύλινες με άνετα μαξιλάρια και κιλίμια από πάνω για ριχτάρια, και για τραπέζια μεγάλα πήλινα πιθάρια που από πάνω έκλειναν με βαριά πέτρα ίσια που χρησιμοποιούσε σαν τραπεζάκι για να ακουμπάνε πράγματα.

Και απέναντι το βουνό με την οροσειρά του και τη χιονισμένη κορυφή του και τα πρόβατα να μαδάνε τρώγοντας το χορτάρι σχηματίζοντας ξερές λωρίδες γης ανάμεσα στις πρασινάδες των λόφων.

Μες στο πρωινό καθώς έβλεπε μέσα από το παράθυρο του σπιτιού ο Μίνωας επάνω το φαράγγι της Κνωσού από το ανοιχτό παράθυρο ερχόταν η μυρωδιά των καμένων ξύλων που γύρω γύρω του είχαν ανάψει για να ζεσταθούν και να ψήσουν το φαγητό τους οι υπόλοιποι κάτοικοι. Και απέναντι από το φαράγγι φερόταν καταπράσινες λωρίδες γης που

ακόμα δεν είχαν φαγωθεί καθώς και μερικοί θάμνοι πάνω στους λόφους. Και από δω κι από κει και κανένα δέντρο.

Σιγά σιγά καθώς η μέρα προχωρούσε ανεβαίνουν οι άνθρωποι πάνω στο φαράγγι μαζί με τα σκυλιά να γαυγίζουν, προχωρώντας. Και τρέχανε μαζί με τα σκυλιά τα παιδιά τους γύρω-γύρω παίζοντας και ξεμάκρυναν και οι φωνές τους αντιλαλούσαν μέσα από το φαράγγι. Και ανάμεσα από τις φωνές των παιδιών, ακουγόταν εκείνες των πουλιών που πετούσαν μες στο πρωινό φωνάζοντας και ανάμεσα τους οι φωνές απ' τα κοράκια που ψάχνουν για τροφή με εκείνο το μαύρο, πένθιμο χρώμα και τη χαρακτηριστική φωνή τους που κράζει και απέναντι στα δέντρα άλλες φωνές, που έλεγες πως ήθελαν να συνοδέψουν το ψήσιμο των ψωμιών τους φούρνους τους χτιστούς του χωριού, λέγοντας πως οι κουλούρες που ψηνόταν ψέλνοντας ιστορίες για θρύλους και ήρωες.

Και μέσα στο σπίτι στο δωμάτιο με το διπλό κρεβάτι και το ψηλό ταβάνι με την ξύλινη οροφή, τα οριζόντια δοκάρια και το υπερυψωμένο ξύλινο τμήμα με την ξύλινη στενή σκαλίτσα που ανέβαινε και οδηγούσε στο στρώμα που βρισκόταν εκεί και ανέβαιναν για να κοιμούνται τα παιδιά. Και κάτω στο δωμάτιο στη μέση το διπλό σιδερένιο κρεβάτι με τα μπρούτζινα τα κάγκελα και τα υφαντά να στολίζουν τους τοίχους, μάλλινα χαλάκια υφασμένα στο αργαλειό πίσω και πάνω από το κρεβάτι σε χρώματα του κόκκινου σχηματίζοντας λουλούδια και τριαντάφυλλα και στους τοίχους μπροστά γύρω κεντητά υφαντά με

σχέδια κι αυτά λουλουδιών καρφωμένα στον τοίχο και ζαρωμένα στη μέση, πιασμένα με κορδόνι.

Σε άλλα σημεία κρεμόταν πήλινα πιάτα στολίδια στους τοίχους και σε άλλα σημεία κρεμασμένα πλεκτά ταγάρια. Με τη γκλίτσα του πάππου αφημένη σε μια γωνιά δίπλα στη ντιβανοκασέλα, που και αυτές στολιζόταν με ένα παρόμοιο υφαντό άσπρο κεντημένο, που ζαρώνει στη μέση από μια λάμπα πετρελαίου μεγάλη, που φώτιζε το δωμάτιο. Και άλλα κεντήματα μέσα σε κάδρα κρεμασμένα στους τοίχους, που από πάνω στολιζόταν από λευκά σαρίκια πλεγμένα στο βελονάκι. Οι κουρτίνες μπροστά στο παράθυρο υφασμένες στον εργαλείο και κεντημένες και αυτές σχηματίζοντας γεωμετρικά σχήματα και άλλες με τρυπητά σχέδια και άλλες μπροστά στο άνοιγμα του δωματίου, τραβηγμένες σαν ντραπαρίες πάλι πίσω από τις ξύλινες καρέκλες εκατέρωθεν, με την ξύλινη σκαλισμένη ράχη και το ψάθινο κάθισμα, στολισμένες με μαξιλάρια μέσα σε θήκες, υφασμάτινες από τη μια πλευρά και κεντημένες στο βελονάκι από την άλλη.

Με ένα μικρό πήλινο πιθάρι στη γωνιά και με δυο καθρέφτες μέσα, έναν με ξύλινο σκαλιστό πλαίσιο και άλλο με μεταλλικό πλαίσιο σχηματίζοντας λουλούδια και σταφύλια και από κάτω μεταλλικό τραπεζάκι καρφωμένο στον τοίχο μικρό με σκαλίσματα στη βάση του. Και μέσα στο δωμάτιο υπήρχαν μικρά και μεγαλύτερα ξύλινα στενά τραπεζάκια, στολισμένα από πάνω όλα με σεμεδάκια πλεγμένα στο χέρι. Και πάνω στα έπιπλα τοποθετημένα ξύλινα κουτιά, στα οποία η γυναίκα

του δάσκαλου φύλαγε τα προσωπικά πράγματα της και τις χτένες της, τις καρφίτσες, και αλλά παρόμοια. Πιο πέρα στο μεγάλο ξύλινο κομοδίνο υπήρχαν κεριά πάνω σε μπρούτζινες βάσεις, και σε ένα από αυτά τραπεζάκια ένα ψηλό μπρούτζινο ανθοδοχείο με ψηλό λαιμό και κόκκινα τριαντάφυλλα.

Με τις εικόνες του Χρίστου και της Παναγιάς τοποθετημένες πάνω από το κρεβάτι και στους τοίχους και στο κομοδίνο. Να ευλογούν την άνοιξη του Αδάμ και της Εύας που έστεκαν στο κεντημένο κάδρο μέσα ο ένας απέναντι από τον άλλο με τον πόθο αποτυπωμένο στα πρόσωπα τους, έτοιμοι να σμίξουν και να γίνουν ένα.

Και πάνω από το άνοιγμα του δωματίου, ένα σωρό πήλινα βάζα και σκεύη και κούπες και φλυτζάνια μικρά και μεγάλα, διακοσμημένα στο χέρι με διάφορες παραστάσεις να στολίζουν το περβάζι πάνω από το άνοιγμα. Και γύρω και κάτω στο δωμάτιο κιλίμια για ζεστή και ομορφιά. Κι αυτά σε εργαλείο φτιαγμένα.

Στη συνεχεία της οικίας, κατεβαίνοντας τέσσερα πέτρινα σκαλοπατάκια, βρισκόταν άλλο δωμάτιο, με το τζάκι το χτισμένο από πέτρα, με την ψυλή του καπνοδόχο να βγαίνει ψηλά πάνω στα κεραμίδια, τρυπόντας την ξύλινη οροφή. Ασβεστωμένη και λευκή, στολισμένη και αυτή με το ανάλογο κεντητό, που σάρωνε στη μέση με πλεχτό κορδόνι από το οποίο κρεμόταν μια πήλινη κουλούρα διακοσμητική, απομίμηση εκείνης της αληθινής που έψηναν στους φούρνους του χωριού. Και πάνω στο τζάκι και άλλα πήλινα σκεύη και κεριά και μια λάμπα ακόμα

πετρελαίου και πιάτα μεγάλα διακοσμητικά και ένα χάλκινο γουδί, ένα θυμιατό και ένα μεγάλο φανάρι που στη μέση του στερεωνόταν ένα κερί, για να φωτίζει τη νύχτα το δρόμο των περιπατητών. Και δίπλα από το τζάκι το κλασσικό το βαποράκι το σίδερο και πιο πέρα η ρόκα με το μαλλί των προβάτων που το ξέρουν και το φτιάχνουνε νήμα και το γνέθουν οι γυναίκες φτιάχνοντας τα πλεκτά υφάσματα. Έτσι ήταν και τα υπόλοιπα δωμάτια του σπιτιού του πάνω ορόφου.

Και μέσα στο τζάκι τα κούτσουρα μεγάλοι κορμοί δέντρων κομμένοι να λαμπαδιάζουν με τη φλόγα καθώς καίγονταν και μίκραιναν και εξαφανίζονταν και γινόταν στάχτη, ζεσταίνοντας το χώρο και ευωδιάζοντας με τη μυρωδιά του καμένου ξύλου.

Στο δωμάτιο στη μέση υπήρχε ένα ξύλινο τραπεζάκι με σκαλιστό γύρω-γύρω πλαίσιο και λοξά ποδιά και σε παρόμοιο σχέδιο καρέκλες και αυτές στολισμένες με μαξιλάρια. Στον τοίχο καρφωμένα βρισκόταν το καντήλι και ένα παλιό ρολοι εκκρεμές και αλλά μπαστούνια και κουτάλες και μαγειρικά εργαλεία για την κατσαρόλα που βρισκόταν κρεμασμένη στο τζάκι από πάνω για να ψήνεται το φαγητό. Και ένα κόσκινο βρισκόταν κρεμασμένο στον τοίχο για να κοσκινίζουν οι νοικοκυρές το αλεύρι και πιο πέρα ένα ξύλινο ντουλάπι με δυο πόρτες για να τοποθετούν μέσα εκεί διάφορα αντικείμενα και σκεύη.

Στην άκρη αντί για καναπές ένα στρωμένο μιντέρι με μαλακές και ζεστές κουβέρτες και καλύμματα και μαξιλάρια, το οποίο έστρωσε η γυναίκα του δάσκαλου για να κοιμάται ο Μίνωας και να

ζεσταίνεται με το τζάκι τις κρύες νύχτες εκείνου του χειμώνα.

Και όλο το σπίτι στολισμένο με υφαντά καλύμματα και μαξιλάρια από την προίκα της γυναίκας του δάσκαλου. Στον κάτω όροφο υπήρχε το δωμάτιο με τον εργαλείο και πιο δίπλα η κουζίνα με την παλιά ξύλινη σόμπα, που ψήνουν πάνω το φαγητό στην ξυλόσομπα που ζέσταινε όλο το χώρο μέσα στο μαγειρείο. Έτσι μαγείρευαν το φαγητό τα χρόνια εκείνα. Στο τζάκι και την κουζίνα με τα ξύλα. Και ο φούρνος πάλι με ξύλα έψηνε. Μες στο πρωινό οι γυναίκες του σπιτιού πάσχιζαν να ζυμώσουν και να ψήσουν το ψωμί και να ετοιμάσουν το φαγητό για κείνες και για τους άντρες, που θα ερχόταν νωρίς το απόγευμα, όταν ο ήλιος χαμήλωνε για να φάνε να ξεκουραστούν από την ανασκαφή και την προσπάθεια της κάθε μέρας.

Έτσι ξεκίνησε κι εκείνο το πρωί, για να πάνε να σκάψουν κάνοντας τις τομές που ήθελαν στις άλλες δυο γωνίες του θαμμένου ανακτόρου. Σκαλοπάτια μισοκατεστραμμένα τους περίμεναν στην μια άκρη κάτω, καθώς το φτυάρι χτύπησε κάτω προς την πλευρά του Γιούχτα. Και πιο προς τα αριστερά η μισοφαγωμένη εικόνα ενός δελφινιού.

Και πιο πέρα στα νοτιοανατολικά, ανάμεσα στον Γιούχτα και το Κνωσανό φαράγγι, προς εκείνη τη γωνιά, βρήκε κι αλλά απανθρακωμένα όσπρια,

σημάδι, πως κι εκεί θα υπήρχαν αποθήκες του ανακτόρου.

Εκεί που η εργασία δεν ήταν κόπος, αλλά τέχνη και διασκέδαση, και οι καλλιτέχνες έφτιαχναν περίτεχνα αγγεία. Λίθινα και αλλά βρήκαν σπαράγματα από αγγεία, ρυτά για τις σπονδές, για τις πρόσφορες στους θεούς, όπως τα λένε, και σκεύη της καθημερινής ζωής, βρήκαν μέσα σ' αυτές τις τομές.

Και δίπλα από εκεί που ανέσκαψε, στα δυτικά, σε μια τομή που έκανε βρήκε γύρω γύρω από τους τοίχους πάγκους λίθινους και στη μέση του ενός τοίχου απανθρακωμένο ξύλο.

Κι όταν αργότερα ξεναγούσε τον Έβανς στην Κνωσό, του το έδειξε.

-Μοιάζει σαν να υπήρχε ένας ξύλινος θρόνος εδώ, είτε εκείνος καθώς περιεργαζόταν το απανθρακωμένο ξύλο, το μαυρισμένο εκείνο απομεινάρι, το απολίθωμα των αιώνων και σαν γύρω του να καθόταν ακόλουθοι υπήκοοι, διδασκόμενοι από τον βασιλιά αρχιερέα.

Κατέβηκα μέσα από το σύννεφο της χωροχρονικής μου εμφάνισης δίπλα στον Μίνωα Καλοκαιρινό για ακόμα μια φορά.

Του έδειξα το σήμα της σιωπής, με το δάχτυλο μπροστά στο στόμα μου, για να μην καταλάβει ο Άγγλος επισκέπτης ότι ο Καλοκαιρινός έβλεπε μια μορφή που κανείς άλλος δεν μπορούσε να δει.

-Δώδεκα, είπε ο Έβανς, καθώς περιεργαζόταν τα έδρανα, τους πάγκους γύρω γύρω. Δώδεκα άτομα χωρούσαν εδώ να καθήσουν.

-Δώδεκα, είπα κι εγώ δίπλα στον Μίνωα, κι ένας ο βασιλιάς αρχιερέας δεκατρείς.

Και μπροστά από τον θρόνο ένα βυθισμένο σε πιο χαμηλό επίπεδο κομμάτι φαινόταν ένα ψηφιδωτό δάπεδο με ανομοιομορφες πέτρες, που ανάμεσα τους κυριαρχούσαν οι μαύρες κι από πάνω μια πέτρινη λεκάνη μεγάλη, σαν να έπλεναν τα πόδια τους εκεί μέσα.

-Δώδεκα άτομα κι ο αρχιερέας βασιλιάς δεκατρείς επανέλαβα, γύρω από αυτόν καθισμένοι και μπροστά μια λεκάνη που να πλένουν τα πόδια τους.

- Σκέφτομαι, είπα, δώδεκα άνθρωποι γύρω από έναν αρχιερέα-βασιλέα καθισμένοι και μπροστά τους μια λεκάνη για το πλύσιμο των ποδιών.

-Η τελετή του Νιπτήρος, αναφώνησε ο Μίνωας.

-Πως είπατε, ρώτησε ο Έβανς;

- Η τελετή του Νιπτήρος του Κυρίου φαίνεται εδώ σαν αναπαράσταση.

-Μα ήταν χιλιάδες χρόνια πριν από την έλευση του Χριστού.

-Ίσως κατά τα ρωμαϊκά χρόνια κάποιος να έφερε αυτήν την εικόνα σαν γνώση, απάντησε ο Μίνωας.

-Απίθανο, αλλά αυτό είναι ανεξήγητο, είπε ο Έβανς.

-Όχι αν το εξηγήσουμε με βάση την γενική θεωρία της σχετικότητας, είπα στον Μίνωα, δίπλα μου. Αυτό

που δεν έχει ακόμα ανακαλυφθεί στην εποχή σας. Εφόσον η Κνωσός και η γύρω περιοχή και μόνο λόγω του ότι ήταν ενεργειακό πεδίο γνωστό στους αρχαίους Μινωίτες και λόγω της ανθρωποθυσιών, έχει μετατραπεί σε ενεργειακή πύλη έντονης καμπυλότητας του κενού χώρου. Και έτσι εύκολα αλλάζει το ηλεκτρομαγνητικό της πεδίο σε σημείο που να επικοινωνεί έτσι, ενεργειακά με άλλες, όπως αυτή της Ιερουσαλήμ. Η οποία πόλη επίσης έχει παρόμοια ενεργειακή ιδιότητα, λόγω του Γολγοθά και των μαρτυρικών σταυρώσεων. Φαίνεται πως η εικόνα του Χριστού να πλένει τα πόδια των μαθητών σε μια λεκάνη εμφανίστηκε μπροστά στους αρχαίους Μινωίτες. Με την αλλαγή του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου. Έτσι.

Και είδαν τη σταύρωση, όλη ή κάποιες στιγμές από εκείνες τις τρεις ώρες της σταυρικής θυσίας και κατάλαβαν πως κάποιος αρχηγός θρησκευτικός που θυσιάστηκε ήταν ο Χριστός ο ταπεινός και σκεφτήκαν εφόσον και ο Μίνωας ήταν βασιλιάς αρχιερέας, να αναπαραστήσουν την ιερή αυτή τελετή.. Το ένιωσαν και το κατάλαβαν. Να ήταν άραγε αυτό που τους επηρέασε στον ανθρωπισμό τους κι οργάνωναν τα συσσίτια;

-Τα οργάνωναν τα συσσίτια, τα βρήκα, και στην γραφή την δική τους λένε πως οι πλούσιοι έδιναν για να ταΐσουν και να φροντίσουν τους πολίτες που είχαν ανάγκη. Τα γράφουν όλα στις πινακίδες τους, είπε ο Μίνωας.

-Το ξέρω, αγαπητέ μου κε Μίνωα, το ξέρω. Κι ακόμα μου δίνει εξήγηση και για το άλλο φαινόμενο, αυτό

που ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης είπε όταν αισθάνθηκε τον σεισμό μετά τον θάνατο του Χριστού στον σταυρό.

-Η Θεός θνήσκει ή το παν απόλεια, δηλαδή ή τώρα πεθαίνει ένας Θεός ή έρχεται η συντέλεια του κόσμου. Και πέθαινε ένας Θεός. Ο υιός του Θεού. Πώς όμως ένας σεισμός από την Ιερουσαλήμ έγινε αισθητός από τα Ιεροσόλυμα στην Αθήνα και να είναι τόσο έντονος ώστε να φανεί σαν να τελειώνει ο κόσμος;

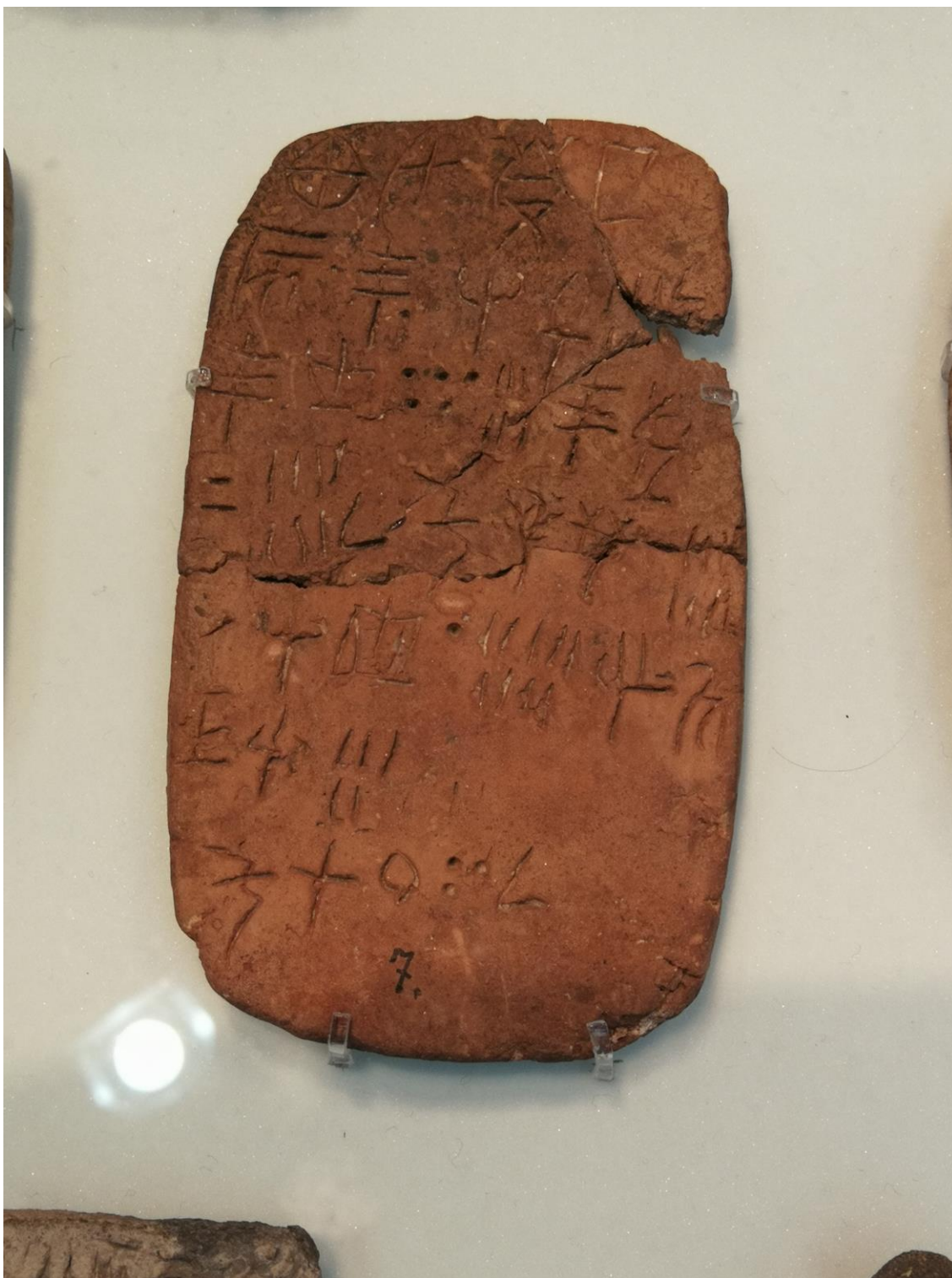
-Είναι πολύ μακριά, είπε ο Μίνωας Καλοκαιρινός.

-Ναι είναι, κι αν ο σεισμός στην Ιερουσαλήμ ήταν τόσο πια μεγάλος, ώστε να γίνει τόσο ισχυρά αισθητός στην αρχαία Αθηνά, θα έπρεπε να έχει ισοπεδωθεί η Ιερουσαλήμ. Και πουθενά στα πατερικά κείμενα δεν αναφέρεται κάτι τέτοιο. Μόνο ότι σχίστηκε το καταπέτασμα, η κουρτίνα του ναού του Σολόμωντος κι ότι άνοιξαν οι τάφοι και αναστήθηκαν οι νεκροί. Δεν αναφέρονται να πέσαν σπίτια και κτίρια. Γίνεται όμως να γίνει τόσο αισθητός αν ενωθούν οι χρονικές πύλες της Κνωσού, της Ιερουσαλήμ και της Αθηνάς.

Εσείς ακόμα δεν ξέρετε, γιατί δεν έχει γίνει, μα κάπου 50 χρόνια μετά από τώρα, θα έρθουν οι Γερμανοί να καταλάβουν την Ελλάδα, και στην Αθήνα του δικού σας μέλλοντος, θα φτιάξουν κοντά στο σημείο ένα κέντρο βασανιστηρίων των Ελλήνων που θα αντισταθούν μετατρέποντας την γύρω περιοχή κοντά σε μια ακόμα ενεργειακή πύλη.

**Ο τόπος εδώ στην Κρήτη είναι γεμάτος από
σταυρούς, από τα προϊστορικά χρόνια, μέχρι τα
ανακτορικά.**

Και στην αρχαία πινακίδα είναι χαραγμένο το σημείο του σταυρού, το οποίο όμως δεν μπορεί να έχει υπολογιστική σημασία, σαν πρόσθεση, καθώς κάτι

τέτοιο έγινε στα σύγχρονα χρόνια κι όχι στα αρχαία εκείνα.

Όπως ξέρεις, έρχομαι από το δικό σας μέλλον. Το σπίτι που μεγάλωσα ήταν μια αρχαία χρονική πύλη, λόγω του ότι σφαγιάστηκαν στον Ιππόδρομο της Θεσσαλονίκης χιλιάδες Θεσσαλονικείς, από τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο, για να γίνουν χριστιανοί. Εκεί λοιπόν στις 25-12-2004 το βράδυ ήμουν όρθια στην κουζίνα του σπιτιού μου, που ένιωσα έναν τεράστιο σεισμό. Κι έχω την έκτη αίσθηση εγώ, την ενόραση, και τα πάντα γύρω στην κουζίνα κουνιόταν. Και πιάστηκα από το πλυντήριο για να κρατηθώ.

Κι όμως κανένας σεισμός δεν έγινε στη Θεσσαλονίκη εκείνη τη μέρα. Λίγες ώρες μετά έγινε στην Ινδονησία, εκεί πέρα μακριά ένας καταστροφικός σεισμός σχεδόν 9 ρίχτερ και ένα φοβερό τσουνάμι που σκότωσε πολύ κόσμο. Κάποια πύλη ενεργειακή και εκεί ενώθηκε με εκείνη του σπιτιού μου και το ένιωσα αυτό. Είναι ένα φαινόμενο φυσικό που μπορεί να γίνει.

-Βλέπω με χαρά ότι στο μέλλον θα ανακαλύψουν οι άνθρωποι πολλά πράγματα και θα εξηγήσουν πολλά φαινόμενα, τα οποία εμείς τώρα δεν μπορούμε. Όπως σας πούμε το που βρέθηκε η άσφαλτος μέσα στο φαράγγι στην Μυριστή μέσα στο χάσμα του σεισμού του 1856; Μ. αυτό που λες μπορώ εγώ να το εξηγήσω, είπε ο κ. Μίνωας. Εγώ είδα σε γαλλικές εφημερίδες αυτήν την άσφαλτο, όταν πρωτοφτιάχτηκε στη

Γαλλία, γιατί έχω επαφές με Γάλλους και γνωρίζω την γλώσσα, είπε ο Μίνωας. Όμως εδώ στην Κρήτη ασφαλτος δεν υπάρχει ούτε τώρα καν. Ίσως κάπου στο μέλλον να γίνει ένας σεισμός, και να πέσει ένα κομμάτι δρόμου στρωμένου με ασφαλτο, αν φτιάξουν κι εδώ ασφαλτο. .

-Μάλλον κάτι τέτοιο θα συμβεί. Και ναι κι εδώ θα υπάρχει ασφαλτος, οι δρόμοι στο μέλλον θα είναι φτιαγμένοι από αυτό το υλικό. Κι ακόμα στον δικό μου χρόνο, απ' όπου έρχομαι δεν είχε ακόμα γίνει κάτι τέτοιο. Δεν έχει γίνει μεγάλος σεισμός στην περιοχή και κανένας δρόμος στρωμένος με ασφαλτο δεν έχει γκρεμιστεί μέχρι το έτος 2018.

Αυτά είπαμε καθώς είχαμε αφήσει τον Έβανς πίσω μόνο του, για να μην καταλάβει ότι μιλάμε κι είχαμε εμείς προχωρήσει.

-Ήθελα σ. αυτά τα σημεία που έσκαψα τομές, να συνεχίσω το σκάψιμο, μα με σταμάτησαν,είπε με παράπονο ο Μίνωας. Και προχωρήσαμε μαζί κοιτάζοντας μέσα από αυτές τις ανασκαπτικές τομές.

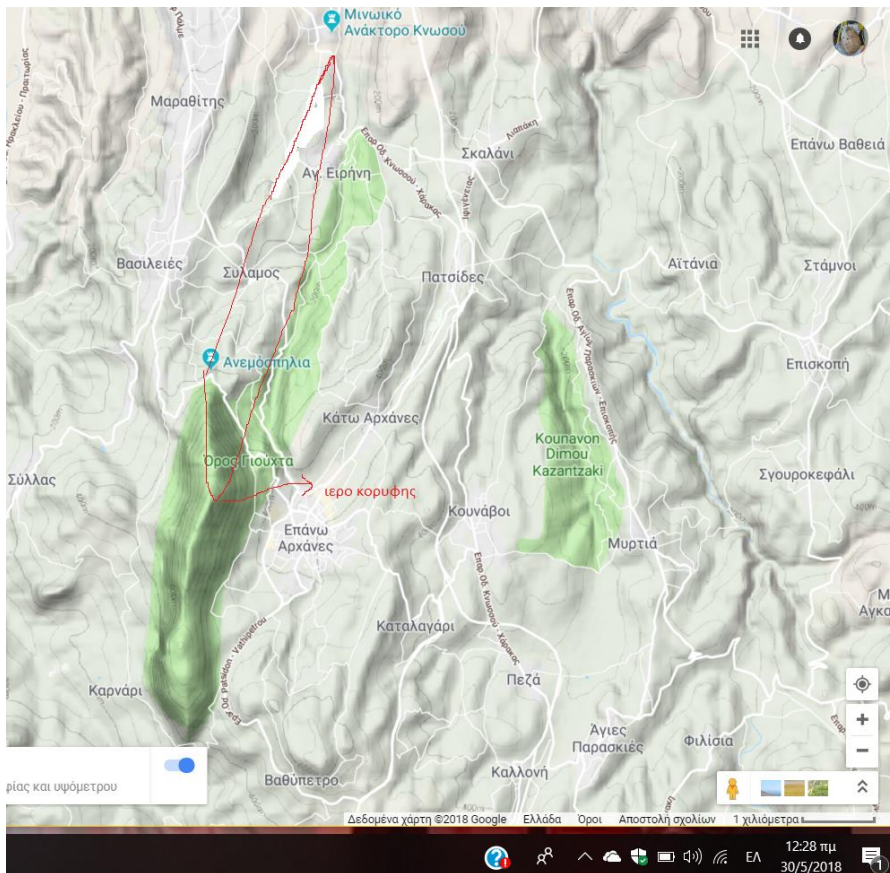
Δεξιά της δυτικής πτέρυγας με τις αποθήκες είχε ανασκάψει και έναν νεολιθικό οικισμό. Η περιοχή κατοικούνταν ήδη από τι 6. 200 π. χ. και ένα τμήμα του διάδρομου που στα νότια, απέναντι από τον Γιούχτα, βρήκε και άλλους σωρούς από πέτρες.

Απέναντι είχε ανασκάψει ένα τμήμα με το πλακόστρωτο και θεωρούσε πως εκεί πέρα βρισκόταν τα λείψανα μια αυλής. Κι απέναντι στα ανατολικά, προς το Κνωσανό φαράγγι ήταν κι αλλά πυθάρια, μάλλον κάποιου αποθηκευτικού χώρου.

Και προς τον Βορρά, προς την πόλη του Ηράκλειου, η εκεί τομή έδειξε κι άλλα ερείπια σωρό.

Μα εκεί πίσω από τις αποθήκες, βρήκε κάποια κομμάτια τοιχογραφίας, ανάμεσα στις πέτρες ενός πλακόστρωτου. Ήταν κάποιες απεικονίσεις ποδιών. Και λίγο σαν προχώρησε προς το τέλος της δικής του ανασκαφής και βγήκε και στάθηκε ανάμεσα στις γκρεμισμένες πέτρες κι όσες ακόμα στεκόταν γερές στους τοίχους των αποθηκών και κοίταξε κατά τον Γιούχτα. Εκεί απέναντι στο νότο είναι η πιο μυτερή κορυφή του βουνού, εκεί που οι Μινωίτες είχαν ένα ακόμα αρχαίο ναό. Και που μαζί με τον άλλον στα Ανεμόσπηλια και το ανάκτορο της Κνωσού, σχημάτιζαν τρίγωνο. Ανάμεσα σε αυτούς τους ενεργειακούς χώρους, γιατί ήξεραν πως τα γεωμετρικά σχήματα ανάμεσα στα ιερά και έναν χώρο ακόμα λατρείας, όπως ήταν και το ανάκτορο και κατοικία του βασιλεία-αρχιερέα, θα έδιναν στους ενεργειακούς τόπους, ακόμα μεγαλύτερη δύναμη. Το είχαν καταλάβει αυτό, όπως το είχαν καταλάβει και οι υπόλοιποι αρχαίοι Έλληνες, και βρίσκουμε τα αρχαίο-ελληνικά οχυρά, να σχηματίζουν γεωμετρικά σχήματα.

Κι έτσι η καμπυλότητα του χωροχρονικού συνεχούς, εξαιτίας της γεωμετρικής αυτής σύνδεσης είναι ακόμα πιο έντονη, και η ενέργεια στους τόπους αυτούς ακόμα πιο δυνατή και με ξεχωριστές δυνατότητες επικοινωνίας ανάμεσα στο σχετικό παρελθόν-παρόν και μέλλον.

Το σκαλινο
τριγωνο το
οποιο σχηματιζεται
αναμεσα στο
ανακτορο της
Κνωσου και το ιερο
κορυφης του
Γιουχτα και τα
Ανεμοσπηλια
στους προποδες
του.

Τέλος Ν Κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟΠΕΜΠΤΟ

Καταγγέλοντας την ενοχή σιωπή

-Κι αυτός αρχαιολόγος είναι, εξοχότατε, φώναξε ο δάσκαλος.

Ανασκαφή κάνουμε εδώ.

-Ο κύριος Καλοκαιρινός δεν είναι αρχαιολόγος, απάντησε ξανά ο διοικητής Φωτιάδης, ο πάλαι ποτέ πρεσβευτής της Τουρκίας στην Αθήνα.

-Μα τι θα πει δεν είναι αρχαιολόγος? Δεν είναι εργασία αυτό που κάναμε εδώ, δεν είναι αποκάλυψη? Τι παραπάνω θα έκανε ένας αρχαιολόγος? Επειδή είμαστε ντόπιοι, κι όχι χαρτογιακάδες κουστουμαρισμένοι ξενόφερτοι λιμοκοντόροι από το εξωτερικό, που ζουν στα μεγάλα και περίτεχνα κτίρια που χτίζουν οι μεγάλοι αρχιτέκτονες του εξωτερικού? Ποιος έχει κάνει από αυτούς ειδικές σπουδές? Τι παραπάνω έχουν αυτοί? Ο κύριος Σλήμαν έμπορος δεν είναι? Τους είδαμε τους επισκέπτες που ήρθαν. Όλοι πλούσιοι, και κάποιοι ακατάδεχτοι, ψιλομύτηδες, που επειδή ακόμα καλά καλά δεν απελευθερωθήκαμε, νομίζουν ότι οι ανακαλύψεις μας δεν αξίζουν. Νομίζουν ότι είμαστε κατώτεροι, ότι δεν

έχουμε άξια, γιατί μένουμε σε φτωχή χώρα και ζούμε μια ταπεινή ζωή.

Αυτοί επειδή γυρίζουν στα μεγάλα σαλόνια και παίρνουν μέρος στους χώρους και στις δεξιώσεις με γνωστούς Ευρωπαίους και αξιωματούχους, νομίζουν ότι μόνο αυτοί είναι άνθρωποι κι εμείς όχι. Επειδή φοράνε ωραία χρυσαφικά και πλούσια χρυσοκέντητα ρούχα είναι καλύτεροι από εμάς? Και ζούνε έχοντας μεγαλύτερη άξια από εμάς? Επειδή συναναστρέφονται με αυτούς που κυβερνούν τον κόσμο, και είναι γνωστοί, είναι καλύτεροι άνθρωποι από εμάς? Δεν είναι οι παράδες και τα μεγάλα σαλόνια που κάνουν τον άνθρωπο? Σας το λέω εγώ σαν δημοδιδάσκαλος, όχι δεν είναι. Κακομαθημένοι, και ακατάδεχτοι εγωιστές είναι, που νομίζουν ότι όλος ο κόσμος τους ανήκει, και ότι πρέπει να υποτασσόμαστε όλοι στη θέληση τους. Ε, λοιπόν οι κρητικοί δεν έχουμε μάθει να υποτασσόμαστε, εξοχότατε, σε κανένα.

Και δεν έχουν ούτε τις δίκες μας γνώσεις, γιατί το να βάζεις ένα ωραίο ρούχο και να χορεύεις στις μεγάλες σάλες, δεν σε κάνει πολιτισμένο και μορφωμένο, ούτε άνθρωπο με άξια. Ούτε την δική μας λεβεντιά, που από την αγάπη για τον τόπο μας, αγωνιστήκαμε και θα αγωνιζόμαστε ενάντια σε κάθε ξένο δυνάστη. Πάντοτε.

-Δεν έχετε τα κατάλληλα εργαλεία, και τις εξιδεικευμένες γνώσεις, και δεν μπορείτε να συνεχίσετε. Υπάρχει κίνδυνος να κάνετε ζημιά στα αρχαία, επέμενε ο διοικητής ο νέος της Κρήτης.

-Εκείνο που ξέρω εγώ, εξοχότατε, είναι ότι δουλέψαμε όλοι και πιο πολύ αυτοί οι αγνοί χωριάτες, που όλοι οι σαλονάτοι κύριοι, οι γνωστοί, οι μεγάλοι και τρανοί, που κάνουν τον σπουδαίο, περηφρονούνε, χύσανε τον ιδρώτα τους, με αντίξοες συνθήκες, τρώγοντας με το κουτάλι τη σκόνη κάθε μέρα, για να βγάλουν στο φως αυτόν τον αρχαίο πολιτισμό. Πού τον κατέστρεψαν οι κατακτητές και προσπαθούμε εμείς να σώσουμε ότι έχει απομείνει, να μην καταστραφεί κι αυτό θαμμένο μέσα στο χώμα. Αυτό θα ήταν πραγματική καταστροφή κι όχι το να ξεθάβουμε εμείς τα αρχαία μας. Και από τις μικρές ανασκαφικές τομές που κάναμε βλέπουμε πως υπάρχουν ακόμα πολύ ωραία πράγματα που είναι από κάτω θαμμένα. Ήταν ένα μοναδικό κόσμημα αυτό το ανάκτορο.

-Τρύπωσε μίσος στην ψυχή σας, αγαπητέ μου δημοδιδάσκαλε, παρατήρησε ο Διοικητής.

-Λέω την αλήθεια εξοχότατε. Κι αν είναι μίσος η απέχθεια που αισθάνομαι γι αυτούς τους χαρτογιακάδες, τότε ίσως το αξίζουν, γιατί δεν προσέφεραν αυτοί ποτέ κανένα καλό στην ανθρώπινη κοινωνία, και έθαιψαν ανθρώπους και συνειδήσεις για να αποκτήσουν τα λεφτά τους και συνεργάστηκαν φορές χιλιάδες με τον εχθρό σε βάρος μας. Κοιτάξτε τους, εξοχότατε, κοιτάξτε αυτούς τους εργάτες, μέχρι τώρα σκλάβοι ήταν, σκλάβοι όλοι ακόμα σχεδόν είμαστε. Αγωνιζόμαστε για την λευτεριά μας. Για την Κρήτη σκάβουνε. Κρητικοί ήτανε αυτοί που έχτισαν αυτά τα αρχαία παλάτια. Τόσους αιώνες εδώ και ακόμα συνεχίζουμε

να υπάρχουμε. Δεν γίναμε Ενετοί και δεν γίναμε Τούρκοι. Ούτε συνεργαστήκαμε με κανέναν από αυτούς. Αυτό το παλάτι πρέπει να ξεσκεπαστεί, για να το βλέπουν τα παιδιά, οι μαθητές, εξοχότατε, και να καταλαβαίνουν αυτό που τους μαθαίνουμε. Ότι είμαστε περήφανοι κρητικοί. Όχι αλάνθαστοι, αλλά αγωνιστές. Κι αυτό μετράει πολύ στον άνθρωπο. Ρωμαίοι περάσαν κάποτε και άλλοι Έλληνες, κατακτητές όλοι. Κι είμαστε εμείς εδώ από τότε, από τόσους αιώνες μετά, συνεχίζουμε να υπάρχουμε. Συνεχίζουμε τον πολιτισμό εκείνων που τα έχτισαν αυτά. Αυτό πρέπει να φαίνεται, να το μάθει ο κόσμος. Είναι η εθνική μας κληρονομιά.

Έγνεψε προς τον Καλοκαιρινό ο διοικητής

-Να τα ξαναδούμε όλα πάλι? Του ζήτησε.

Και καταφατικά κουνώντας εκείνος το κεφάλι έκαναν πάλι τον κύκλο από τα δυτικά, μπαίνοντας πάλι και συναντώντας την ανασκαφή των αποθηκών.

Και πιο πέρα στην άκρη συναθροισμένοι, την εικόνα κοιτώντας, που λένε πως έχει από τον λόγο μεγαλύτερη δύναμη, ευχόταν οι απλοί άνθρωποι που με τα χέρια τους αποκολλούσαν από την γη τα αρχαία ευρήματα, για να μην τα χτυπήσουν με τα σκεπάρνια, όπως τους καθοδηγούσανε, ευχότανε, να πειστεί ο διοικητής και να συνεχίσουνε. Όχι για τα χρήματα μόνο, αν και κάποιοι από αυτούς τα είχανε μεγάλη ανάγκη, μα για την κρητική περηφάνια. Της αποκάλυψης αυτής. Και μурμουρητά και ψίθυροι ακουγότανε από το βάθος, και κάποιοι λέγανε πως να θα δείτε, ακόμα και θα μας πουν να τα ξανασκεπάσουμε, να τα ξαναθάψουμε στο χώμα. Κι

άλλοι επιμένανε πως αν τα δει καλύτερα ο διοικητής, θα αλλάξει γνώμη. Κι άλλοι λέγανε πως άνθρωποι που συνεργαστήκανε με τους Τούρκους δεν νοιάζονταν παρά μονάχα για την προδοσία τους.

Μονάχα που κι εδώ, όπως και στη ζωή, η εικόνα στην τελική δεν είναι ποτέ πιο δυνατή από τα λόγια, αλλιώς δεν θα υπήρχαν αιώνια και αθάνατα όλα τα μεγάλα βιβλία. Και δεν είναι αυτή η καλύτερη, ούτε αυτή που στο τέλος νικάει.

-Εξοχότατε ιδού και πάλι το ανάκτορο του βασιλιά Μίνωα. Κι από ότι έχουμε δοκιμαστικά σκάψει είμαστε κοντά στο να το ξεθάψουμε όλο, αν μας δώσετε την άδεια, είτε ο Καλοκαιρινός και πάλι του έδειξε τι είχε βρει, τα τμήματα που είχε ανασκάψει καθώς και τα ευρήματα που είχε βρει. Ακόμα και αυτά που είχε μεταφέρει στο σπίτι του. Όμως δεν κατάφερε ποτέ να τον μεταπείσει. Κι έτσι σταμάτησε αυτή η πρώτη προσπάθεια.

Σαν ψέματα φαινόταν όλο αυτό, και καμμιά ιστορία δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει επαρκώς αυτήν την απόφαση του Φωτιάδη πάσα, του διοικητή της Κρήτης. Κι όμως σταμάτησαν να σκάβουν. Λες και όλο αυτό ήταν ένα όνειρο, που δεν συνέβει ποτέ. Λες και κοιμήθηκαν όλοι αυτοί οι άνθρωποι μαζί κι ονειρευτήκαν αυτό το μεγάλο όνειρο, αυτήν την φιλόδοξη και κοπιαστική ιδέα. Αυτό που φαινόταν τόσο καλό στην αρχή, που τους γέμιζε χαρά και αισιοδοξία για το μέλλον, κι έκανε την κάθε μέρα τους, όσο κουραστική κι αν ήταν, να είναι χαρούμενη. Και θέλαν να μην τελειώσει ποτέ. Κι όμως τελείωσε. Αυτό το όνειρο τελείωσε. Κι έμοιαζε

τώρα να ξεμακραίνει στα μάτια τους σαν ψέμα. Από τα σκληρά λόγια της διαταγής να σταματήσουν την ανασκαφή. Ένα πρωινό στο Ηράκλειο, μέσα στην Κνωσό, μετατράπηκε το όνειρο σε εφιάλτη, το παραμύθι έγινε ένα ψέμα, κι όλα φάνταζαν σαν μια κοροϊδία. Σαν να μην έγιναν ποτέ. Και ποια πένα ποτέ θα καθήσει να γράψει αποτυπώνοντας αυτή τη στεναχώρια? Αυτών των ανθρώπων, που οι μεγάλοι και σπουδαίοι και τρανοί ποδοπάτησαν τα όνειρα τους, ποδοπάτησαν τις αξίες τους, ότι είχαν ιερό και όσιο. Δεν έφτανε η φτώχεια και η σκλαβιά. Ποδοπάτησαν την ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο, αυτήν την ελπίδα για την οποία έσκαβαν. Γι αυτό το αναθεματισμένο το όνειρο, που μακάρι να μπορούσε να είχε συνεχιστεί. Γι αυτό το όνειρο που τελείωσε τόσο γρήγορα και τόσο άδικα και τόσο ξαφνικά εκείνη τη μέρα στο Ηράκλειο. Αλλά αυτό κάνουν πάντα οι πλούσιοι και οι σπουδαίοι και οι τρανοί. Ποδοπατούνε χωρίς κανένα έλεος τα όνειρα των φτωχών και των μόνων ανθρώπων, των αδικημένων, των απροστάτευτων. Όλων αυτών που μπορεί να έχουν ψυχική δύναμη, αλλά δεν έχουν άλλη εξουσία για να υπερασπίσουν το δικαίωμα τους στο όνειρο.

Κι έμεινε το όνειρο μισό, σκοτωμένο, ατελεύτητο. Κι αυτός ο πλούσιος, ο προδότης των ονείρων του Καλοκαιρινού, και της ψυχής του άλλου του αρχαίου Μινωίτη βασιλιά Μίνωα, αυτός ο σπουδαίος και μεγάλος και τρανός, ο διοικητής Φωτιάδης, ο συλλέκτης αρχαίων αντικείμενων, αγόρασε από έναν απελπισμένο από το πλήθος των εργατών ένα αρχαίο μοναδικό στο είδος του νόμισμα. Αυτήν την έννοια την είχε, να στολίζει το μεγάλο του σπίτι, με τα

μεγάλα τζάκια στους μεγάλους δρόμους της Αθήνας και της Ευρώπης, με το εύρημα της Κνωσού, που δεν άνηκε σε αυτόν, αλλά στον λαό της Κρήτης. Αλλά έτσι κάνουν οι πλούσιοι, οι μεγάλοι, οι σπουδαίοι, οι τρανοί, που φοράνε πάντοτε τα ακριβά και φανταχτερά τους ρούχα. Ζούνε κλέβοντας τη ζωή και ότι ανήκει στους άλλους, στο λαό, στους λιγότερο τυχερούς. Η μάλλον στους λιγότερο κακοποιούς και κακούργους, που δεν τεχνάζονται έργα κακουργίας και προδοσία για να πλουτίσουν και να γίνουν κάποιοι. Γνωστοί, μεγάλοι και τρανοί. Απ. αυτούς που μπορεί να είναι λίγο περισσότερο τίμιοι και δεν αποκτούν ποτέ πολλά λεφτά και μεγάλα σπίτια σε τρανές συνοικίες. Των μεγάλων πρωτευουσών του κόσμου. Πού με εγκλήματα και μόνο γίνονται αυτοί που γίνονται.

Κι άρχισαν μετά να επισκέπτονται κι άλλοι την σταματημένη ανασκαφή στα χρόνια που περνούσαν. Καβάλα στα άλογα με την συνοδεία του Καλοκαιρινού πηγαίνουν οι ξένοι Ευρωπαίοι επισκέπτες, για να δουν την αποκάλυψη.

Μέσα στο έτος 1881, κι ένα χρόνο μετά την προσπάθεια των Γάλλων να συνεχίσουν την ανασκαφή, που και σ. αυτούς δεν έδωσαν άδεια, ήρθε ο Αμερικανός δημοσιογράφος Στήλμαν. Και θέλησε κι αυτός να διαπραγματευτεί την συνέχιση της ανασκαφής.

Κι ύστερα το 1886 ήρθε ειδοποίηση στο σπίτι του Μίνωα, πως έφτασε ο αρχαιοδίφης, έμπορος κι αυτός ο γνωστός ο Σλήμαν κι ήθελε να δει κι αυτός την Κνωσό.

Αφού τους επισκέφθηκε στο παραλιακό τους το σπίτι κι έφαγε και θαύμασε τη θέα της θάλασσας, ο Μίνωας τον κατέβασε στο υπόγειο για να του δείξει την συλλογή από τα ευρήματα του. Τα 365 ευρήματα του από την ανασκαφή. Εντυπωσιασμένος ο Σλήμαν ζήτησε και πήγαν την άλλη μέρα στην ανασκαφή. Εκτίμησε την δουλειά και την προσπάθεια που είχε γίνει και του μπήκε στο κεφάλι η ιδέα να προσπαθήσει κι εκείνος.

Τρία χρόνια μετά ξαναγύρισε, να δει πάλι τον Μίνωα, που στο μεταξύ είχε αποτύχει και είχε οικονομικά καταστραφεί, και να επιχειρήσει εκείνος να συνεχίσει την ανασκαφή στο λόφο της Κεφάλας. Το προσπάθησε για ένα χρόνο, μέχρι που τον βρήκε ο θάνατος το 1890.

Κι ήταν γραφτό του Μίνωα, του πρώτου ανασκαφέα της Κνωσού να ξεναγήσει ακόμα έναν άνθρωπο στην ανακάλυψη του. Την Άνοιξη του 1894, υπομονετικός και καλοδιάθετος πάντα, παρά τα προβλήματα του, ξενάγησε αυτόν που προοριζόταν για να γίνει ο διάδοχος του. Τον Άγγλο Αρθούρο Έβανς, που κατάλαβε κι αυτός, έχοντας ζήσει τις δικές του περιπέτειες, την αξία της Κρήτης και του ανακτόρου εκείνου, που ακόμα και σ. αυτήν την επί μέρους ανασκαφή φαινόταν η αξία του.

Κατάφερε να αγοράσει με την βοήθεια του Ιωσήφ Χατζηδάκη, για 6. 000 δραχμές, το ένα τέταρτο του λόφου της Κεφάλας. Κι έπρεπε να περιμένει μετά την ιστορία, να νικηθούν οριστικά οι Τούρκοι, να ηρεμήσουν τα πράγματα, όπως λένε, για να πάρει την σκυτάλη της ανασκαφής από τον Μίνωα

Καλοκαιρινό, κι ατυχώς την ιστορική μνήμη και όλη τη δόξα της αποκάλυψης αυτής.

Όμως ήταν μόνο μια σκυτάλη την οποία πήρε και συνέχισε τερματίζοντας το δρόμο αυτό.

Αναστηλώνοντας το Μινωικό ανάκτορο και αναδεικνύοντας το. Όμως, όπως και σε κάθε αγώνα, υπάρχει εκείνος που τον ξεκίνησε. Εκείνος που παρέδωσε την σκυτάλη.

Και μπορεί βέβαια παραδίδοντας αυτή τη σκυτάλη, η αποκάλυψη ενός μεγαλύτερου τμήματος του ανακτόρου να έγινε από τον Έβανς, όμως για μια χριστιανική κοινωνία, την μεγαλύτερη αποκάλυψη που αφορά την Κνωσό, την έκανε ο Μίνωας Καλοκαιρινός. Διότι ανασκάβοντας τις αποθήκες, και βρίσκοντας τις πινακίδες που αφορούν τα συσσίτια που οργάνωνε ο βασιλιάς, βρήκε μια κοινωνία, η οποία τάιζε τους φτωχούς πολίτες της πόλης της Κνωσού, με την συνεισφορά και των πλουσίων πολιτών και έτσι ενώ υπήρχε κοινωνική διαστρωμάτωση, άρχοντες και απλοί πολίτες, πλούσιοι και φτωχοί, οι πλούσιοι βοηθούσαν τους φτωχούς. Σε ποια σημερινή κοινωνία, γίνεται αυτό σε καθημερινή βάση; Υπάρχουν αγαθοεργίες των πλουσίων και συσσίτια, όμως όλοι οι πολίτες δεν έχουν σε αυτά πρόσβαση. Και κυρίως σε ποιο άλλο μέρος του αρχαίου κόσμου, βρίσκεται κάτι παρόμοιο; Ο βασιλιάς να οργανώνει συσσίτια για τον λαό συστηματικά; Αυτό έγινε μόνο από την πρώτη χριστιανική κοινωνία, στον αρχαίο κόσμο, και τις αγάπες, τα τραπέζια που οργάνωναν σε καθημερινή

βάση οι μαθητές του Χρίστου, και έτρωγαν όλοι οι Χριστιανοί μαζί.

Ο Μινωικός πολιτισμός ήταν όπως είναι η Κρήτη σήμερα. Καλή και άγρια. Με αγάπη, φιλοξενία, και επαναστατημένο αίμα. Είχε αυτήν την φροντίδα από τον βασιλιά-ιερέα, είχε όμως και τον Λαβύρινθο και τις ανθρωποθυσίες, που είναι κάτι σκληρό, θέλοντας να εξευμενίσουν τους θεούς. Διότι ναι μεν η ανθρωποθυσία στα Ανεμόσπηλια πρέπει να ήταν ίσως μια και μοναδική. Όμως και στην Κνωσό έχουν βρεθεί σκελετοί ανθρωποθυσίας, όπως και σε άλλα μέρη της Κρήτης.

Και αυτό όλο αποδεικνύει την συνέχεια αυτού του λαού. Σύγχρονοι Μινωίτες είμαστε όλοι και απόγονοι εκείνων.

Και την πιο σημαντική ανακάλυψη του ανακτόρου της Κνωσού, την έκανε ο Μίνωας Καλοκαιρινός, διότι αξιώθηκε να βρει το πιο αυτούσιο και καλά διατηρημένο τμήμα του ανακτόρου, εκείνο το κομμάτι των αποθηκών που βρήκε. Όλο το άλλο τμήμα του φαίνεται πως είναι ανακατασκευασμένο. Διότι ήταν πέτρες σκορπισμένες και ρημαγμένες και υπέθεσε ο Έβανς, ο δεύτερος ανασκαφέας το τι και το πως μπορούσε να είναι το αρχαίο ανάκτορο, από τα ευρήματα, και τις τοιχογραφίες και τη γνώση από αλλά αρχαία ανάκτορα που είχε γνώση.

Γι αυτό και δεν μπορούμε να ξέρουμε ότι το αρχαίο ανάκτορο ήταν ακριβώς έτσι όπως αναστηλώθηκε. Με κάποιο τρόπο έπρεπε να αναστηλωθεί το υπόλοιπο ανάκτορο και να ανακατασκευαστεί και αυτό έγινε. Αλλά είναι σωστό να ξέρουμε ποιος βρήκε

και τι και ποτέ και όλη την ολοκληρωμένη ιστορία της ανασκαφής.

Τέλος Ε Κεφαλαίου

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Κρήτη, ο Ψειλορήτης με τις χιονισμένες κορφές που τα σύννεφα φιλούνε, που φιλέτα μες στην Άνοιξη ανοίγονται και φαίνονται οι πράσινες λωρίδες γης, σαν λιώνουνε σιγά σιγά τα χιόνια.

Τόσο ψιλός που τον φυλάει κάθε νύχτα ο ήλιος, που τραβά να ξεκουράζεται στην αγκαλιά της κορφής του πίσω.

Κι οι άνθρωποι με την κρητική προφορά με τις ωραίες λέξεις. Με τα μακριά μουστάκια τους οι άντρες οι λεβέντες που περήφανοι πατούνε για τον τόπο τους. Και οι γυναίκες νιες και μεγαλύτερες, με τα μακριά μαύρα μαλλιά και τα σκούρα μάτια.

Με το σταθερό περπάτημα στη γη με τη λύρα, το λαούτο και το τραγούδι. Με τον άνεμο στην ψυχή να καθαρίζει φυσώντας από βουνό και θάλασσα την πνοή του.

Και τα πρόβατα στη βοσκή, και τα κατσίκια που φωνάζουν κουνώντας τα στρογγυλεμένα κερατά τους. Τα κατσίκια και τ. αρνιά του Ψηλορείτη. Και σου λένε:

-Τι θες εδώ πάνω στις απάτητες κορφές μας? Τι θες ξέने? Προσκυνητής στη χάρη του Ψηλορείτη μας ήρθες?

Κι απαντάς «ναι» σ. αυτό, χωρίς να το καταλάβεις.

Και σκάβουνε κι αυτά τη γη ψηλά επάνω
σκαρφαλώνοντας, μες στο ηλιοβασίλεμα. Και τ. άλλα
τα αθώα πάνω στο δρόμο βόσκουνε βελάζοντας
στους περαστικούς. Το χώμα. Η μυρωδιά. Το γρασίδι.
Τα λουλούδια. Ο έρωτας.

Παλιά ήταν μόνο ένα νησί. Με χώμα κάτω. Σκέτο
χώμα. Κι ύστερα οι άνθρωποι πήραν τις πέτρες και
χτίσανε σπίτια κι ανάκτορα. Και έστησαν κορμούς
μέσα στο χώμα, φτιάχνοντας τους κολώνες. Να
στηρίξουν τα ανάκτορα, και τους ναούς και τα σπίτια
τους. Κι ύστερα κάηκαν οι κολώνες, και πέσαν οι
πέτρες κάτω. Κι ήταν οι πέτρες ακουμπισμένες,
σκορπισμένες πάνω στο χώμα. Σωρός. Εκεί με την
κάτω πλευρά της μία μία, να παίρνει πάνω της το
χώμα. Με τη βροχή και με την υγρασία. Και τα παιδιά
που παίζαν τις αναποδογύριζαν και τις βλέπαν κάτω
λερωμένες.

Μα στις επόμενες χιλιετίες έστησαν πάνω στο χώμα
άσφαλτο κι ύστερα πάνω στο χώμα οι κορμοί των
δέντρων έδιναν πια το φως στους ανθρώπους.

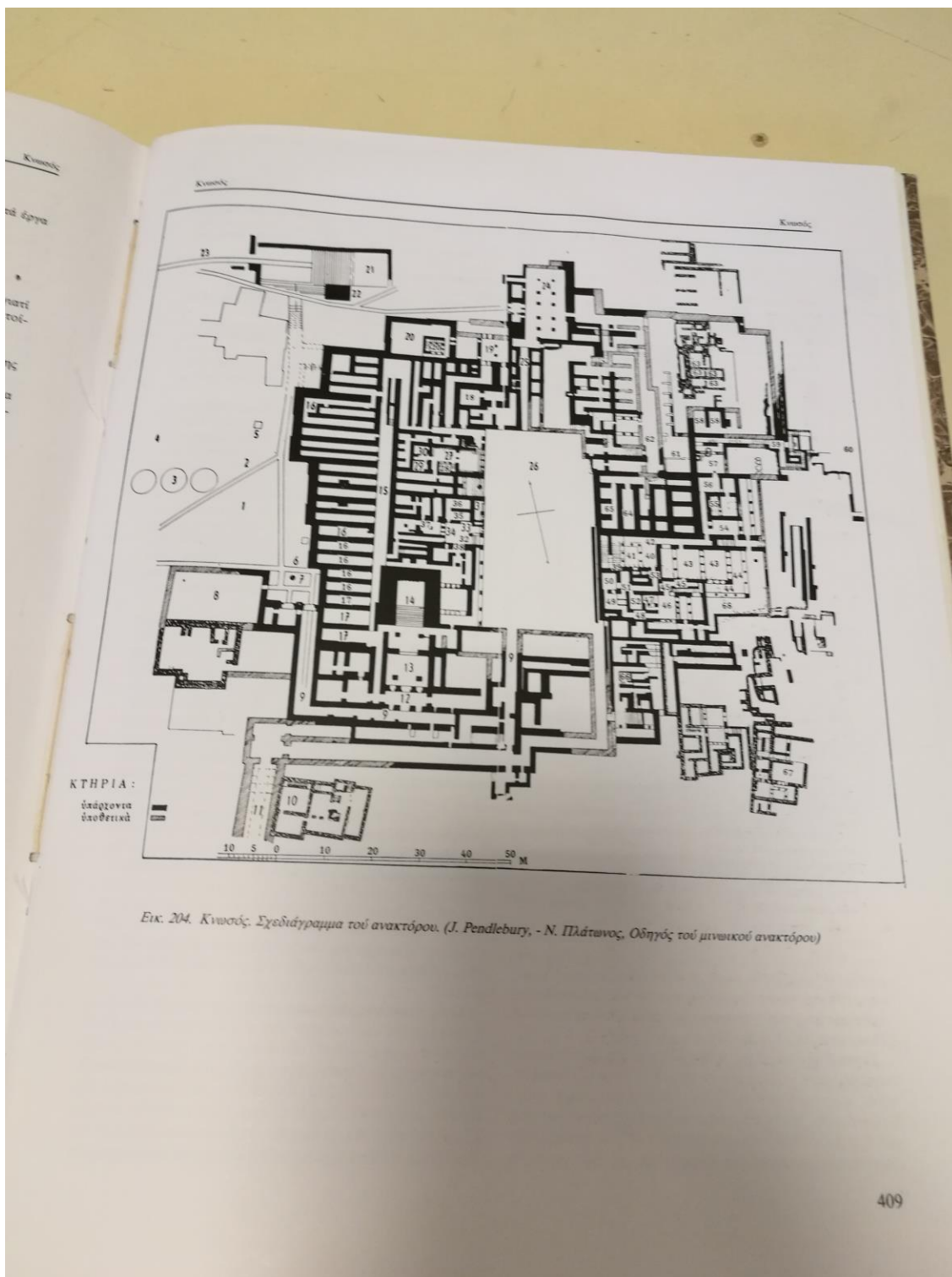
Και ποτέ πέτρα δεν αγαπήθηκε στον κόσμο πιότερο
απ. αυτήν. Πέτρα μέσα στην σκιά που γίνεται των
ανθρώπων και των εμπόρων, φωλιά, σπίτι και
δουλειά. Πετρά υγρή και σκιερή. Δίπλα σ. εκείνη που
έγινε τοίχος και λιάζεται στον ήλιο. Και καίει. Και
μέσα της ένας θρόνος. Ένας λευκός θρόνος, πιο
μέσα, που καθόταν όχι μόνο ένας βασιλιάς ιερέας,
αλλά και η βασίλισσα του, ιέρεια κι αυτή. Όλοι θα
μιλούσαν για το θρόνο του Μίνωα, μα αυτός ήταν και
της βασίλισσας και κάθε βασίλισσας που ήταν και
ιέρεια, εκπροσωπώντας την μητέρα θεότητα. Αυτήν

που πίστευαν οι Μινωίτες. Κι ύστερα ξεσκίστηκαν των ανθρώπων τα φλάμπουρα πάνω στο κύμα, εκείνα που τα έστησαν σε κάθε παραλία. Και που τίποτα δεν άφησε να κρατηθεί για πάντα εκείνη η πέτρα, η μύτη του φαραγγιού που περνάει πλάι απ. την Κνωσό, με το φαράγγι της που μέσα στην αρχαία θάλασσα του Καρτερού βυθίζεται, κοιτώντας με περηφάνια τον καταγάλανο ουρανό, κι εκείνα τα λευκά και ροζ λουλούδια στις θυμωνιές, και τ. άλλα πάνω στα δέντρα που δίνανε καρπούς. Μέσα στην αρχή κάθε καλοκαιριού, για να στολίζουν το πράσινο της βλάστησης.

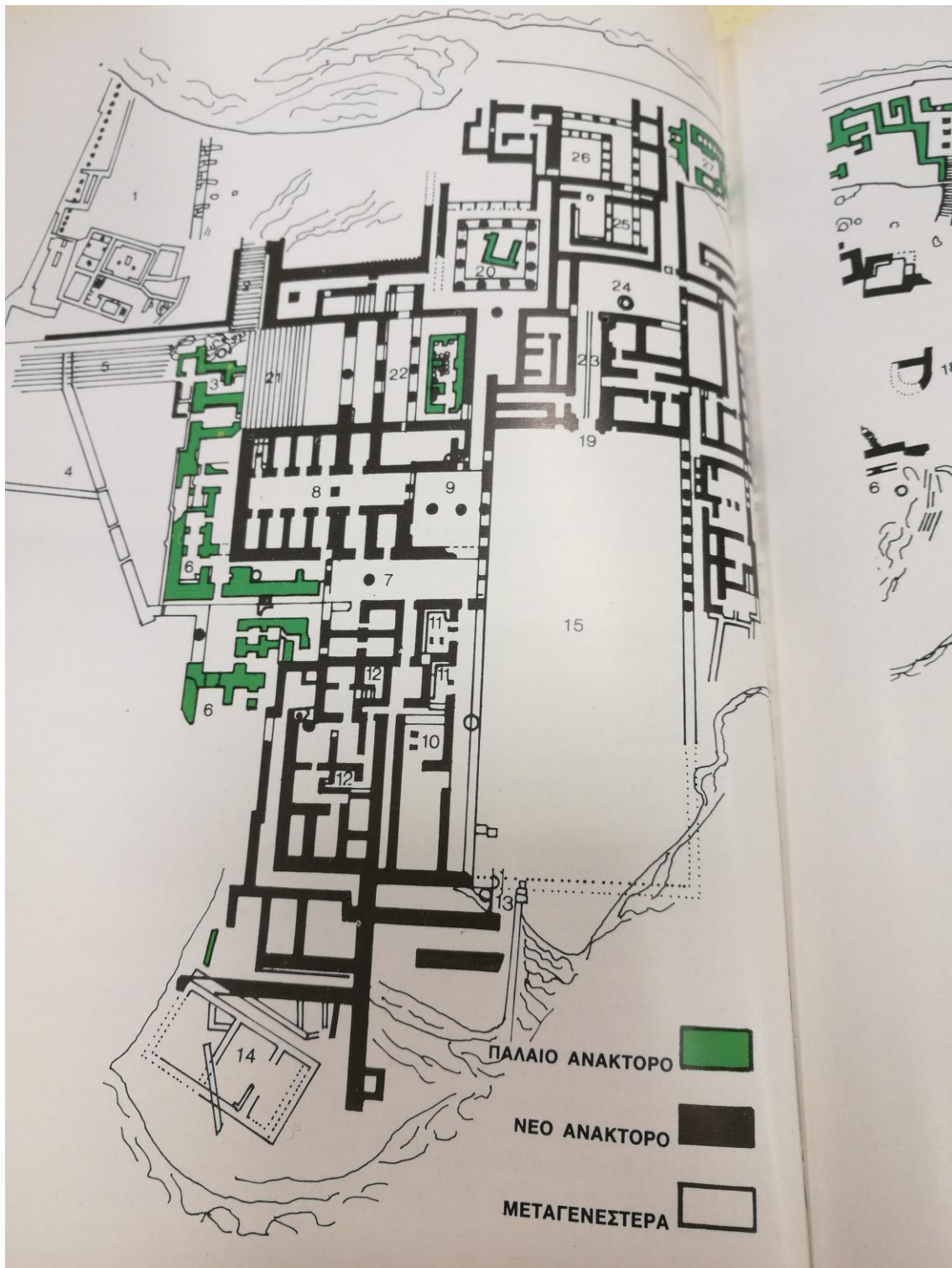
Έτσι κάπως κύλησε η ζωή και θάφτηκε σαν ήρθε η ώρα της να τελειώσει η πόλη και τ. ανάκτορο της Κνωσού, για να μετατραπούν σε κάστρο στο λιμάνι, σε νέα σπίτια κι ό,τι απόμεινε να αποκαλυφθεί μέσα σε λίγες χειμωνιάτικες liaκάδες, στην όψη του 19ου αιώνα. Σε μια τέτοια αιωνία γη λοιπόν, είναι το μινωικό συγκρότημα, το οποίο αποτελούνταν από δυο ανάκτορα και δυο λαβυρίνθους και τα ιερά και τα μικρότερα ανάκτορα στις Αρχάνες, στον Καρτερό και στη Γόρτυνα.

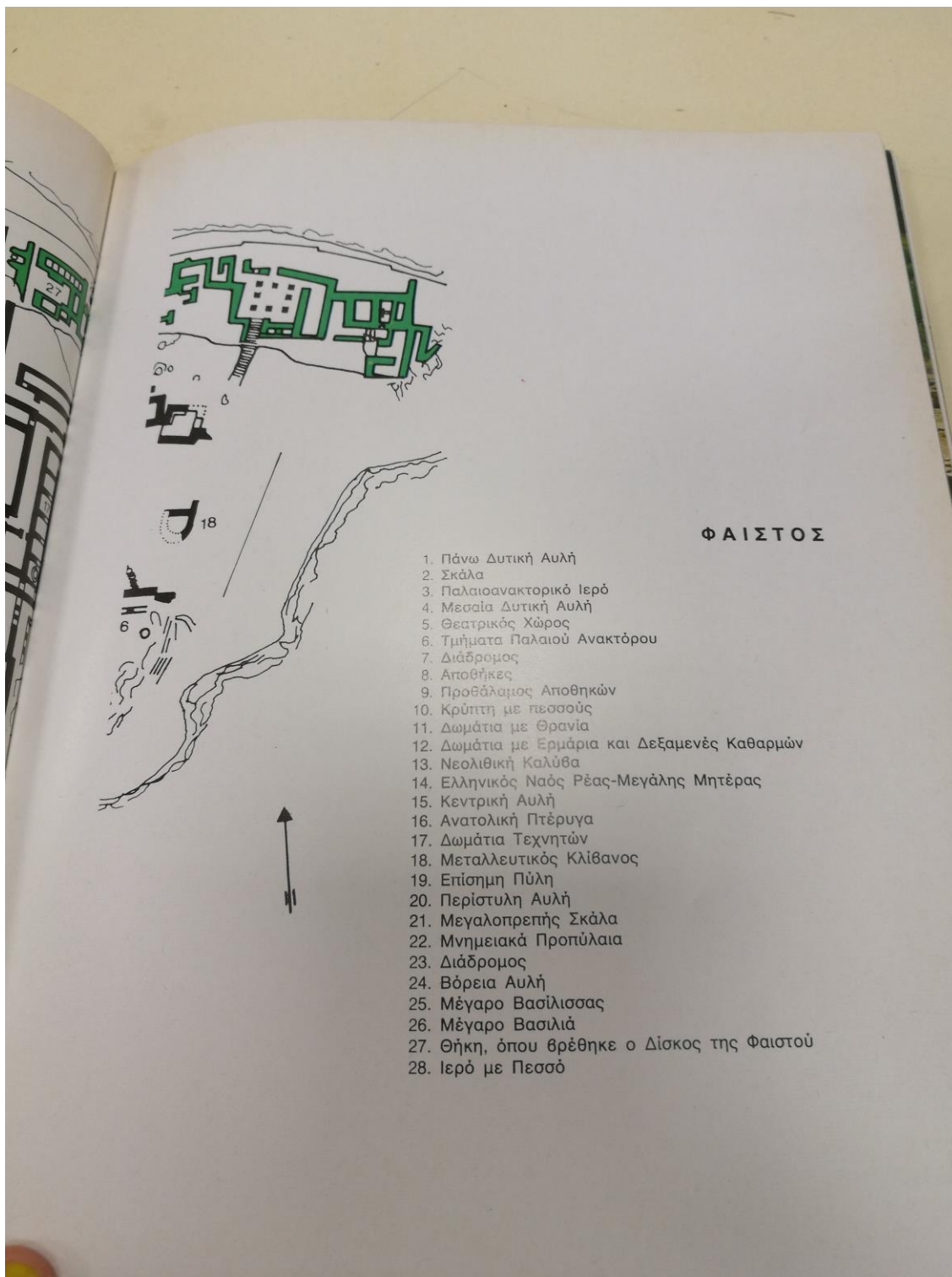
Κι όπως παρατηρεί κανείς την Φαιστό και την Κνωσό, βλέπει ότι κατά αρχήν στην δυτική πλευρά και του ενός και του άλλου ανακτόρου βρισκόταν οι αποθήκες και κάποια ιερά. Επίσης τα δωμάτια της βασίλισσας στην Κνωσό έβλεπαν τον Γιούχτα, και στην Φαιστό επίσης έβλεπαν τον Γιούχτα. Γιατί και στα δυο οι βασιλείς διέμεναν σε χώρους που βρισκόταν προς το βουνό των θεών. Και στα δυο

ανάκτορα στην μέση βρίσκεται η μαρμαρόστρωτη κεντρική αυλή και εκείνα τα διαμερίσματα που έβλεπαν προς τον βορρά στην Κνωσό, όπως η δεξαμενή των καθαρμών της βόρειας πλευράς, στην Φαιστό βρίσκονται με προσανατολισμό προς τον Νότο, όπου και η αντίστοιχη δεξαμενή των καθαρμών. Θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι ήθελαν να εξαγνίσουν σαν Μινωικό συγκρότημα και τον βορρά και τον Νότο. Γιατί όμως? Ίσως γιατί από εκεί ήταν τα δυο πελάγη, το Αιγαίο πέλαγος στον Βορρά και το Λιβυκό στο Νότο, απ. όπου κατεύθαναν με πλεούμενα οι εχθροί και οι κατακτητές.

1. Δυτική Αυλή (2200 π.Χ.)
2. Πλακοστρωμένη διάβαση προς το Ανάκτορο
3. Βόθροι απορριμάτων
4. Υστερομινωικά σπίτια όπου βρέθηκαν αγγεία για τη λατρεία των φιδιών
5. Βωμός
6. Δυτική Πύλη του Ανακτόρου
7. Αίθουσα εισόδου με την κολόνα
8. Αίθουσα υποδοχής, όπου υπήρχε θρόνος
9. Διάδρομος της Πομπής
10. Το Νότιο Σπίτι
11. Η Κλιμακωτή Στοά
12. Η νότια είσοδος του Ανακτόρου
13. Τα Προπύλαια
14. Η σκάλα που οδηγούσε στο Piano Nobile
15. Διάδρομος των Αποθηκών
16. 19 Αποθήκες που χρησιμοποιούνταν
17. 3 Αποθήκες, που δεν χρησιμοποιούνταν
18. Τα «Παλιά Κελιά», όπου βρέθηκε σε αρκετό βάθος ο «Κροκοσυλλέκτης», η αρχαιότερη τοιχογραφία της Μινωικής Κρήτης
19. Προστώο
20. Δεξαμενή Καθαριού και χώρος μύησης
21. Υπαίθριος θεατρικός χώρος
22. Το θεωρείο του Μίνωα
23. Ο πλακόστρωτος δρόμος προς το Μικρό Ανάκτορο
24. Η βόρεια είσοδος του Ανακτόρου, το «Τελωνείο»
25. Αριστερά και δεξιά: οι στοές της εισόδου. Στη δυτική στοά βρέθηκε η ανάγλυφη τοιχογραφία του ταύρου, που αντίγραφο της τοποθετήθηκε στην αρχική της θέση.
26. Η κεντρική Αυλή του Ανακτόρου
27. Η αίθουσα του θρόνου του Μίνωα
28. Δεξαμενή τελετουργικών καθαρισμών
29. Μικρό Ιερό
30. Το «Μαγειρείο»
- 31-36. Το Ιερό του Ανακτόρου
32. Είσοδος προς το Ιερό
33. Το Ιερό
34. Αυλή - Πρόδρομος, με το πέτρινο πεζούλι
35. Το δωμάτιο του «Ψηλού Πιθαριού»
36. Τα θησαυροφυλάκια, όπου φυλάσσονταν οι θησαυροί του Ιερού. Εδώ βρέθηκαν τα είδωλα της Θεάς με τα φίδια
37. Υπόστυλες Κρύπτες. Βορεινά απ' αυτές το δωμάτιο με τις γούρνες, όπου έτρεχε το αίμα του θυσιαζομένου ζώου. Στις κολόνες είναι χαραγμένος ο Διπλός Πέλεκυς
38. Ο ανοικτός χώρος που μπαίνομε από την είσοδο 38 είναι ο μόνος στην περιοχή του ανακτόρου, που δέχτηκε αργότερα ένα Ελληνικό ναό.
39. Το Μεγάλο Κλιμακοστάσιο, από τα πιο θαυμαστά έργα του Μινωικού Πολιτισμού
40. Η θέση που βρέθηκε η τοιχογραφία των 8 σχημάτων Ασπίδων
41. Επάνω Στοά. Φωταγωγός
42. Κεντρικός διάδρομος
43. Η αίθουσα των Διπλών Πελέκεων. Ονομάστηκε έτσι γιατί πολλά τέτοια σύμβολα βρέθηκαν χαραγμένα στους τοίχους
44. Στοά
45. Τεθλασμένος διάδρομος που οδηγεί στα διαμερίσματα της Βασιλίσσας
46. Τα διαμερίσματα της βασίλισσας. Πάνω από την πόρτα της εισόδου αντίγραφο της θαλασσογραφίας με τα δελφίνα
47. Το λουτρό της βασίλισσας. Η μπανιέρα είναι συμπληρωμένη με γύψο
48. Ο διάδρομος του Ζωγραφιστού Πιθαριού
49. Η τουαλέτα της βασίλισσας
50. Η Αυλή με τις ρόκες, όπου υποτίθεται πως έκλωθαν οι γυναίκες
51. Σκοτεινός διάδρομος, όπου φαίνεται το θαυμάσιο αποχτευντικό σύστημα των διαμερισμάτων
52. Το Θησαυροφυλάκιο. Εδώ βρέθηκε η πιο μεγάλη πινακίδα
53. Σκάλα προς τα επάνω πατώματα των διαμερισμάτων της βασίλισσας. Στο σημείο αυτό βρέθηκε το χρυσελεφάντινο αγαλματάκι του «Ταυροκαθάπτη»
54. Εργαστήριο των πήλοπλάστων
55. Εργαστήριο των λιθοξόων, όπου βρίσκονται κομμάτια σπαρτιατικού βασάλτη (Lapis lacedaemonius)
56. Το «Σχολείο» κεραμικής με πάγκους και γούρνες
57. Η αυλή με το πέτρινο στόμιο, για την αποχέτευση των νερών της βροχής από τη στέγη της Μεγάλης Ανατολικής Αίθουσας
58. Η αποθήκη με τα Γιγάντιο Πιθάρια, λείψανα του παλαιότερου Ανακτόρου (MM II)
59. Ο ανατολικός Προμαχώνας του Ανακτόρου
60. Η αρένα των ταυρομαχιών
61. Το Υδραγωγείο με τους πήλινους σωλήνες του πρώτου Ανακτόρου
62. Ο «Διάδρομος του Ζατρίκιου» όπου βρέθηκε το σκάκι
63. Οι αποθήκες της βασιλικής κεραμικής «Ωοκέλυφα αγγεία MM II ρυθμού
64. Η αποθήκη των πιθαριών με τα μετάλλια
65. Ο διάδρομος των αδιεξόδων
66. Το Μικρό Ιερό των Διπλών Πελέκεων της Υστερομινωικής III περιόδου
67. Το Νοτιοανατολικό Σπίτι με τράπεζα προσφορών

Το ανάκτορο της Φαιστού

Και τα δυο ανάκτορα είχαν έντονο το θρησκευτικό στοιχείο, και ενσωματωμένα ιερά εντός τους, καθώς οι βασιλείς ήταν και αρχιερείς.

Αυτό λοιπόν που ήταν ένα μοναδικό στοιχείο, που τους έκανε να ξεχωρίζουν τα πρόσωπα που έβλεπαν στον ουρανό, ένας μοναδικός λαός στον οποίο φανεωνόταν πρωτόγνωρα φαινόμενα ακόμα και για τους σύγχρονους ανθρώπους σήμερα. Η φύση τους η κρητική και μοναδική. Κι αυτό που βλέπαν να ξεχωρίζει το λάτρευαν σαν θεό, φτιάχνοντας αγάλματα και ξόανα. Κι αυτό που είδαν και κατέγραψαν στον δίσκο της Φαιστού.

Ο ίδιος ο δίσκος είναι ένα μοναδικό σε σχήμα αντικείμενο, στρόγγυλο, όταν καμία άλλη πινακίδα δεν φέρει αυτό το σχήμα και κυρίως αυτήν την χάραξη, την διαμόρφωση. Είναι μια κίνηση, όπως περιγράφεται το σύμπαν σήμερα σαν μια σπείρα σε μια αέναη κίνηση. Όπως αυτός ο κενός χώρος, το σύμπαν, ελίσσεται, καμπυλώνεται, συστρέφεται, συνεχώς μεταβαλλόμενος. Βλέπουμε στο δίσκο της Φαιστού, εικόνα με ιπτάμενο δίσκο, με άνθρωπο με σώμα ανθρώπου και κεφάλι πουλιού, όχι ταύρου, όπως ο Μινώταυρος, αλλά πουλιού. Βλέπουμε διαστημόπλοια, αγγέλους, την θεά της γονιμότητας, εκείνης με τα φίδια της Κνωσού, και τέλος τους ανθρώπους με το πανκ χτένισμα, το στέμμα του φωτός, τους εξωγήινους, και την ροζέτα. Κι αν το σύμβολο της γης είναι ένας κύκλος με μια κουκίδα στη μέση (σύμφωνα με την εξήγηση του 5ου ΕΠΑΛ Ηράκλειου) τότε ένας κύκλος με πολλές κουκίδες,

είναι ένας γαλαξίας με πολλούς πλανήτες, ή ακόμα κι ένα σύμπαν με πολλούς γαλαξίες.

Είναι λοιπόν η αστροπύλη των Αστεριουσίων στα νότια του νομού Ηράκλειου, εκεί απ. οπού διέρχονται οι άνθρωποι από άλλους πλανήτες στη γη, είναι το ηλεκτρομαγνητικό πεδίο του Τσούτσουρου ή Τσούτσουρα, που έφερε σε επαφή τους αρχαίους Μινώιτες με άλλους κόσμους. Είναι η πιο αρχαία καταγεγραμμένη απόδειξη της θεωρίας της σχετικότητας, της καμπύλωσης του χωροχρονικού συνεχούς, της πραγματικής και ακόμα στους περισσότερους από εμάς άγνωστης φύσης του σύμπαντος κόσμου. Αυτή που για πρώτη φορά ειπώθηκε και καταγράφηκε στο δίσκο της Φαιστού. Όπου και αν ακόμα δεχτούμε την άποψη Όουενς για την ωδή στην εγκυμονούσα θεά, δεν μπορούμε από το να μην δούμε όλες αυτές τις εικόνες, που είδα εγώ και εξήγησα πάνω στο δίσκο. Όταν έγραψε με εικονογραφήματα στον δίσκο επάνω, ο αρχαίος δημιουργός, έδωσε κι αυτό το σχήμα, στρόγγυλο με σπείρες, για να εξηγήσει το τι και το πως της ζωής. Ένα αρχαίο ντοκουμέντο αστροφυσικής.

Ο ΔΙΣΚΟΣ ΤΗΣ ΦΑΙΣΤΟΥ

1η πλευρά, 1η Ιστορία

Κάποτε στο νότο της Ελλάδας, την άνοιξη, στην παραλία, κατέβηκαν οι Μινωίτες, βγαίνοντας από τα σπίτια τους, παρατηρώντας την άνθιση των δέντρων, των λουλουδιών και της φύσης και έστησαν χορό για να γιορτάσουν μια ακόμα ανάσταση της. Τότε εκείνη την άνοιξη, ήρθε άνθρωπος του φωτός (με στέμμα φωτεινό πάνω στο κεφάλι του) από μακριά και είδε τους Μινωίτες με τα παιδιά τους, και τους παρατήρησε στη γιορτή τους αυτή.

Σαν άγγελος φάνηκε πάνω από τη θάλασσα, να έρχεται από άλλο κόσμο, κι ήταν παιδί αυτό που είδε τον ιπτάμενο δίσκο με τον οποίο είχε έρθει ο άνθρωπος με το φως στο κεφάλι, ο εξωγήινος, και μετά είδε την θεά της γονιμότητας. Κι είδε κι ο πατέρας του παιδιού και του φάνηκαν σαν να είναι πουλιά, δυο όμοιοι, δίδυμοι εξωγήινοι, που βγήκαν πάνω από τα κύματα. Στην αρχή φάνηκε ένας κι ύστερα φάνηκαν δυο.

Τη νύχτα φωτίζοντας την παραλία με φωτιές οι Μινωίτες και παρατηρώντας, είδαν και πάλι πάνω από τα κύματα, σαν πουλιά τους εξωγήινους ανθρώπους. Και τα δελφίνια πετάξαν ψηλά και τα πτηνά και τα όρνια τα είδαν να έχουν παράξενη συμπεριφορά, όταν οι εξωγήινοι ήταν στην παραλία.

1^η πλευρά, 2^η ιστορία

Άνοιξη ήταν πάλι όταν το παιδί ή τα παιδιά είδαν τους εξωγήινους που μοιάζαν με πουλιά να κατεβαίνουν και να φαίνονται σαν άγγελοι με φτερά πάνω από τη θάλασσα κι ανάμεσα τους είδαν της θεά της γονιμότητας. Χέρι φίλιας έτειναν με φιλικές διαθέσεις, οι εξωγήινοι που είχαν έρθει από τον ουρανό, πάνω από τη θάλασσα, αλλά οι Μινωίτες αρνήθηκαν, κι οι εξωγήινοι που είχαν έρθει για να δουν τους ανθρώπους, έφυγαν με το διαστημόπλοιο.

2η πλευρά, 1η Ιστορία

Κι όταν ήρθε το καλοκαίρι, οι άνθρωποι είδαν πάλι τη θεά της γονιμότητας και τους εξωγήινους. Και πάνω στον ουρανό, αυτοί τους έδειξαν την εικόνα κι άλλων ανθρώπων να ζουν ανάμεσα στα στάχυα, να μένουν σε διάφορες σκηνές και μοιάζαν σαν μαιμούδες (η πρότερη μορφή του ανθρωπίνου είδους που εξελίχθηκε) μα ήταν άνθρωποι.

Κι εξωγήινοι μέσα από το διαστημόπλοιο τους έβλεπαν αυτούς και τ. αστέρια κι έναν κομήτη που πέρασε πάνω από τη θάλασσα. Από την ξηρά και μέσα από τα καράβια, τον παρατηρούσαν τον κομήτη και τ. αστέρια. Τα χέρια τους σήκωσαν ψηλά προς τον ουρανό, τ. αστέρια και τον κομήτη κι έβλεπαν με

έκπληξη την εικόνα των περίεργων σκηνικών που εξελισσόταν πάνω από τη θάλασσα. Έβλεπαν λοιπόν οι Μινωίτες αυτούς τους περίεργους ανθρώπους, που έμεναν σε σκηνές φτιαγμένες από δέρμα ζώων, κι είχαν κι αυτοί τη δική τους θάλασσα με τα δελφίνια και τη γη με τα σπάρτα και τα ζώα και τα πουλιά και λάτρευαν κι αυτοί θεούς, όπως έκαναν κι οι Μινωίτες. Κι έμοιαζαν οι δυο κόσμοι αυτοί σαν να ήταν δίδυμοι, με ζωή και βλάστηση. Κι ο ουρανός γέμισε πάλι με διαστημόπλοια.

2η πλευρά, 2η ιστορία

Κι ήταν πάλι άνοιξη όταν μπήκαν στα καράβια οι Μινωίτες για να ψαρέψουν κι εκεί που ψάρευαν τους είδαν πάλι τους εξωγήινους. Εκεί που μάζευαν τα δίχτυα τους, που είχαν γεμίσει με ψάρια, είδαν πάλι αυτούς τους άλλους ανθρώπους, που έμεναν σε δερμάτινες σκηνές, τους ιθαγενείς να κρατούν τσεκούρια και να χορεύουν γύρω απ. τη δική τους θεότητα. Και τους κοιτούσαν καλά, τους παρατηρούσαν και τους φάνηκαν σαν να είχαν ανθρώπινο σώμα και κεφάλι πουλιού, καθώς φτερά φορούσαν κολλημένα στο κεφάλι τους. Και κατάλαβαν πως αυτά τα πλάσματα ήταν κι αυτά άνθρωποι, αλλά από κάποια άλλη γωνιά του κόσμου αυτού, που έμοιαζε, αλλά ήταν διαφορετικός από τον δικό τους, όπως αυτοί τον ζούσαν.

Φαίνεται λοιπόν από τις ιστορίες στον δίσκο της Φαιστού, πως όταν οι Μινωίτες αρνήθηκαν τους εξωγήινους, γιατί ήταν διαφορετικοί, εκείνοι ξαναγύρισαν για να τους δείξουν εικόνες από τους ιθαγενείς, τους προγόνους των ινδιάνων, για να τους δώσουν να καταλάβουν, ότι δεν ήταν μονάχοι στο σύμπαν, κι ότι υπήρχαν κι άλλοι άνθρωποι μέσα σ. αυτόν τον κόσμο και στο σύμπαν, με παρόμοια ζωή, που όμως ήταν και έμοιαζαν διαφορετικοί. Κι ότι έπρεπε έτσι να μάθουν να δέχονται την διαφορετικότητα, γιατί υπήρχαν πολλές μορφές ανθρωπίνων πλασμάτων και πολλές μορφές ζωής σ. αυτό το δημιούργημα που λέγεται σύμπαν.

Αιώνες σχεδόν τριανταεφτά μετά από αυτόν τον δίσκο, και στην άλλη άκρη του Ηράκλειου, στον βορρά λίγο πριν τον εικοστό αιώνα μετά Χριστόν, έτσι όπως οι άνθρωποι μετράνε τον χρόνο τους, τον κοινωνικό τους χρόνο, μέσα σε μια άνοιξη που τελείωνε, οι άνθρωποι που έβγαιναν ακόμα από τη σκλαβιά τους, και στις απαρχές ενός νέου αιώνα, έκαναν ειρήνη με την ψυχή τους, αντικρύζοντας τις «πληγές» τα ερείπια από το ιστορικό τους παρελθόν χαραγμένα στην Κνωσό τους. Όταν για πρώτη φορά βλέπαν να ξεθάβονται τα ερείπια και οι ιστορίες τους.

Και κάπως έτσι ξεκίνησε ένα καλοκαίρι μετά την πρώτη ανασκαφή του ανακτόρου και το πρόωρο σταμάτημα της. Χιλιάδες χρόνια μετά την εγκατάλειψη του, από εκείνο τον έμπορο που λεγόταν Μίνωας κι αυτός, Καλοκαιρινός. Σε μια πόλη που θα ήταν χτισμένη μετά το δρόμο του μεγάλου βουνού,

**που ήταν και θα είναι για πάντα, ένα πολύ μεγάλο
κάστρο. Από κάθε άποψη.**

Στο μέλλον.....

Τ Ε Λ Ο Σ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Η εξήγηση του σύμπαντος, των ενεργειακών τόπων και της γενικής θεωρίας της σχετικότητας.

Αυτό το οποίο περιβάλλει τον κάθε ένα από μας και όλα όσα βρίσκονται μέσα στο χώρο που βλέπουμε, μας φαίνεται ότι αυτός ο χώρος είναι κάτι το αόρατο. Στην πραγματικότητα αυτός ο αόρατος κενός χώρος που μας περιβάλλει είναι γεμάτος από μικροσωματίδια, ενεργεία και ύλη, ηλεκτρόνια, πρωτόνια, διάφορα σωματίδια τα οποία απαρτίζουν την ύλη. Και μοιάζει όλος αυτός ο κενός χώρος σαν τα κύματα της θάλασσας που δεν μπορούμε να δούμε. Το ότι δεν μπορούμε να τα δούμε, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν, ότι όλος αυτός ο κενός χώρος είναι ένα τίποτα, ένα άδειο πράγμα. Είναι γνωστόν άλλωστε ότι στην φύση δεν υπάρχουν κενά, και ότι η φύση γεμίζει όλα τα κενά.

Εκείνο το οποίο υπάρχει είναι όλος ο κενός χώρος γύρω μας, ο οποίος καμπυλώνεται συνεχώς, όπως κινούνται τα κύματα της θάλασσας. Κυματισμός είναι και αυτή η καμπύλωση. Αόρατος κυματισμός. Και κινούνται, δονούνται συνεχώς μέσα σε μια συχνότητα. Όλη αυτή η ενεργεία που υπάρχει στον κενό χώρο, σχηματίζει μια πυκνότητα που κινείται ανάμεσα σε μια ελάχιστη μορφή και σε μια μεγίστη. Όταν λοιπόν αυτή η πυκνότητα

μεγαλώσει, καθώς δονούνται τα αόρατα κύματα και ξεπεράσει την μεγίστη μορφή της, τότε εμείς μπορούμε να την δούμε, αυτή η πυκνότητα σχηματίζει μια μορφή. Και βλέπουμε έναν άνθρωπο ή κάποιο αντικείμενο, κτίσμα, δέντρο, νερό κλπ. Αρχίζουμε τότε να βλέπουμε τι υπάρχει μέσα στον κενό χώρο, γιατί με τις περιορισμένες μας αισθήσεις, ο εγκέφαλος μπορεί να αποκωδικοποιήσει το είδωλο που βλέπει και έρχεται στο μυαλό του και σχηματίζει μια εικόνα.

Έτσι βλέπουμε τον άνθρωπο απέναντι μας και ότι ήδη υπάρχει μέσα στο οπτικό μας πεδίο. Εκείνο το οποίο δεν μπορούμε να δούμε, είναι ότι το ανθρώπινο σώμα δεν τελειώνει στα όρια του. Υπάρχει και ένα αόρατο τμήμα που επεκτείνεται έξω από την ορατή γραμμή του σώματος και ονομάζεται αύρα και είναι εκείνο το τμήμα της ενεργείας του ανθρώπου το οποίο δεν έχει συμπυκνωθεί αρκετά ώστε να γίνεται ορατό. Το ανθρώπινο σώμα είναι μια συμπυκνωμένη ενέργεια.

Και φυσικά, επειδή οι άνθρωποι χρησιμοποιούν από την φυσιολογία τους, δηλαδή από τον τρόπο με τον οποίο είναι φτιαγμένοι, ένα πολύ μικρό τμήμα του εγκεφάλου τους, το πως βλέπουν τον κόσμο, αυτό που βλέπουν, αυτό που μπορούν να δουν και να καταλάβουν, είναι σχετικό. Επειδή δεν έχουν την δυνατότητα να αντιληφθούν και να αποκωδικοποιήσουν σωστά αυτά τα σήματα τα οποία προσλαμβάνουν με τις αισθήσεις τους. Δηλαδή τα διάφορα ερεθίσματα, οπτικά, ηχητικά, οσφρητικά κλπ. Και έτσι αυτό το οποίο βλέπουν δεν σημαίνει ότι είναι ακριβώς έτσι όπως το βλέπουν. Είναι σχετικό να είναι έτσι. Όλα είναι σχετικά.

Για παράδειγμα όταν βλέπουμε ένα κρεβάτι, δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι αυτό το κρεβάτι που βλέπουμε είναι ακριβώς έτσι. Κάποιος άλλος άνθρωπος θα μπορούσε να το δει διαφορετικά, καθώς ο κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός, όπως και ο τρόπος με τον οποίον αντιλαμβάνεται με τις αισθήσεις του τον κόσμο γύρω του. Και όλα αυτά τα σήματα τα ερεθίσματα των αισθήσεων, μεταφέρονται μέσα στον εγκέφαλο και εξηγούνται, μετατρέπονται σε εικόνες, ήχους, μυρωδιές κλπ. Ο κάθε άνθρωπος είναι, σύμφωνα με την αστροφυσική, ένας βιο-υπολογιστής που «εξηγεί» με το μυαλό-υπολογιστή του, κάθε ερέθισμα το οποίο δέχεται με τις αισθήσεις του. Έτσι ο κάθε βιο-υπολογιστής καμπυλώνεται διαφορετικά και ο ίδιος και διαφορετικά του φαίνεται κάθε καμπυλότητα που πέφτει στην αντίληψη του.

Η γενική θεωρία της σχετικότητας λέει ότι καθώς αυτός ο χώρος γύρω μας καμπυλώνεται, και εμείς μαζί του και δεν είμαστε τίποτα από μια καμπυλότητα η οποία γίνεται ορατή. Αυτός λοιπόν ο χώρος γύρω μας, μπορεί, ανάλογα με τις συνθήκες εκείνης της στιγμής, να διπλώσει, σαν ένα χαρτί, ένα ύφασμα, κατά κάποιον τρόπο, ώστε ένα σημείο του σχετικού παρελθόντος, να φαίνεται σε ένα σημείο του σχετικού σε μας παρόντος και ένας άνθρωπος από το παρελθόν να φαίνεται στο δικό μας σήμερα.

Όπως λοιπόν μας λέει αυτή η θεωρία του Αϊνστάιν, ένας άνθρωπος ή ένα αντικείμενο, ακόμα και μια μυρωδιά, που υπήρχε στο παρελθόν, περνάει και φαίνεται στο σήμερα για λίγο χρόνο μερικών δευτερόλεπτων, αλλά μπορεί και για περισσότερο χρόνο να φαίνεται. Μπορεί, για παράδειγμα, να δούμε τον πάππου μας, κάποια στιγμή, ο οποίος έχει πεθάνει. Αυτό συμβαίνει γιατί

ανάμεσα στα χρόνια που ζούσε ο πάππους μας, και στα χρόνια μέσα στα οποία ζούμε εμείς σήμερα, υπήρξε μια τέτοια σύσπαση, μια τέτοια καμπυλότητα, ώστε το χωροχρονικό συνεχές να κάνει ένα τέτοιο δίπλωμα, ώστε να φανεί η εικόνα του πάππου μας, αλλά όχι ο ίδιος. Αν και πεθαμένος, γιατί επικοινωνήσε ουσιαστικά το χθες με το σήμερα.

Και γι αυτό πολύ απλά λένε ότι ο χώρος και ο χρόνος, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους είναι σχετικός. Δεν είναι κάτι το ακίνητο, αλλά κάτι το οποίο κινείται, συνεχεία καμπυλώνεται και μεταβάλλεται. Έστω και αν αυτό δεν μπορούμε να το αντιληφθούμε με τις αισθήσεις μας. Όλα γύρω μας αλλάζουν. Κι εμείς οι ίδιοι αλλάζουμε. Με το πέρασμα των χρόνων γερνάμε, αλλάζουμε μορφή και σώμα.

Αν δεν υπήρχε αυτή η αλλαγή στη φύση, όλα θα ήταν ακίνητα και θα είμαστε και εμείς ακίνητοι και αναλλοίωτοι.

Το θέμα είναι ότι γύρω μας σε αυτόν τον κενό χώρο υπάρχουν τα σωματίδια τα οποία φορτίζονται ποτέ θετικά και ποτέ αρνητικά, έχουν δηλαδή κάποιο ηλεκτρικό φορτίο, έχουν κάποιο αόρατο ρεύμα μέσα τους και μπορούν να επηρεάσουν κάποια γεγονότα. Αλλάζει αυτό το ηλεκτρικό ρεύμα που υπάρχει μέσα στα σωματίδια και όλο αυτό λέγεται αλλαγή του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου. Αλλάζει η κίνηση αυτών των σωματιδίων, γιατί τότε αυτό το ρεύμα που αλλάζει μέσα τους τα κάνει να πάλλονται διαφορετικά και έτσι αλλάζει η κίνηση τους. Τότε μπορεί αυτός ο χώρος με τα σωματίδια αυτά όπως καμπυλώνεται και κινείται σε αόρατα κύματα, να διπλώσει, σαν ένα χαρτί ή σαν ένα σεντόνι.

Και έτσι ένα σημείο που βρίσκεται στο σχετικό παρελθόν στη μια πλευρά του χαρτιού, να συναντηθεί με το σημείο που βρίσκεται στην άλλη πλευρά του χαρτιού στο σχετικό παρόν. Και αυτό να μας δώσει την δυνατότητα να δούμε ανθρώπους, πράγματα και γεγονότα από το σχετικό παρελθόν αλλά και από το σχετικό μέλλον. Από γεγονότα που νομίζουμε ότι ακόμα δεν έχουν συμβεί. Και φυσικά στους τόπους που έτρεξε αίμα και υπήρξε πόνος, το χωροχρονικό συνεχές, ο κενός χώρος καμπυλώνεται πιο συχνά με τον διαφορετικό αυτό τρόπο και διπλώνει, και έχουμε αυτήν την επικοινωνία. Αυτά είναι τα φαντάσματα που βλέπουν οι άνθρωποι. Δεν είναι τίποτε άλλο από την εικόνα των ανθρώπων του σχετικού παρελθόντος που περάσαν για μια στιγμή στο σχετικό παρόν μας. Το ίδιο φυσικά, όπως είπαμε μπορεί να γίνει και με μια εικόνα που έρχεται από το σχετικό μέλλον. Και φυσικά αυτό που επικοινωνεί δεν χρειάζεται να είναι αναγκαστικά μια εικόνα, γιατί μπορεί να είναι ένα ηχητικό ερέθισμα, να είναι ένα ακουστικό ερέθισμα και κάτι να μυρίσουμε, που δεν εξηγείται από τον χώρο που μας περιβάλλει ή και να ακούσουμε. Ιδιαίτερη μνεία σχετικά με το πως μετατρέπονται οι τόποι εκτελέσεων και μαρτυρίου σε ευαίσθητα χωροχρονικά σημεία γίνεται στο τρίτο βιβλίο μου με τίτλο «Οδός Θεοτοκοπούλου».

Και ότι αντιλαμβανόμαστε είναι σχετικό, διότι ο καθένας μας το επεξεργάζεται με τις δίκες του αισθήσεις, και επηρεάζεται από την ψυχική κατάσταση κάθε στιγμή, από την παιδεία του και από κάθε σχετικό ερέθισμα του χώρου στον οποίο βρίσκεται. Και έτσι το κάθε τι που βλέπει, όπως είπαμε κάποιος άλλος μπορεί να το δει διαφορετικά. Το σύμπαν είναι τόσο μεγάλο, ώστε ένα γεγονός που έρχεται από εκεί, να θέλει πολλά χρόνια ως και δισεκατομμύρια, ας πούμε βέβαια, καθώς είπαμε ότι ο χρόνος είναι

επίσης σχετικός, διότι δεν μπορούμε να τον μετρήσουμε με ασφάλεια και να πούμε ότι αυτό είναι σίγουρο, μια σίγουρη μαθηματική τιμή, κάνει λοιπόν όμως, πολύ πολύ καιρόν μέχρι αυτό το γεγονός να φτάσει σαν σήμα σε μας. Για αυτό και όταν εμείς αντιλαμβανόμαστε αυτό το γεγονός σαν μια καινούρια πληροφορία, αυτό στην πραγματικότητα έχει ήδη συμβεί στο σύμπαν και είναι παρελθόν. Ότι πληροφορία υπάρχει στο σύμπαν και μας έρχεται είναι ήδη γεγονός που έχει συμβεί. Κι όταν αυτή η πληροφορία έρχεται μπαίνει σαν σήμα μέσα στο κεφάλι μας, μέσο των αισθήσεων μας και έτσι νομίζουμε πως κάτι έγινε τώρα. Πάμε ας πούμε στα τηλεσκόπια και βλέπουμε ένα καινούριο αστέρι να έχει γεννηθεί και να βρίσκεται εκεί που δεν υπήρχε εκεί. Και λέμε να γεννηθήκε ένας καινούριος αστέρας. Όμως αυτός είχε ήδη γεννηθεί και βρισκόταν εκεί, απλά έκανε τόσα πολλά πολλά χρόνια για να έρθει και να ταξιδέψει σε μας το φως του, για να τον δούμε. Γιατί είναι η απόσταση τόσο πολύ μεγάλη. Αυτό το σύμπαν έξω από μας είναι πραγματικά τεράστιο. Πόσους γαλαξίες έχει, να αναρωτηθούμε και πόσα αστέρια. ...

Ομοίως πολλά γεγονότα έρχονται και αποθηκεύονται με χρονολογική σειρά στο μυαλό μας. Πού είναι σαν ένας ανθρώπινος υπολογιστής, όπως είπαμε. Παίρνει σήματα, πληροφορίες μέσα από τις αισθήσεις του, τις αποθηκεύει και τις επεξεργάζεται στον εγκέφαλο του, και τις μετατρέπει σε εικόνες, σε ήχους, σε μυρωδιές, γεύσεις κλπ. Όπως θέλει ο καθένας τα ερμηνεύει. Ακόμα ας πούμε και την βροχή, που όλοι βροχή την βλέπουν, άλλοι την θεωρούν καλό για να ποτίζονται τα σπάρτα, κι άλλοι φοβούνται μην γλιστρήσουν και πέσουν. Κάθε γεγονός έτσι διαφορετικά το αντιλαμβανόμαστε. Για αυτό λέμε ότι όλα είναι σχετικά.

Και το μέλλον το σχετικό είναι γεγονότα που ήδη έχουν συμβεί και δεν έχει έρθει ακόμα η ώρα να τα δούμε. Και έτσι νομίζουμε ότι είναι μελλοντικά. Δεν μπορούμε να αλλάξουμε το σχετικό μέλλον, αλλά μπορούμε και αυτό είναι η ελεύθερη βούληση του ανθρώπου, να το επηρεάσουμε θετικά, με θετικές σκέψεις.

Για παράδειγμα είναι καθορισμένο να παντρευτούμε κάποιον άνθρωπο. Αν σκεφτόμαστε όλο αγωνία ότι μετά τον γάμο, αν συμβεί αυτό το κακό ή το άλλο, το κακό θα συμβεί και φυσικά δεν θα χαρούμε την συμβίωση μας με τον/την σύζυγο μας.

Και έτσι όταν με την καμπύλωση του χωροχρονικού συνεχούς βλέπουμε την εικόνα ενός μελλοντικού γεγονότος, αυτό έχει ήδη συμβεί κι εμείς παίρνουμε μια πρόγνωση. Αυτά φυσικά για να μην αδικήσουμε και τους προγόνους μας, τα είχαν πει για πρώτη φορά οι αρχαίοι Έλληνες με τη φράση «τα πάντα ρει, μηδέποτε κατ' αυτόν μένειν», την οποία είχε πει ο αρχαίος φιλόσοφος Ηράκλειτος. Τα πάντα είναι ρευστά δηλαδή, και τίποτα δεν μένει έτσι όπως είναι, αμετάβλητο. Τίποτα λοιπόν δεν είναι έτσι ακριβώς όπως νομίζουμε, και τίποτα δεν είναι απόλυτο. Αλλά όλα είναι σχετικά, στο περίπου μπορούμε να πούμε ότι είναι έτσι. Στο περίπου μόνο. Αυτό το κάνουμε για να λέμε ότι έχουμε μια πραγματικότητα μέσα στην οποία ζούμε. Φυσικά τίποτε από αυτά δεν ισχύει.

Αυτήν την γνώση των αρχαίων επιστημόνων και φιλόσοφων γνώριζε ο Αιστάιν και εργάστηκε για να επεκτείνει και να συμπληρώσει και να διαμορφώσει την γενική θεωρία της σχετικότητας, κάτι το οποίο είναι απολυτά θεμιτό, καθώς η εξέλιξη του ανθρωπίνου είδους, θα δώσει αργότερα και στους νέους επιστήμονες, εναύσματα, να διορθώσουν, να απορρίψουν

να συμπληρώσουν και να αναδιαμορφώσουν τις θεωρίες αυτές εξελίσσοντάς και τα ίδια τα πειράματα, τα οποία κάνει η φυσική και η αστροφυσική.

Κάπου στα κείμενα του γράφει ο Γρηγόριος ο Νύσσης, ένας από τους πατέρες της εκκλησιάς που γνώριζαν, ότι όλα τα ανθρωπινά είναι μάταια. Και το μόνο που θα έπρεπε να αναζητούν οι άνθρωποι είναι τον Θεό. Γιατί όλα τα άλλα που βλέπουμε, αφού μπορεί και να μην είναι έτσι, μπορεί να μοιάζουν με μια εικονική πραγματικότητα. Το μόνο αληθινό είναι ο Θεός. Όλα τα άλλα είναι κατά αυτόν τον τρόπο ψεύτικα. Τίποτα δεν υπάρχει άλλο, όλα τελειώνουν και φθείρονται και τίποτα δεν είναι αληθινό.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ 2

Σχετικά με τις απορίες του κυρίου Κρασανάκη σε ότι αφορά την ανασκαφή των Άνεμοσπηλίων. Πράγματι αναρωτήθηκα κι εγώ εάν θα μπορούσε να είναι η απαγωγή και η δολοφονία ενός θύματος, αντί για μια ιερή ανθρωποθυσία, ή ακόμα κάποιοι αρχαιοκάπηλοι οι οποίοι βρεθήκαν εκεί και αλληλοσκοτώθηκαν. Και έπεσε η οροφή του ιερού με τον σεισμό και τους πλάκωσε και ήρθε μετά η φωτιά να ολοκληρώσει την καταστροφή τους.

Όμως δεν θα μπορούσε να είναι έτσι καθώς βρέθηκε το δαχτυλίδι και η σφραγίδα στο χέρι του ιερέα, τα οποία φαίνεται ότι δεν έλιωσαν από την φωτιά, τα οποία αντικείμενα ήταν και ιδιόμορφα και πολύτιμα και δηλώνουν ότι πρόκειται για ένα εξέχοντα πρόσωπο της Μινωικής κοινωνίας. Με μια χρονολόγηση αντικείμενων και οστών γύρω στα 1700 π. χ. έδειξε ότι προφανώς δεν ήταν κάτι άλλο από την ανθρωποθυσία. Όπως επίσης και ο άλλος ιερέας που μετέφερε το αγγείο με το αίμα της θυσίας, το οποίο και φυσικά συσχετίστηκε με την ύπαρξη ναού και λατρείας από τους αρχαιολόγους.

Υπάρχει και ο βωμός φυσικά, οπου παρόμοιος βωμός θυσίας υπάρχει πάλι στα δυτικά, του Μινωικού ανακτόρου αυτή τη

φορά. Κι ήταν ζόανο-θεότητα που είχε σχέση με τον ερωτισμό. Το θύμα βρέθηκε δεμένο με το μαχαίρι μπηγμένο ανάμεσα στα οστά στο λαιμό, καθώς τον χτυπήσαν στην καρωτιδική αρτηρία για να τρέξει το αίμα και να το προσφέρουν στη θεά που λάτρευαν. Γι αυτό και βρέθηκε έξω από το δωμάτιο ο άλλος ιερέας με το αγγείο στα χέρια, όπου το αίμα φυσικά δεν σώθηκε στο χρόνο, αλλά ήτανε στον προθάλαμο και πήγαινε για το κεντρικό δωμάτιο δίπλα, για να το προσφέρει στο ζόανο, το άγαλμα με τα πήλινα πόδια που υπήρχε και αντιπροσώπευε κάποια θεότητα, στην οποία και θα προσέφεραν το αίμα σαν θυσία.

Άλλωστε υπάρχουν και άλλες ανθρωποθυσίες σε αλλά σημεία του μινωικού πολιτισμού της Κρήτης που έγιναν σε αλλά μέρη. Δεν ήταν κάτι το ένα και μοναδικό γεγονός, που συνέβει μια και μονή αποκλειστική φορά στην μινωική ιστορία.

Στην συνέχεια ο κ. Κρασανάκης εκφράζει την απορία γιατί οι αρχαίοι Μινωίτες δεν πήγαν να ξεθάψουν κάτω από τις γκρεμισμένες πέτρες του ιερού τα πτώματα, εφόσον είδαν ότι οι ιερείς και η ιέρεια δεν ξαναγύρισαν μετά την θυσία και μετά τον σεισμό. Μια λογική εξήγηση θα ήταν φυσικά το χάος που επικράτησε μετά την μεγάλη σεισμική δόνηση του 1700 π. χ. που γκρέμισε σε ερείπια το ανάκτορο της Κνωσού και εκείνο των Αρχανών και πόσα ακόμα οικήματα της πόλης της Κνωσού. Όποτε οι άνθρωποι έτρεχαν να σωθούν, να περισώσουν ότι μπορούσαν και να ξαναχτίσουν. Και παρ όλο που μπορεί να είδαν τον καπνό, μετά την πυρκαγιά, στο ιερό, να μην είχαν χρόνο και το μυαλό να σκεφτούν να παν να δουν τι έγινε. Και απλά μπορεί να θεώρησαν ότι τα πάντα, άνθρωποι και ιερό έγιναν στάχτη.

Τσως να μην υπολόγισαν ότι η βροχή η οποία φαίνεται να έπιασε μετά, θα έσβηνε την φωτιά στο σημείο να περισωθεί κάτι. Γιατί βροχή πρέπει να έπιασε, εφόσον όλα και κυρίως οι σκελετοί δεν έγιναν στάχτη.

Τσως και να θεώρησαν ότι ο σεισμός ήταν μια τιμωρία για την ανθρωποθυσία, ότι την «πάτησαν» κατά το κοινώς λεγόμενο. Πήγαν να θυσιάσουν τον νέο, για να σταματήσουν οι σεισμοί και η θυσία τους δεν έγινε δεκτή, και θύμωσαν οι θεοί και τους τιμώρησαν, σαν τραγική ειρωνεία με αυτό που προσπαθούσαν να αποφύγουν. Μ'έναν καταστροφικό σεισμό. Και να μην ήθελαν να προσεγγίσουν το σημείο, να μην ανακατευτούν ξανά με αυτήν την υπόθεση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) Ειρήνη Ταχατάκη

Ο Γιούχτας με τσ' Αρχάνες

Ηράκλειο 2013

2) πραγματική είδηση

<http://www.newsbeast.gr/world/arthro/3015804/vrethike-sto-idio-keli-tis-filakis-me-ton-andra-pou-ton-viaze-apo-ta-exi-chronia-to-u>

3) Ο μύθος του Μινώταυρου

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B9%CE%BD%CF%8E%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%82>

4) Ο Μίνωας Καλοκαιρινός

<http://www.mixanitouxronou.gr/tin-knoso-anakali-pse-protos-o-irakliotis-emporos-minoas-kalokerino-s-itan-archeolattris-alla-i-anaskafes-stamatisan-gia->

na-min-pesoun-ta-archea-sta-cheria-ton-tourkon-ti-skitali-ke-tin-doxa-pire-teli/

5) πτυχιακή εργασία σπουδαστριών ΣΕΥΠ

http://www.lib.teipat.gr/ptyxiakes/seyp/seyp_ke/2006-2010/4941pe.pdf

6) Άγγελος Τσιγκρής

Το έγκλημα του βιασμού-θεωρητικές προσεγγίσεις

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/7289/7009.pdf>

7) Το έγκλημα του βιασμού και η νομική αντιμετώπιση του

<https://www.scribd.com/document/49244806/%CE%A4%CE%BF-%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B2%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8E%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85>

8) Τόμος Ελλάδα

(Ιστορία-οικονομία-πολιτισμός-πρόσωπα)

NOMOS ΧΑΝΙΩΝ 43

Εκδόσεις ΔΟΜΗ Α.Ε.

Ειδική προσφορά με την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ

9) Βιογραφία του Μίνωα Καλοκαιρινού από την wikipedia

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AF%CE%BD%CF%89%CE%B1%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%82

10) ΠΑΤΡΙΣ, πρωινή εφημερίδα της Κρήτης

Μίνωας Α. Καλοκαιρινός - Ο πρώτος ανασκαφέας της Κνωσού (το 1878), της αρχαιολόγου Κατερίνας Κόπακα

Άρθρο, ημερομηνία δημοσίευσης 13/2/2007

<http://archive.patris.gr/articles/103926#.Wjg2e9-WbIV>

11) Φωτογραφίες από το προφίλ της ιστοσελίδας της συγγραφέως στο facebook, από την επίσκεψη στην Κνωσο,17-8-2017

https://www.facebook.com/mechif69/photos_all

12) το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης στο Ηράκλειο

http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=6346

13) Α.Γ. Κρασανάκη

Ο μύθος του Μινώταυρου

<http://www.krassanakis.gr/minotaur.htm>

14) ΘΗΣΕΑΣ (ο μύθος και ο ήρωας)

<http://greekworldhistory.blogspot.gr/2014/02/blog-post.html>

15) Πασιφάη, βιογραφία

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%86%CE%AC%CE%B7>

16) Θησέας, βιογραφία

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B7%CF%83%CE%AD%CE%B1%CF%82>

17) Ταξιδεύοντας στον λαβύρινθο της Κνωσού

<http://www.sigmalive.com/simerini/world/342892/taksidevontas-ston-lavyrintho-tis-knosou>

18) Φίλιπ Σίμσον

ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ

Εκδόσεις "Ελληνικά γράμματα"

19) Αριάδνη, βιογραφία

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CE%B9%CE%AC%CE%B4%CE%BD%CE%B7>

20) ΚΝΩΣΟΣ

Στο κατώφλι του ευρωπαϊκού πολιτισμού

Γιάννη και Έφης Σακελλαράκη

Εκδόσεις Μίλητος

21) Ανδρόγεως, βιογραφία

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%B3%CE%B5%CF%89%CF%82>

22) Ο πρίγκιπας με τα κρίνα, τοιχογραφία

http://odysseus.culture.gr/h/4/gh430.jsp?obj_id=7914

23) Μίνωας, βιογραφία

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AF%CE%BD%CF%89%CE%B1%CF%82>

23) Ο λόφος της Κεφάλας

http://www.pronews.gr/istoria/583933_knosos-palati-toy-minoa-poy-einai-htismeno-ston-lofo-tis-kefalas-foto

24) Γεγονότα της 25ης Αυγούστου 1898

<http://www.ekriti.gr/%CE%BA%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7-%CE%B7%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/%CE%B7-%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B7-%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%B3%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B7%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-25-%CE%B1%CF%85%CE%B3%CE%BF%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85-1898-%CF%86%CF%89%CF%84%CE%BF#sthash.pDJ3rXoz.dpbs>

25) Το τουρκικό σπίτι (υπόδειγμα αρχιτεκτονικής της εποχής) του 19^{ου} αιώνα

<http://iscreta.gr/2016/03/to-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CF%80%CE%AD%CE%B7-%CF%83%CE%B5%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%AC-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BF%CE%B4%CF%8C-%CE%B1/>

26) Άγιος Μηνάς, Ηράκλειο

<http://www.explorecrete.com/Heraklion/GRo8-Heraklion-saint-minas.html>

27) Τα Ανεμόσπηλια (το ιερό του Δια πάνω στον Γιούχτα)

<http://www.cretanbeaches.com/el/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%82/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CE%B9/%CE%B7-%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%BF%CF%87%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7/%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B9%CE%B5%CF>

**%81%CF%8C-%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BC%
CF%8C%CF%83%CF%80%CE%B7%CE%BB%CE%B9
%CE%B1**

28) Γιούχτας (wikipedia)

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B9%CE%BF%CF%8D%CF%87%CF%84%CE%B1%CF%82>

**29) Ανθρωποθυσίες στην Μινωική Κυδωνία -
Χανιώτικα Νέα**

<http://www.haniotika-nea.gr/anthrothisies-sti-minoiki-kidonia/>

30) Κνωσός- Μυθολογία και Ιστορία

<https://www.youtube.com/watch?v=1MPvIZD1GlQ>

31) Κρητική αρχαιολογική εφημερίδα, έτη 1905-1906

32) Ο ξακουστός λαβύρινθος της Μεσσαράς

<http://idi45.blogspot.gr/2013/02/o.html>

33) Αρχαιολογική ξενάγηση στο παλάτι της Κνωσού

**Εφορία Αρχαιοτήτων Ηρακλείου Κρήτης,
Φεβρουάριος 2018**

**34) Οι Φοίνικες πήραν το αλφάβητο από τους
Κρητικούς**

<http://iscreta.gr/2016/05/%CE%BF%CE%B9-%CF%86%CE%BF%CE%AF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%AE%CF%81%CE%B1%CE%BD-%CF%84%CE%BF-%CE%B1%CE%BB%CF%86%CE%AC%CE%B2%CE%B7%CF%84%CE%BF-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CF%85/>

35) Γ. Κρασσανάκη

**Αρχαίες πόλεις Κρήτης (ιστορία-νομίσματα) και
ιστορία των νομισμάτων.**

http://www.krassanakis.gr/Cretan-coins&monetary_history.pdf

36) Αρχαίο σπάνιο μινωικό νόμισμα, περιγραφή

<http://flashnews.gr/post/48129/arxeo-kritiko-nomisma-pouli8ike-gia-479000-dolaria>

37) Χρυσούλας Γιαταγάνα

ΓΕΝΤΙ ΚΟΥΛΕ, Η απολογία,

Εκδόσεις Μολυβι, 2018

38) Βικτωρίας Παπαδάτου

Η μάνα μου η Κρήτη

Εκδόσεις Δωδώνη 2003

39) Σκαλάνι Ηρακλείου

Το μετόχι της Αργυρώς Κρασσάκη

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CE%BD%CE%B9_%CE%97%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85

40) Στέργιου Γ. Σπανάκη

Πόλεις και χωριά της Κρήτης στο πέρασμα των αιώνων (μητρώον των οικισμών)

Εκδόσεις: γραφικές τέχνες Δετοράκης, Ηράκλειο 1991

41) Ελευθερίου Πλατάκη-

Οι σεισμοί της Κρήτης

Αρχείο pdf

<http://ir.lib.uth.gr/bitstream/handle/11615/10986/article.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

42) Περιοδικό Παλίμψηστον

Έκδοση της Βικελαίας βιβλιοθήκης

Ηράκλειο Κρήτης, Δεκ. 1989-Ιούνιος 1990

Τεύχος 9-10 παράρτημα

(Εργασία της Κας Κόπακα για τις αναφορές του Μίνωος Καλοκαιρινού στις ανασκαφές της Κνωσού)

43) ενεργειακοί τόποι στην Κρήτη

http://metafysiki-pylh.blogspot.gr/2014/02/blog-post_23.html

44) σεισμοί στην Κρήτη στη διάρκεια των αιώνων

<http://www.cna.gr/stories/oi-seismoi-stin-kriti-sto-perasma-ton-aionon/>

45) Κνωσανό φαράγγι

<https://www.cretanbeaches.com/el/%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B3>

%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%82/%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%B7%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B5%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7/%CE%BA%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B1%CE%BD%CF%8C-%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%B3%CE%B9-%CF%83%CF%85%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%8C

46) Αρχάνες, ντοκυμαντερ EPT1

[http: //archive. ert. gr/26680/](http://archive.ert.gr/26680/)

47) Τα ρήγματα και οι μεγάλοι σεισμοί στην Κρήτη

**[http: //archive. patris. gr/articles/76959#.](http://archive.patris.gr/articles/76959#.WrIozehuZPY)
WrIozehuZPY**

48) Κρητικά Χρονικά

Κείμενα και μελέτες της κρητικής ιστορίας

Έτος Ζ. Ιανουάριος-Απρίλιος 1953, Τεύχος 1

Έκδοτης Ανδρέας Γ. Καλοκαιρινός

«Το κακόν Όρος», σελ. 448-451

Και τόμος εικοστός, 1966, σελ. 268 και 276

Και τόμος ΙΔ, 1960

«Το δουκικό ανάκτορο», σελ 102-108.

Και «Κρήτη και Όμηρος, η Αμνισός», της Μάρθας Αποσκίτου, σελ. 155-160

Και

Στέργιου Σπανάκη «Η ιστορία των Καλοκαιρινών της Κρήτης»

Σελ. 271-307

49) Εφημερίδα «Πατρίς», Απρίλιος 2008

Αφιέρωμα «Οι σεισμοί εν Κρήτη»

50) Ιερός ναός κοιμήσεως της Θεοτόκου στον Μασταμπά Ηράκλειου

Τέχνη και πολιτισμός στα χρόνια της Ένωσης

πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου, με την ευκαιρία της επετείου των 100 χρόνων από την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα (1913-2013)

Ηράκλειο 2016

51) Τα ευρήματα σχετικά με την Κνωσό και τα ιερά στον Γιούχτα, τα οποία ευρίσκονται στο

Αρχαιολογικό μουσείο Ηράκλειου

52) Το ανάκτορο της Κνωσού (Οδυσσεύς)

**[http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?
obj_id=716](http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=716)**

53) Γιάννης Σακελλαράκης, βιογραφία, wikipedia

**[https://el.wikipedia.
org/wiki/%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%
BD%CE%B7%CF%82_%CE%A3%CE%B1%CE%BA%CE%
B5%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CF%81%CE%AC%
CE%BA%CE%B7%CF%82](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82_%CE%A3%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82)**

54) Τηλεοπτικό ντοκυμαντερ του History Channel τηλεόρασης, Παρασκευή 30 Μαρτίου 2018, 6. 00 απόγευμα (+1 CET)

**Σχετικό με τις ανασκαφές στην Κνωσό και τα
Ανεμόσπηλια και την ανθρωποθυσία στο ιερό εκεί**

55) Πως γινόταν οι θυσίες στην Αρχαία Ελλάδα

**[https://el.wikipedia.
org/wiki/%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%
BD%CE%B7%CF%82_%CE%A3%CE%B1%CE%BA%CE%
B5%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CF%81%CE%AC%
CE%BA%CE%B7%CF%82](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82_%CE%A3%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82)**

**56) Γιάννη Σακελλαράκη και Έφης
Σαπουνά-Σακελλαράκη**

ΑΡΧΑΝΕΣ

Ανασκαφή Αρχανών

Εκδοτική Αθηνών 1991

57) Γιάννη Σακελλαράκη

Γεύση μιας προϊστορικής ελιάς

Εκδόσεις ΙΚΑΡΟΣ, σελ. 32-43

**58) Τούρκικο Αρχείο Ηράκλειου Κρήτης,
Μεταφράσεις τούρκικων εγγράφων, τόμοι Β-Ε,
μετάφραση Νικολάου Σταυρινίδη (αναφορές σχετικά
με το Σκαλάνι, Αγία Ειρήνη και Φοινικιά)**

59) Αντ. Βασιλάκη, αρχαιολόγου

Φαιστός

60) Γιάννη Σακελλαράκη

Ανασκάπτοντας το παρελθόν

Εκδόσεις «ΙΚΑΡΟΣ»

61) Σχετικά με την πρώτη ανακοίνωση της ανασκαφής στα Ανεμόσπηλια, το 1979

<https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/53-12.pdf>

62) Ανάκτορο Αρχανών

http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=7131

63) Το μονοπάτι του Γιούχτα (στοιχεία για το ιερό της Κορυφής)

<https://www.cretanbeaches.com/el/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B1%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B5-%CF%84%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%80%CE%AD%CF%84%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B4%CF%81>

%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9
%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82
-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CF%
81%CE%AE%CF%84%CE%B7/%CF%80%CE%B5%CE
%B6%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%AF%
CE%B1/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%86
%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CF%82-%CF%
80%CE%B5%CE%B6%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF
%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B4%
CE%B9%CE%B1%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC
%CE%AD%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%B
D-%CE%BA%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7/%CF
%84%CE%BF-%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%BF%
CF%80%CE%AC%CF%84%CE%B9-%CF%84%CE%BF
%CF%85-%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%8D%CF%
87%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF
%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BC%
CF%8C%CF%83%CF%80%CE%B7%CE%BB%CE%B9
%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%
B1%CF%81%CF%87%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CF
%82

64) Μινωικά Ιερά Κορυφής-Στοιχεία λατρείας και
πολιτικής γεωγραφίας/Πτυχιακή εργασία

<http://ir.lib.uth.gr/bitstream/handle/11615/13458/P0013458.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

65) Φωτογραφίες από το αρχαιολογικό μουσείο των Αρχανών και σημειώσεις από την προσωπική μου επίσκεψη στα Ανεμόσπηλια.

66) Έφη Σαουνά και Γιάννης Σακελλαράκης

11 Μαΐου στις 10:47 π.μ. ·

"Ένας θυσιασμένος νέος στις Αρχάνες"

Άρθρο της Έλλης Παππά συζ. Ν. Μπελογιάννη,

Περιοδικό Γυναίκα, 21/5/1980

Από το προσωπικό αρχείο της Έφης Σαουνά-Σακελλαράκη όπως ανακοινώθηκε στην ιστοσελίδα στο facebook και από το αρχείο «ΕΛΙΑ».

Και άρθρο «Ο Βιασμός» σελ. 32

67) Διαλέξεις του καθηγητή Μάνου Δανέζη του καθηγητή αστροφυσικής του πανεπιστημίου Αθηνών, στο Ηράκλειο Κρήτης, 18 και 19 Μαΐου 2018.

68) Σπύρου Ασλάνη

Το πείραμα της Φιλαδέλφειας και η χωροχρονική επέμβαση στους Περσικούς πολέμους

Εκδόσεις «Εσοπτρον»

69) Άρθρο του LIFO

“Έτσι μαγείρευαν στην αρχαία Κρήτη»

http://www.lifo.gr/articles/taste_articles/192400/etsi-mageireyan-stin-arxaia-kriti

70) Καρκίνος ασθένεια από το 2625 π.χ.

<http://www.kathimerini.gr/487918/article/politismos/arxeio-politismoy/karkinos-as8eneia-apo-to-2625-px>

71) Προϊστορική Αρχαιολογία ΙΑ 10

Ιεροί Μινωικοί Χώροι

<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ARCH146/%CE%9C%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF%20%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%AF%20%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CE%B9.pdf>

72) Τόποι δύναμης (σχετικά με την ιερή γεωμετρία)

<http://www.nea-acropoli-athens.gr/arthra/esoterismos/143-2008-05-29-18-24-48>

73) Ενεργειακές γραμμές-Ιερή Γεωμετρία

<http://apocalypsejohn.com/energiakes-grammes-ieri-geometria/>

74) Κνωσός- Μακρύς διάδρομος και Αποθήκες

<https://www.crete.tournet.gr/el/crete-guide/9-minoan-sights/1790-knossos-long-corridor-and-the-magazines->

75) Αρχαιολογικό μουσείο Ηρακλείου, 12 Μαΐου 2018, Contemporary Minoans, εκδήλωση για την έμπνευση νέων δημιουργών και καλλιτεχνών από τον Μινωικό πολιτισμό.

Παρουσίαση και εξήγηση ορισμένων συμβόλων από τον δίσκο της Φαιστού, 5ο ΕΠΑΛ Ηρακλείου.

76) Η θρησκεία στη Μινωική Κρήτη

<http://www.ime.gr/chronos/02/crete/gr/religion/index.html>

77) Γεωργίου Συλλαμνιανάκη

Ο Άγιος Μηνάς- Συμβολαί εις την ιστορίαν

Ηράκλειο Κρήτης 1939

78) Ρέας Γαλανάκη

Δυο γυναίκες, δυο θεές

Εκδόσεις Καστανιώτη, 2017

79) Ο μύθος και το μυστήριο του Μινώταυρου

http://elhalflashbacks.blogspot.com/2016/06/blog-post_52.html